

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI**

**YEREL DEMOKRASİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA ÇERÇEVESİNDE KENT KONSEYLERİ:
MANİSA KENT KONSEYİ ÖRNEĞİ**

Doğukan ÇELİK

**Danışman
Prof. Dr. Serhat BAŞTAN**

MANİSA-2019

	<p style="text-align: center;">T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p> <p style="text-align: center;">YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI</p> <p style="text-align: center;">Tez Savunma Sınavı Tutanağı</p>	Doküman Kodu	FRYL-031
		Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 25.06.2019 tarih ve 22/42 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Doğukan ÇELİK'in "YEREL DEMOKRASİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ÇERÇEVESİNDE KENT KONSEYLERİ: MANİSA KENT KONSEYİ ÖRNEĞİ" konulu tezi incelenmiş ve aday 16.07.2019 tarihinde saat 15:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra .60. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

Prof. Dr. Serhat Bastan

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Pakhan Katoğ

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Kemal BASTAN

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “YEREL DEMOKRASİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ÇERÇEVESİNDE KENT KONSEYLERİ: MANİSA KENT KONSEYİ ÖRNEĞİ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Doğukan ÇELİK

Manisa, 2019

ÖZET

1992 yılında Rio’da düzenlenen Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda küresel ölçekte olan sorunlara çözüm bulmak adına düzenlenen belgelerden birisi Gündem 21’dir. Gündem 21 sayesinde ülkelerin kendi uygulama alanlarında, Yerel Gündem 21’lerin kurulması için adımlar atılmıştır. Ülkemizde ise Yerel Gündem 21’in en önemli örnekleri olarak da Kent Konseyleri karşımıza çıkmaktadır. 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu ile hukuk sistemimize dâhil olan Kent Konseyleri’nin 2006 yılında kurulması zorunlu hale getirilmiştir.

Bu çalışmada tarihsel bir akış ile demokrasi ve yerel demokrasinin geçirdiği evrelerden söz ederek kentleşme ve yerel yönetimlerin gelişimi açısından önemli gördüğümüz konferans ve zirveleri inceleyip Manisa Kent Konseyi örneği anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Yerel Demokrasi, Gündem 21, Yerel Gündem 21, Kent Konseyleri.

ABSTRACT

In the Environment and Development Conference held in Rio in 1992, one of the documents in order to find solutions to global problems is Agenda 21. With the Agenda 21, steps were taken to establish the Local Agenda 21 in the countries' own fields of application. In our country, City Councils appear as the most important examples of Local Agenda 21. In 2005, City Councils, which were included in our legal system with the Law No. 5393, were made obligatory to be established in 2006.

In this study, we worked about the stages of democracy and local democracy and discussed the examples of the Manisa City Council that we considered important in terms of urbanization and the development of local governments.

Key Words: Democracy, Local Democracy, Agenda 21, Local Agenda 21, City Councils.

ÖNSÖZ

Öncelikle bu çalışmamın ortaya çıkmasında danışmanlığımı üstlenerek her konuda yardımcı olan, her adımda destek olan ve teşvik eden kıymetli hocam Prof. Dr. Serhat Baştan'a çok teşekkür ederim. Öte yandan bana desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve bana olan inançlarını hiçbir zaman kaybetmeyen, maddi ve manevi yanımda olduklarını her zaman bildiğim kıymetli aileme de şükranlarımı sunarım.

Doğukan ÇELİK

KISALTMALAR LİSTESİ

AYÖŞ	:Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
BKH	:Binyıl Kalkınma Hedefleri
BM	:Birleşmiş Milletler
BMİDÇS	:Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
ECOSOS	:United Nations Economic and Social Council
GAP	:Güneydoğu Anadolu Projesi
ICLEI	:International Council for Local Environmental Initiatives- Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi
ICPD	:International Conference on Population and Development
IMF	:International Monetary Fund
IUCN	:International Union for Conservation of Nature- Dünya Doğayı Koruma Birliği
IULA-EMME	:Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği - Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı
KAYA	:Kamu Yönetimi Araştırma Projesi
KÖYDES	:Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
LAR	:Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi
MCBÜ	:Celal Bayar Üniversitesi
MTSO	:Manisa Ticaret ve Sanayi Odası
OECD	:Organisation for Economic Cooperation and Development- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
PA	:Paris Anlaşması
STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
TEPAV	:Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
UNCED	:United Nations Conference on Environment and Development

UNCHE	:United Nations Conference on the Human Environment
UNCHS	:United Nation Human Settlements Programme
UÇEP	:Ulusal Çevre Eylem Planı
UNDP	: United Nations Development Programme
UNDP-TTF	:United Nations Development Program- Thematic Trust Fond
UNEP	:United Nations Environment Programme
YEÇEP	:Yerel Çevre Eylem Planı
YG-21	:Yerel Gündem 21
WALD	:World Academy for Local Government and Democracy- Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AÇISINDAN DEMOKRASİ VE YEREL DEMOKRASİ

1.1. DEMOKRASİ.....	5
1.1.1. Demokrasinin Unsurları.....	6
1.1.1.1. Adalet.....	6
1.1.1.2. Özgürlük.....	6
1.1.1.3. Eşitlik.....	7
1.1.1.4. Düzenli Seçimler	8
1.1.1.5. Çoğunlukculuk.....	8
1.1.2. Demokrasinin Kronolojik Safhaları.....	9
1.1.2.1. Antik Yunan Demokrasisi	9
1.1.2.2. Orta Çağ Ve Yeni Çağ Demokrasileri	11
1.1.2.3. Modern Çağ Demokrasisi	12
1.1.3. Demokrasi Modelleri	12
1.1.3.1. Doğrudan Demokrasi	12
1.1.3.2. Temsili demokrasi	14
1.1.3.3. Liberal demokrasi	16
1.1.3.4. Sosyal demokrasi	16
1.1.3.5. Oydaşmacı demokrasi	17
1.1.3.6. Çoğunlukcu demokrasi	18
1.2. YEREL DEMOKRASİ AÇISINDAN YEREL YÖNETİMLER.....	20
1.2.1. Katılım	20
1.2.2. Açıklık Ve Şeffaflık.....	20
1.2.3. Çoğulculuk	21

1.2.4.Sosyal Adalet.....	21
1.2.5.Etkinlik Ve Verimlilik.....	21
1.2.6 Yerel Yönetimler	23
1.2.7. Yerellik	23
1.2.8. Yerinden Yönetim Türleri	25
1.2.8.1. Siyasi Yerinden Yönetim	26
1.2.8.2. İdari Yerinden Yönetim.....	26
1.2.9. Yönetişim	27
1.3. KALKINMA, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE YEREL DEMOKRASİ İLİŞKİSİ	31
1.3.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Genel Çerçevesi.....	31
1.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Tarihsel Gelişimi Ve Yerel Demokrasi ile İlişkisi	35

İKİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN ZİRVELER VE PROGRAMLAR

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ÇERÇEVESİNDE ÇEVRE VE YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ İÇİN ETKİLİ OLAN PROGRAMLAR VE ZİRVELER.....	41
2.1.1. BM İnsan Çevresi Konferansı (Stockholm Konferansı-1972).....	41
2.1.2. BM İnsan Yerleşimleri Konferansı- Habitat I (Vancouver- 1976)	44
2.1.2.1. BM İnsan Yerleşimleri Programının Kuruluşu	45
2.1.2.2. İnsan Yerleşimleri Vancouver Bildirgesi	45
2.1.3. Ortak Geleceğimiz Raporu- 1987	46
2.1.4. BM Çevre Ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı-1992)	48
2.1.4.1. Rio Bildirgesi.....	49
2.1.4.2. Gündem 21	49
2.1.4.3. Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi.....	50
2.1.4.4. Orman Varlığının Korunması Dair Bildiri.....	50
2.1.5. BM Dünya İnsan Hakları Konferansı (Viyana- 1993).....	51
2.1.6. BM Uluslararası Nüfus Ve Kalkınma Konferansı (Kahire-1994)	52
2.1.7. BM Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi (Kopenhag- 1995).....	53
2.1.8. BM İnsan Yerleşimleri Konferansı- Habitat II (İstanbul-1996)	56

2.1.9. BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi- Kyoto Protokolü (1997)..	58
2.1.10. BM Binyıl Bildirgesi (New York- 2000)	60
2.1.11. BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg- 2002)	62
2.1.12. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (Paris- 2015).....	64
2.1.13. Birleşmiş Milletler Konut Ve Sürdürülebilir Kentleşme Konferansı- Habitat III (Quito- 2016).....	65
2.2. AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI	67
2.3. YEREL DEMOKRASİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN GELİŞİMİ KONULARINDAKİ ULUSLARARASI ANLAŞMALAR AÇISINDAN TÜRKİYE’NİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİ	69
2.3.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi	70
2.3.1.1. Belediye Yönetimlerinin Tarihsel Süreci.....	75
2.3.1.2. Büyükşehir Belediyeleri	77
2.3.1.3. İl Özel İdareleri	78
2.3.1.4. Köyler	78
2.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma Ve Türkiye Uygulaması	80
2.3.3. Gündem 21 Ve Türkiye’de Yerel Gündem 21 Programı	82
2.3.4. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Faaliyetlerinden Kent Konseyleri’ne Geçiş.....	84
2.3.4.1. Yerel Gündem 21 Faaliyetleri	87
2.3.4.2. Yerel Gündem 21’in Eylem Aşamaları	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL DEMOKRASİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN KENT KONSEYLERİ: MANİSA KENT KONSEYİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR ÇÖZÜMLEME

3.1. KENT KONSEYLERİNE GENEL BAKIŞ.....	95
3.1.1. Kent Konseylerinin Yasal Çerçevesi.....	95
3.1.2. Kent Konseylerinin Oluşumu	97
3.1.3. Kent Konseylerinin Görevleri	98
3.1.4. Kent Konseylerinin Yapısı ve Mevcut Durum.....	99

3.2. MANİSA KENT KONSEYİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR ÇÖZÜMLEME	103
.....	
3.2.1. Manisa Kent Konseyinin Oluşumu	103
3.2.2. Manisa Kent Konseyinin Organizasyon Yapısı	105
3.2.3. Manisa Kent Konseyi Tarafından Yapılan Faaliyetlerin Yerel Demokrasi Ve Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Analizi	106
3.2.4. Yerel Demokrasi Ve Sürdürülebilirlik Açısından Manisa Kent Konseyinin Genel Bir Değerlendirmesi	122
SONUÇ	127
KAYNAKÇA	136
WEB KAYNAKLARI	143

GİRİŞ

Antik Yunan'daki site devletleri ile başlayan demokrasi tarihi, insanlık tarihi ile paralel şekilde değişimler ve gelişmeler göstermiştir. Antik Yunan demokrasisi küçük ölçekli demokrasi uygulaması olarak görünse de unutulmayarak günümüze değin sürmüş ve bu demokrasi anlayışı halkın kendi kendini idare etmesinden doğarak yerel demokrasiler için kaynak oluşturmuştur. Günümüz yerel demokrasilerinin bir çeşit prototipi veya arketipi gibidir. Daha sonraları kitlesel özellikli ve dolaylı demokrasi formları ortaya çıkmıştır. Halkın karar alma süreçlerine daha da çok dâhil edilmesinin istenmesiyle ortaya çıkan birçok demokrasi modeli olmuştur. Bu demokrasi modellerinin kent konseyleri ve yerel yönetimler ile ilgili oluşumlara öncülük ettiği temelinden hareket edebiliriz. Yerel yönetimlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve yerel karar alma mekanizmalarının daha hızlı ve aktif şekilde rol almasının istenmesi demokrasinin gelişmesiyle yerel hizmetleri ön plana çıkarmıştır ve bu durum son zamanlarda yerel yönetimlere daha fazla destek verilmesinin yolunu açmıştır.

20. yy'ın son çeyreğinden itibaren sıkça dillendirilen çevre problemlerine ve ekonomik sorunlara küresel ölçekte çözümler bulma arayışları ülkeleri birçok kez çeşitli konferanslar ve zirveler etrafında birleştirmiştir. Bu uluslararası çözüm bulma arayışları içerisinde kentlerin ve yerel idarelerin, çevre ve ekonomik sorunlar ile mücadele etmesinin etkin hale gelmesi için daha katılımcı, daha çevreci ve daha sürdürülebilir kent bilincinin oluşturulması istenerek yerel yönetimlerin hızlı, ulaşılabilir ve aktif rolünden faydalanmak istenilmiştir.

1992 yılında Rio'da yapılan zirvede Gündem 21 gibi önemli bir çıktı ele alınarak katılımcılık ve yerel demokratik eylemler noktasında yerel yönetimlerin yapmalarının istendiği şeyler göz önüne çıkarılmıştır. Ülkemizde de Gündem 21'in uygulaması olarak Yerel Gündem 21 planı harekete geçirilmiştir. Yerel Gündem 21'ler ile kentleşen bireylerin sürdürülebilir kalkınma ekseninde müreffeh bir şekilde yerleşim yerlerinde hayatlarını geçirmesi ve geleceğe umutla bakması gibi temel esasların işlendiği çalışmalar oluşturularak şeffaf, demokratik, insan haklarına saygılı ve katılımcı yönetimlerin altı çizilmiştir. Gündem 21'in uygulamaya geçmesi için en önemli hareket noktası ise yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer yerel aktörlerin etkin şekilde katılımının sağlanarak yönetişim kavramı

çerçevesinde politikalar geliştirilmesinin istenmesidir. Bu ekseninde Yerel Gündem 21'ler kent konseylerinin oluşturulmasına kaynaklık etmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile yasal bir zemine oturtulan kent konseyleri, 2006 yılında Kent Konseyi Yönetmeliği'nin de çıkarılmasıyla usul ve esasları belirli olan oluşumlar olarak karşımıza çıkmıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, mahalle muhtarlarının, siyasi partilerin ve ilgili katılımcıların dâhil olmasıyla oluşturulan kent konseylerinin faaliyetleri için belediyelerin yardım etme ve destek sağlama konusunda zorunluluğu ortaya koyularak yönetim kavramına atıf yapılmıştır.

Yönetim kavramı yerel yönetimler açısından buldukları yerde olan sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve diğer çevreler ile birlikte politikalar oluşturup kente ve yerele ilişkin sorunlara ortak akıl ile çözümler sunmak olarak değerlendirilebilir. Yönetim kavramıyla birlikte merkezi ve yerel yönetimlerde genel olarak; esneklik, demokratiklik, çoğulculuk, açıklık ve şeffaflık, hesap verebilirlik, yerellik, performans gibi değerler bir arada düşünölmeye ve bir bütöünün parçaları olarak görölmeye başlanmıştır. Bu düşünce de yönetimleri problemlerin ve hizmetlerin kaynağında, toplumun diğer aktörleriyle beraber yönetildiği ve çözüldüğü, katılımcı bir yönetimin olduğı, sürdürülebilir politikalar ve sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde eylemlerin uygulamaya geçileceğı yönünde beklentiler ile karşı karşıya bırakır. Sonrasında değineceğimiz uluslararası anlaşmalar ve zirvelerde bahsedilen ekolojik sorunlar, beşeri ihtiyaçların karşılanması ve karşılanırken doğaya zarar verilmemesi, insan doğasına uygun kentler inşa edilmesi gibi politikaların oluşturulması hususunda yerel yönetimlere temel oluşturan bu kavramın temsil edileceğı yer olarak görölen kent konseyleri yönetim kavramının uygulama alanıdır diyebiliriz. Yönetim süreci içerisinde; gücün nasıl kullanıldığı, kararların nasıl alındığı ve vatandaşların yönetim sürecine nasıl katıldığı sorularının cevapları aranır ve yönetim süreci bu şekilde işler. Ağır, hantal ve bürokrasi sorunları olan merkezi yönetimlerin yerine daha hızlı ve aktif şekilde sorunların kaynağında çözüldüğü yerel yönetimler açısından bu kavram çok önemlidir.

Son dönemlerde kent konseylerine ilişkin gerek yapısal gerekse de işleyiş açısından yapılan akademik çalışmaların sayısının arttığını söyleyebiliriz. Bu çalışmada da kent konseyleri, işlevleri, etkinlikleri ve sürdürülebilir kalkınma ile

yerel demokrasiye katkıları bakımından analiz edildi ve Manisa Kent Konseyi vaka analizi olarak ele alındı. Önce demokrasi ve yerel demokrasi kavramları ile ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapıldı ve kavramlar açıklığa kavuşturuldu. Ardından sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kentleşme, ekolojik koruma ve yerel inisiyatiflere yönelik özellikle Birleşmiş Milletler'in başını çektiği uluslararası anlaşma ve metinler incelendi. Bunların Türk mevzuatına yansımaları ele alındı ve son olarak çalışmada Manisa Kent Konseyi'nin organizasyon şeması, çalışmaları gözden geçirilerek analizler yapıldı.

Manisa kenti ve Manisalı hemşehrilerin yaşadıkları kente dair kolektif sorunların ortaya konularak bu sorunlara çözüm üretilmesi amacıyla katılım, etkinlik, verimlilik, şeffaflık ve hesap verilebilirlik gibi kavramların temel olarak alındığı bir yönetim mekanizmasının oluşturulmaya çalışıldığı kent konseyi, Manisa şehrinin ve Manisalı vatandaşların bugünleri ve geleceklerinin sağlam, gelişmiş ve güvenilir bir temele oturtulması açısından çok önemlidir. Kent konseylerinin uluslararası çalışmaların ve yerel demokrasiye dair temel yaklaşımların sunduğu çerçeve içerisinde saydığımız bu ilkeleri misyon edinmesi beklenmektedir. Bu eksende kent konseylerinin daha etkin olabilmesi için mevcut durumlarının, zaaflarının ve onlara ilişkin beklentilerin bir analizinin yapılması ve bu çerçevede yol gösterici bir dizi akademik önermenin ortaya konulması gerekli olmuştur.

Çalışmamızın ilk bölümünde demokrasi, demokrasinin tarihçesi, gelişimi ve modelleri hakkında bilgiler verilerek kronolojik olarak günümüze değin süren gelişiminden ve değişiminden bahsedilmekte; yerel demokrasi hakkında teorik bir altyapı sunulmaktadır. Sonrasında yerel demokrasinin dünyada ve Türkiye'de gelişiminden bahsedilmekte; yerel demokrasiye ve yerel yönetimlere verilen öneme değinilerek yerel yönetimlerin organları hakkında bir çözümleme yapılmaktadır. Özet olarak birinci bölümde yerel yönetimlerin ve çalışma alanımız olan kent konseylerinin temel olarak aldıkları tanımların, ilkelerin, modellerin ve kavramların neler olduğuna, kent konseylerinin oluşumuna kadar geline süreçte demokrasi, yerel demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında hangi gelişimlerin olduğuna değinilmiştir.

İkinci bölümde ise kent konseylerine giden süreçte çevre ve ekolojik sorunlar, kent, kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar, insan yerleşimleri, sürdürülebilir

kalkınma ve sürdürülebilir kalkınmanın kentleşme ile birlikte yürütülmesi, nüfus politikaları, bugünün ve gelecek kuşakların sağlıklı, gelişmiş ve sürdürülebilir toplumlarda yaşamları için gereken önlemler, ekonomik adaletsizlik, ekonomik eşitsizlik ve ekonomik sorunlar üzerine yapılan uluslararası düzeyde ve ülkemizde yapılan çalışmalara değinilmiştir. Ortaya konan sorunlar, tespitler ve yapılması istenen eylemler incelenmiştir. Genel olarak da yerel yönetimlerin güç kazanması şüphesiz uluslararası anlaşmalar, konferanslar ve zirveler sonucunda ülkelerin yaptıkları eylemler ile mümkün olmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz konularda yapılan zirveler, anlaşmalar ve programlardan çıkarılacak dersler ve sorunların çözümü için gerekli eylemler yerel yönetimler ve yerel yönetim organları aracılığıyla uygulama alanı bulacağı için yerel yönetimler ve bu yönetimlerin uzantıları olan kuruluşlar için önem arz etmektedir. Kent konseyleri de yerel yönetimlerin önem verdiği, politikalar oluşturarak eylemlerde bulunacağı bir alan olması dolayısıyla bu uluslararası anlaşmalar, metinler, zirveler ve programlar açısından önem kazanmıştır. Politika metinlerinden uygulamaya geçişin tipik örneklerini oluşturmaktadırlar.

Çalışmamızın üçüncü bölümde ise birinci ve ikinci bölümlerde bahsedilen ana temaların çerçevesinde yerel yönetim organı olarak ele aldığımız kent konseyleri hakkında bilgiler verilmektedir. Türkiye’de kent konseyleri hakkında gelişmelere değinilmektedir. Son olarak ise çalışmamıza örnek teşkil etmesi açısından Manisa Kent Konseyi ele alınmaktadır. Manisa Kent Konseyi’nin kuruluşu, organizasyon yapısı ve yaptığı çalışmalar hakkında analizler gerçekleştirilmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında başlangıçta kendilerine büyük umutlar atfedilen kent konseylerinin (özelde de Manisa Kent Konseyi’nin) yerel demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma açısından etkin olarak kullanılmadığı tezimizi bu çalışmada savunmaktayız. Bu perspektiften hareketle kullanışlı bir politika uygulama aygıtı olabilecekken kent konseylerinin işlevsizliği, bir çeşit yerel demokrasi süsüne ve yerel düzeydeki politikacıların külfet olarak gördükleri, politikacılar için kişisel çıkarlar amacıyla kullanılan bir araca dönüştüğü görüşünü ileri sürüyoruz. Konunun kapsamlı bir kuramsal analizini yaparak ve Manisa Kent Konseyi vakasını somut bir örnek olarak inceleyerek buradaki iddiamızın desteklenebileceği kanaatindeyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AÇISINDAN DEMOKRASİ VE YEREL DEMOKRASİ

1.1. DEMOKRASİ

Demokrasi en genel anlamıyla halkın kendi kendini yönetmesini ifade etmektedir. Demokrasi sözcüğü Yunanca kökenli bir kelime olup halk veya tam yurttaşlık anlamındaki “demos” ile egemen olmak anlamına gelen “kratein” sözcüklerinden oluşmaktadır (Schmidt, 2002: 13).

Demokrasi, klasik tanımıyla halkın yönetimi yani halkın kendi kendini yönetmesi anlamını barındırmaktadır. Demokraside halk, kendine ilişkin kural ve yaptırımları kendine göre belirleme hususunda çeşitli hak ve ödevlere sahiptir (Çukurçayır, 2008: 16).

Bu çerçevede “halk tarafından yönetim” demek bize oldukça geniş bir açıklama getirmektedir. Demokrasi, siyasal bilimler alanında en çok tartışılan kavramlardan birisidir. Demokrasiye dair çeşitli tanımların getirilmesinin özünde, sosyal ve ekonomik yapıların değişiklik göstermesinden söz edebiliriz. Ayrıca demokrasi kavramının çoğunluğu ve çeşitliliği temel alan yapısından ötürü farklı tanımların yapılması normal karşılanmaktadır. Demokrasinin farklı tanımlanan bu yapısı, farklı görüşlerin aynı ortam içinde eleştirilip tartışılması ve değişik fikirlere varılmasına olanak sağlamaktadır (Yeşil, 2002: 2).

“Ancak Yunanlılar demos kelimesini “fakirler” veya “çoğunluklar” anlamında kullanmışlardır. Genellikle demokratik düşüncenin beşiği olarak görülen Antik Yunan’da bile, demokrasiye olumsuz bir anlam yükleme eğilimi vardı. Örneğin Platon ve Aristoteles gibi düşünürler, demokrasiyi bilgelik ve mülkiyet pahasına kitlelerin yönetimi olarak görmüşlerdir. Hatta 19.yy’a kadar bu terim “ayak takımının yönetimi” olarak görüldü” (Heywood, 2012: 101, 102).

Demokrasi, “halkın, halk tarafından, halk için yönetimi” 1864 yılında Abraham Lincoln tarafından Gettysburg Söylevi’nde bu şekilde tanımlanmış bir kavramdır. Jefferson ise demokrasiyi; “ Tüm yurttaşların, kendilerini yöneten kuralları ve bunlara ilişkin temel kararları kendilerince almasının ve yaptırımı

bağlamasının hem hakları hem de görevleri bulunduğu bir yönetim tarzı” ya da “en üst iktidarın halkta bulunduğu ve halkın belli aralıklarla tanınan özgür seçimlerde temsilcilerini seçtiği, temsil ve devredilmiş otorite yoluyla halk tarafından dolaylı olarak kullanılan hükümet biçimine imkân veren siyasi sistem” şeklinde açıklamıştır (Görmez ve Altınışik, 2011: 32).

1.1.1. Demokrasinin Unsurları

Demokrasiler adalet, eşitlik, özgürlük, düzenli seçimler, çoğunluğun yönetimi gibi değerlerle kendilerini tanımlamaktadır. Bu tanımlamanın yanı sıra demokrasi kavramı çatışan çıkarların anlaşma yolu ile çözülmesi, çoğunluk tarafından seçilen kişiler tarafından yönetim ve bu yönetim ile beraber azınlıkta kalmış grupların haklarına saygı ve söz haklarının olması hususlarında gereken önemin verilmesini de ifade eder (Hatam, 2012: 11).

1.1.1.1 Adalet

Türk Dil Kurumu, adalet kavramını yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme gibi anlamlarla açıklamıştır.

Köken olarak baktığımız zaman ise dengeli olma, adil olma, hak gözetme olarak tanımlanmaktadır. Adalet kavramından genel olarak bahsedecek olursak yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme olarak tanımlanabilir. Platon ve Aristoteles’ten beri herkesin hak etiğini alması konusunda hususi bir ahlaki yargı tipini gösterdiğini de söyleyebiliriz. Herkes için gerekenin ne ise onun verilmesi, adalet kavramının başlıca amacıdır (Heywood, 2007: 42).

1.1.1.2. Özgürlük

Demokrasinin en belirgin ilkesi olarak özgürlükten bahsedebiliriz. Topumlarda ve bireysel ilişkilerde özgürlük kavramının eksikliği durumunda temel hak ve hürriyetlerin kullanımından söz edilemez. Özgürlük kavramından kastedilen her insanın her istediğini yapabilmesi durumu değildir. Bu çerçevede demokrasilerde özgürlük alanı sınırlıdır. Başka bir insanın özgürlük alanının ihlal edilmesi söz konusu değildir. Buradan hareketle başka bireylerin özgürlüklerini kısıtlamamak

şartıyla eğitim, çalışma, yaşama, haberleşme ve düşüncelerini ifade edebilme şeklindeki haklar demokrasinin güvencesi kapsamındadır (Tanilli, 1996: 39).

Özgürlük kavramı düşüncelerimizi hiçbir baskı ve zorlamaya maruz kalmadan ifade edebilmeyi ve davranışlarımıza dönüştürebilmeyi ifade etmektedir. Bireye eyleminden dolayı sorumluluk yüklenebilmesi, o eylemi yapabilmesi veya yapamaması yönünde irade ortaya koyması ve bu iradeyi göz önüne serecek serbestliğin bulunması gerekir. Kişilerin, başka bireylerin zorlaması ve korkusu altında ya da direktmesi sonucunda, kendi iradesine bağlı olmaksızın meydana gelen bir eylemin kişiyi ahlaki veya hukuki bakımdan sorumlu tutulması anlamsızdır (Dursun, 2004: 166).

1.1.1.3. Eşitlik

Toplumunu meydana getiren bireylerin ekonomik, toplumsal ve siyasal olarak birbirleriyle aynı “haklar ve özgürlüklere” sahip olması olarak eşitlik kavramını tanımlayabiliriz. Türkiye’de anayasal bir hak olarak Anayasa’nın 10. maddesinde ele alınan eşitlik kavramı, özellikle Fransız Devrimi’nin sonucunda ortaya çıkan özgürlük, eşitlik ve adalet söylemleri bağlamında bir hak olarak ifade edilebilir (Aşkın, 2003: 94).

Eşitlik kelimesine genel bir tanımlama getirmek zor olsa da böyle bir tanımlamanın hepsinde değilse bile, çoğu zaman bağlamdan çıkabileceği iddia edilebilir. Örneğin Lincoln’un Gettysburg da yaptığı konuşmadan şu ortaya çıkabilir: “Bütün insanlar hür ve eşit yaratılmıştır!” Lincoln, bu açıklamayı yaptığı zaman sadece köleliğin tanınmasının gerektirdiği eşitsizliğe karşı hukuki statü açısından bireylerin eşit olduğunu ifade etmek istemişti. Bu tanımlanın yeteri kadar açıktır olduğunu söyleyebiliriz. Fakat bu tanımlamanın neden ahlaki ve siyasi yönden bağlayıcı olması gerektiğini sorduğunda, bu sorusuna cevap olarak “Çünkü her insan yaratılıştan bir başkasından farklı değildir.” demezsek, o zaman yalnızca Hristiyanlığın kutsal inancına bağlanmamız gerekir. Burada da sorunun çözümünü, “Yaratılmıştır!” kelimesinin içinde bulabiliriz. (Schumpeter, 2014: 344).

1.1.1.4. Düzenli Seçimler

Bir demokraside seçimlerin birçok anlamı olduğunu söyleyebiliriz. Seçim kavramı, demokrasinin temel kurumlarından birisidir. Hiçbir şekilde seçimlerin olmadığı bir demokrasi hayal edilemez. Seçim kavramı beraberinde temsil kavramını ve çoğunlukçuluk kavramını da getirerek daha geniş bir bağlamda değerlendirilir. Bu çerçevede demokrasilerde seçim önemli bir rol oynamaktadır. Demokrasilerde meydana gelebilecek kriz anlarında en önemli çözüm yolu seçimlerdir. Doğrudan, devamlı ve sürdürülebilir şekilde halk katılımı olarak klasik anlamda demokrasinin pratik olarak gerçekleştirilmesinin zor olduğu söyleyebiliriz. Bu sebepten dolayı seçimler, temsil kavramı ile birlikte halkın yönetimine en fazla yaklaşabildiği noktadır. Seçimler kendi başına siyasi temsilin ve katılımın yeterli şartı olmayabilir fakat gerekli koşullardan birisi olduğu hususunda şüpheye yer yoktur. Dahası bazı düşünürler ve siyasiler seçimlerin önemi konusunu daha da ileri götürerek seçimleri demokrasinin kalbi olarak tanımlamışlardır (Schumpeter, 2014:319).

1.1.1.5. Çoğunlukçuluk

Çoğunlukçu demokrasi, çoğunluk prensibine dayanan bir kavramdır. Çoğunluk prensibi de genel olarak devletin ve devlet aygıtlarının halkın çoğunluğunun iradesine göre idare edildiği ve çoğunluğun kararının her şeyin üstünde tutulduğunu ifade ederek çoğunluğun hakkının mutlak olduğundan bahseder. Çoğunlukçuluk azınlıklara ve bireylere karşı duyarsızlığı ifade etse de sağlam bir demokraside azınlığın hakları ve tercihleri göz ardı edilmemelidir.

Yukarıda ifade edilen ilkelerden de anlaşılacağı üzere demokrasi, vatandaşlar için mümkün olduğunca eşitlik ve özgürlüğü bağdaştıran ve içinde barındıran bir devlet yönetim biçimidir. Demokrasi kavramına ilişkin tanımlar genel olarak aşağıdaki hususlara odaklanmaktadır (Karabulut, 2009: 9):

- *Farklılıkların yönetimi*
- *Azınlık haklarını güvenceye alan yönetim*
- *Fakirin yönetimi*
- *Sosyal eşitsizliği yok etmeye çabalayan yönetim*
- *Fırsat eşitliği sağlamaya çalışan yönetim*

- *Kamu hizmetinde bulunmak için halkın desteğine dayanan yönetim.”*

1.1.2. Demokrasinin Kronolojik Safhaları

1.1.2.1. Antik Yunan Demokrasisi

Antik Yunan demokrasisi, günümüz demokrasisinden birçok yönden önemli farklara sahip olmasına rağmen demokrasiyi iyi anlamak için öncelikle Antik Yunan demokrasisine göz atmak gerekir

Demokrasinin tarihsel açıdan ilk aşamalarına Antik Yunan’da rastlamaktayız. Yunan kent devletlerinde yaklaşık 1000 civarında sitenin olduğu bilinmektedir. Kent devletlerinde siyasi birlik söz konusu değildir. İ.Ö. 508’de diğer demokrasilere nazaran daha yetkin bir demokrasi ile ilk olarak Antik Çağ’daki Atina’da karşılaşırız. Antik Yunan’daki demokrasi doğrudan demokrasi olarak tanımlanır. Bu demokraside siyasi otorite ile toplum arasındaki ayrım kalkmış, bu olgular bütünleşmişlerdi. Burada siyasi haklara sahip yaklaşık 30 bin kişi bulunuyordu. Bu durum herkesin siyasi toplantılara katıldığı anlamına gelmemekteydi. Halk Meclisi’nin adı Ekklesia idi. 20 yaşını aşan her erkek vatandaş toplantıya katılıp tartışmalarda yer alabilirdi. Bugünkünden en büyük fark vatandaşların toplantılara temsilcileri aracılığıyla değil de kendilerinin katılıyor olmasıydı. Atina demokrasisi, Halk Meclisi, Yürütme Organı ve Halk Mahkemesi gibi kurumlardan oluşuyordu (Uygun, 2011: 10, 14, 21).

Yunan demokrasisinde yönetim, bütün yurttaşlar aracılığıyla açık görüşme ile kararların verilmesine, kamu görevlilerinin kura ile atanmasına dayanıyordu. Savaş konuları da içerdiği gibi pek çok önemli konularda kararlar alınması için toplantılar yapıldığı görülmektedir (Uslu, 2013: 139).

Atina demokrasisini bu kadar dikkate değer kılan en önemli kriter, vatandaşlarının siyasi aktivitelere katılma seviyeleriydi. Bu çerçevede vatandaşlar yalnızca Meclis’in devamlı olarak düzenlediği toplantılara katılmakla kalmayıp büyük kalabalıklar halinde kamu görevlilerinin ve karar verme süreçlerinin sorumluluklarını üstlenmeye hazır görünüyorlardı (Heywood, 2012: 107).

Atina demokrasisinin farklı ve önemli yönlerinden birisi de siyasi haklara, nüfusun yaklaşık 300 bin olmasına rağmen sayıları yalnızca 30 bini bulan ve Atina doğumlu erkeklerin sahip olmasıdır (Uygun, 2011: 18). Metek adı verilen yabancılarla, kadın ve köleler bu hakların dışında bırakılmışlardır (Eroğul, 2000: 38,39).

Köle nüfusunun Atina nüfusunun yarısı olduğu düşünüldüğünde bu durum Atina demokrasisinin eleştirilen yanlarından birini göstermektedir. Heywood'un (2012: 108) da belirttiği gibi kadınların özel alana hapsedilmesi, ev içi sorumlulukları üstlenmesi ve kölelerin de vatandaşların işlerini yaparak onları bu zahmetten kurtarması vatandaşların siyasi hayata daha fazla adanmasını sağlamıştır. Kamusal hayat ve siyasal faaliyetler ise agora denilen pazar meydanı gibi yerlerde yürütülüyordu (Sarıbay, 2008: 154).

Atina Demokrasisi'nin özgürlük ve eşitlik kavramları çerçevesinde ele alındığı dile getirilse de Atina, demokrasi bağlamında eşitlik kavramının vatandaşlar arası eşitlik olarak uygulamakta, özgürlük kavramını ise vatandaş sayılanların siyasal özgürlüğü olarak tanımlamaktadır. Siyasi yaşama direkt ve sürekli halk katılımını içeren Atina Demokrasi modeli dünyanın çeşitli kısımlarında, özellikle New England'daki (ABD) kasaba toplantılarında ve küçük İsviçre kantonlarındaki ortak meclislerde canlılığını devam ettirmiştir. Bu tür katılım biçimleri anayasal konularda referandumların daha geniş katılımı, yönetimin daha etkin bir şekilde kullanıldığı ve halk panelleri ile elektronik demokrasi gibi demokrasi kavramına yeni ve güncel deneyimler için de bir basamak oluşturmaktadır (Heywood, 2012: 108).

Antik Yunan demokrasisinin en etkili eleştiricisi olarak görülen isim Platon'dur. Platon'un görüşleri Oligarşi kavramıyla paralel biçimdedir. Platon "Devlet" adlı eserinde demokrasi kavramını, fakir ve cahillerin, eğitilmiş ve bilgili olanlara hükmetmesi olarak açıklamaktadır (Uslu, 2013: 140). Atina demokrasisinin bazı temel kusurları ile ilgili olarak şunlar sıralanabilir:

- *Vatandaşlığın doğuştan gelen ve erkeklere özel bir hak olması,*
- *Bireylerin hayatının aşırı şekilde politize olmuş olması,*
- *Alınan kararların meşruiyet debisinin çok yüksek olması beklendiği için karara muhalif olanların modern demokraside olduğu gibi zarar*

görmeyen kendi yoluna gitmek yerine ciddi baskı altında kalmasına sebep olabilir” (Yayla, 2015: 146).

1.1.2.2. Orta Çağ ve Yeni Çağ Demokrasileri

M.Ö. 4 yy’da Eski Yunan sitelerinin Makedonya hakimiyetine girmesinden sonra demokrasi ve Eski Yunan sitelerinin idari düzenleri bozulmuş ve Yunan kent devletlerinin yıkılması ile birlikte de Avrupa kıtası imparatorluklar dönemine girmiştir ve bu dönemde 5. yy’da yıkılana kadar en büyük imparatorluk olan Roma İmparatorluğu ortaya çıkmıştır. Roma İmparatorluğu sonrasında ise yaklaşık 500 yıl süren merkezi iktidarların bulunmadığı feodal rejimlerle karşılaşmaktayız (Uygun, 2011: 113, 117).

Demokrasi kavramına yaklaşan ve benzeyen en önemli gelişme 1215 tarihli “Magna Carta Libertatum” (Büyük Özgürlük Fermanı) olarak söylenebilir. Magna Carta Libertatum’da teminat altına alınan hak ve özgürlükler toplum içerisinde demokrasinin temeli olarak nitelendirilebilecek görüşlerin yayılmaya başlamasına sebep olmuştur. 1295 yılında 1. Edward demokrasinin temeli olarak değerlendirilebilecek bir adım atarak meclisi toplamıştır (Bekcan, 2005: 9).

Orta Çağ ve Yeni Çağ’da kayda değer ilk önemli gelişme olarak 1628 yılında İngiltere’de yayınlanan “Haklar Bildirgesi Belgesi” önem arz eder. Yine bir diğer önemli gelişme olarak sayılabilecek metin ise Habeas Corpus Yasası’dır. İngiliz Parlamentosu’nun 1689 yılında yayınladığı egemenliğin artık parlamentonun elinde bulunduğunu ifade eden “Bill Of Rights” bu dönemin en önemli gelişmelerinden birisidir. Demokrasi ve İnsan Hakları 18. ve 19. yy’a geldiğinde Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile önemli bir gelişim evresine girmiştir. Merkezi krallıklar ile burjuvazi arasında meydana gelen çekişmeler monarşilerin sonunu getirmiş ve bazı yerlerde sosyalist akımları güçlendirmiştir (Sander, 2007: 77).

Tabi bu gelişmelerin sonrasındaki 1776 Amerikan Bağımsızlık bildirgesi ve 1789 Fransız Devrimi çok önemli tarihsel dönüm noktalarıdır. Bu olaylar demokrasi kadar artık insan hakları, özgürlük ve eşitlik kavramlarını da toplumlara benimsetmeye başlamıştır.

1.1.2.3. Modern Çağ Demokrasileri

Bu dönemde devletlerin boyutlarının büyümesi, doğrudan demokrasi gibi deneyimlerin uygulanmasını olanaksız hale getirmiştir. Doğrudan demokrasi uygulaması yerini temsili demokrasilere bırakmıştır. Tarihsel açıdan modern demokrasi kavramı ilk olarak J. Locke tarafından ortaya atılmıştır. Modern demokrasi, Montesquieu tarafından desteklenmiş ve kuvvetler ayrılığı kavramının eklenmesi ile günümüzdeki şeklini almıştır. J. Locke Toplumsal Sözleşme adlı eserinde insanların eşit ve özgür olduğunu temel ihtiyaçlarını karşılamak içinde devleti kurduklarından bahseder. Modern demokrasinin sınırlarını ise siyasal iktidarın doğal hakları ihlal etmesi durumunda yurttaşların direnme haklarını kullanabileceklerini söyleyerek belirtmiştir. Montesquieu da özgürlüğün öneminden söz etmek için tek el yerine kuvvetlerin ayrılığında bahsetmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında ise büyük ölçekli ülkelerdeki bölünmeler ve ayrışmalar devam etmiş, savaşın ve bölünmelerin etkisi ile diktatörlükler son bularak liberal demokrasi ve komünizm etkili olmaya başlamıştır. Bir taraftan Sovyet Rusya, komünizmin yayılması için çabalarırken diğer taraftan da liberal demokrasiyi hâkim kılmaya çalışan ABD, demokrasiyi yönlendirmeye çalışmışlardır. Bu çerçevede yayılan demokrasi anlayışını değerlendirmek gerekirse, farklı uygulamalar ve anlamlar atfedilen bu yeni akım, hâkimiyet bakımından doğrudan demokrasi ve temsili demokrasi olarak çeşitlendirilebilirken tarihsel uygulama bakımından ise beş ana grup içinde toplayabiliriz. Bunlar: klasik demokrasi, koruyucu demokrasi, kalkınmacı demokrasi, liberal demokrasi ve halk demokrasisidir (Lijphart, 2006: 62).

1.1.3. Demokrasi Modelleri

Demokrasi genellikle tek anlamlı ve açık seçik olan bir kavram olarak ele alınır. Bazen ise demokrasi anlayışı önüne gelen sıfatlarla yalın halinden farklı şeyler belirtebilir. Örneğin: “liberal” sıfatıyla nitelendiği zaman yeni bir tanım haline gelen demokrasi tek anlamlılıktan çıkar. Biz de buradan hareketle halk yönetiminin başlıca farklı türlerini ele alacağız:

1.1.3.1. Doğrudan Demokrasi

Daha önce de belirttiğimiz gibi doğrudan demokrasiye en uygun örnek Antik Atina demokrasisidir. M.Ö. 5. yy Ve M.Ö. 4. yy'da Antik Atina'da olan demokrasi

doğrudan demokrasiydi. Bu demokraside siyasi otoriteyle toplum arasında ayırım kalkmış, bunlar iç içe geçerek bütünleşmişlerdi (Yayla, 2015: 145).

Tabi bu aşamaya gelene kadar demokrasi kavramında değişimler meydana gelmiştir. Bunlara örnek olarak, Drakon ve Solon kanunları verilebilir. Atina'daki altı yargıçtan biri olan Drakon M.Ö. 621 yılında aristokratlar tarafından düzeni tekrar sağlayacak yasalar yapmakla görevlendirilmişti. Drakon yasaları aristokratların çıkarlarını koruyup fakirler ve köleler için ağır cezalar öngörüyordu. Öyle ki en küçük hırsızlığın bile cezası ölümdü. Tüm bu katılığına rağmen Drakon yasaları aslında önemli bir dönüşüm anını işaret etmiştir. Artık tanrısal kökenliği olduğuna inanılan ve ayrıcalıklı kesimlerin keyfince yorumladığı sözlü ve söylencesel tanrısal yasalar yerini, içeriği ne olursa olsun, herkese açılmış, yazıya geçirilmiş ve özellikle de bir insan eliyle ortaya konulmuş yasalara bırakmıştır. Drakon yasaları elbette halk ile soylular arasındaki bu çatışmaya çözüm olmamıştır. Atina aristokratları çok geçmeden bunun farkında vardılar ve M.Ö. 594'te Solon'u yasa yapıcı olarak görevlendirdiler. Solon ilk iş olarak borçlarından dolayı özgürlüğünü kaybeden vatandaşların borçlarını sildi ve borç köleliğini yasakladı. Yeni bir vergi yapılanması getirdi ve buna bağlı olarak siyasal hakları yeniden düzenledi. Bu sistemde yurttaşlar belirli bir servet dilimine göre sınıflara ayrılıyor ve buna göre çeşitli siyasal haklara sahip oluyordu. Borç köleliğini kaldıran ve Atina sınıfsal yapısını değiştiren Solon kanunları ve oluşturduğu sınıflandırma şeması kendinden sonra demokratik adımlar atılmasına büyük katkılar sağlamıştır. Yaşanan bu gelişmeler neticesinde Atina demokrasinin beşiği haline gelmiştir (www.uiportal.net, Erişim Tarihi: 12.01.2019).

Antik Atina Demokrasisi kitleler halinde toplantılarla uygulama alanı bulmuştur. Fakat bu durum toplantılara Atina'da yaşayan herkesin katılacağı anlamına gelmemekteydi. Sayıları 30 bin civarı olan, 20 yaşından büyük erkek vatandaşlar toplantılara katılabilmekteydi. Kadınlar, köleler ve yabancılar toplantılara katılamamaktaydı. Bugünün demokrasisinden farklı olarak toplantılara vatandaşlar temsilciler aracılığıyla değil kendilerinin bizzat katılımı ile dâhil olmaktadır. Halk meclisinin adı Ekklesia idi. Ekklesia yılda yaklaşık 40 defa toplanıyordu. Bu toplantılarda ele alınan kararlar hemen hemen her toplumsal mesele ile ilgili olabiliyordu. Tam zamanlı olarak çalışacak kamu görevlilerini belirlemek için bütün vatandaşları temsil eden küçük bir örnek olmaları için bu görevliler kura

usulüyle veya dönüşümlü olarak seçiliyorlardı ve mümkün olan en geniş katılımın sağlanabilmesi için görev dönemleri kısa tutuluyordu (Heywood, 2012: 107).

Günümüz demokrasisi ile karşılaştırıldığında Atina demokrasisi çok ciddi bir iş olarak değerlendiriliyordu. Fakat büyük ölçüde amatörce ve basit şekilde yapılıyordu (Yayla, 2015: 146). Atina demokrasisi politikaya vatandaşlık fikri ve demokrasinin icadı gibi çok önemli katkılarda bulunmuştur.

1.1.3.2. Temsili demokrasi

Toplumların hacim olarak büyümesinin ve modern devletlerin doğmasının doğal sonucu olarak temsili demokrasi karşımıza çıkmaktadır. Dünyadaki tüm istikrarlı demokrasiler temsili demokrasilerdir (Yayla, 2015: 147).

Atina demokrasisinin bugünün demokrasileriyle karşılaştırması yapıldığında, Atina demokrasisinin çok küçük bir toplumda uygulandığı görülür. Günümüz toplumlarının büyüklüklerine bakıldığında ise herkesin katılımına ve toplumun kendi yönetimine dayanan modelini uygulamanın söz konusu olmadığını açıkça söyleyebiliriz. Ek olarak modern hayatın Atina'dakiyle karşılaştırılamayacak ölçüde karmaşık hale gelmiş olması da günümüz demokrasilerinin Atina demokrasisiyle farklılıklarından birisidir. Milyonlardan müteşekkil toplumlarda ve siyasi bölümlerde doğrudan demokrasinin uygulanması hayal dahi edilemez. Bu sebepten dolayı, günümüzde en yaygın demokrasi modeli temsili demokrasi modelidir. Temsili demokraside vatandaşlar kendilerini temsil edecek kişileri seçerler. Temsilci olan kişiler ise onları seçen vatandaşlar adına siyasi faaliyette bulunurlar. Heywood (2012: 293-298) temsilin dört türünden bahseder. Bunlar:

“• Mütevelli tipi temsil: Temsilci, bir başkasının sahip olduğu mülk veya onu ilgilendiren meselelerde kendisine resmi olarak sorumluluk yetkisi verilen kimsedir.

• Delege tipi temsil: Delege, verilen açık öneri ve talimatları temel alarak başkaları adına hareket etmesi için seçilen kimsedir. Diğer bir deyişle, kendi yargularını veya tercihlerini uygulama yetkisine sahip olmayan, kendisinden diğer insanların görüşlerini ifade eden bir aracı olarak davranmasını beklenen kimsedir.

- *Emredici vekâlet tipi temsil: Politikacılar seçmenlerine kendilerini düşünerek veya onların görüşlerini nakletmenin bir aracı olarak hareket ederek değil, partiye ve parti siyasalarına bağlı kalarak hizmet ederler.*
- *Benzeme tipi temsil: Belli bir gruptan gelen ve o grubun tecrübelerini paylaşan insanların sadece bütünüyle o partinin çıkarlarıyla özdeşleşebildiğini ileri sürer.”*

Modern demokraside temsilcinin seçimi, seçimler yoluyla yapılmaktadır. Yukarıda bahsedilen temsil tiplerinin hepsinin bir demokraside karma şekilde olabileceği de söylenebilir.

Dahl (2001: 89–100) geniş ölçekli bir demokrasi için hangi siyasi kurumların olması gerektiğini şöyle sıralamıştır:

- *Seçimle belirlenmiş memurlar: Politikalarla ilgili hükümet kararlarını kontrol etme işi anayasa tarafından vatandaşların seçimle belirlediği memurlara verilmiştir. Bu yüzden büyük ölçekli demokratik hükümetler temsilidir.*
- *Özgür ve sık yapılan seçimler: Seçilen memurlar adil ve sık sık yapılan seçimlerle belirlenir.*
- *İfade özgürlüğü: Vatandaşların sert bir biçimde cezalandırılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmadan, politik konularda memurları, hükümeti, rejimi, sosyo – ekonomik düzeni ve hâkim ideolojiyi eleştirmek de dâhil olmak üzere kendilerini ifade etme hakları vardır.*
- *Alternatif bilgilenme kaynaklarına erişim: Vatandaşların diğer vatandaşlardan, uzmanlardan, gazetelerden, dergilerden, kitaplardan, telekomünikasyon araçlarından ve bunlara benzer bilgi kaynaklarından alternatif ve bağımsız kaynaklar arama hakları vardır. Bundan başka, hükümetin ya da halkın politik inançlarını ve tavırlarını etkilemeye çalışan başka bir politik grubun kontrolü altında olmayan alternatif bilgi kaynakları vardır ve bu kaynaklar yasalar tarafından etkin olarak korunur.*
- *Kurumsal özerklik: Demokratik politik kurumların etkin olarak çalışması için gerekli olanlar da dâhil olmak üzere, vatandaşların pek çok haklarını elde etmek için göreceli olarak bağımsız kurumlar ya da organizasyonlar kurmaya hakları vardır. Bu kurumlar bağımsız siyasi partiler ya da çıkar grupları olabilir.*

• *Vatandaşların dâhil edilmesi: Bir ülkede sürekli olarak ikamet eden ve o ülkenin kanunlarına tabi olan hiçbir yetişkin diğerlerinin sahip olduğu ve az önce sıralanan beş politik gelenek için gerekli olan haklardan mahrum edilemez. Bu gelenekler arasında özgür ve adil seçimlerde seçilecek memurlar için oy kullanmak, seçimlerde aday olmak, bağımsız politik organizasyonlar oluşturup bunlarda görev almak, bağımsız bilgi kaynaklarına erişime sahip olmak, büyük ölçekli demokrasinin siyasi kurumlarının etkin olarak işlemesi için gerekli olabilecek özgürlüklere ve fırsatlara sahip olmak vardır.”*

1.1.3.3. Liberal demokrasi

Yayla'ya (2015: 150,152-156) göre, liberal demokrasiler, çağdaş demokrasilerin aynısı olarak görülmektedir. Liberal demokrasiler özgürlükçü demokrasi veya çoğulcu demokrasi olarak da adlandırılmaktadır. İdeoloji olan liberalizm ile bir metot olan demokrasinin birleşimidir. Liberalizm, açık uçlu, gayri otoriter ve gayri totaliter, ikincil bir ideolojidir. Liberalizm ilkelere ve değerlere dayanır. Demokrasi ise bir yönetim biçimi olarak tanımlanır. Demokrasinin ise belli başlı ölçütleri, parametreleri ve koşulları vardır. Günümüz istikrarlı demokrasilerin hemen hemen hepsi liberal demokrasilerdir. Liberal demokraside liberalizmin özelliği olan temel değer; bireysel özgürlüktür. Burada söz edilen özgürlük kavramı, negatif özgürlüktür. Liberalizm çerçevesinde özgür olmak isteyen birey eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmek zorundadır. Sınırlı bir özgürlükten söz edilir. Bu özgürlük başkalarının özgürlük alanına tecavüz etmemelidir. Liberallerin özgürlükten kasıt olarak bahsettiği şey hukuk çerçevesindeki özgürlüktür. Özgürlükle ilgili bu derece fikirleri olan bir ideoloji olan Liberalizm'in neden demokrasiyi desteklediği anlaşılır bir durumdur. Liberaller, devletin gücünü, devletin yetki ve imkânlarını bireysel özgürlükler lehine sınırlamasını isterler. Bu yüzden Liberal demokrasinin siyasi sistemler için öngördüğü araçlar vardır. Bunlar:

- Kuvvetler Ayrılığı
- Hukukun Hâkimiyeti
- Anayasal İnsan Hakları Rejimi

1.1.3.4. Sosyal Demokrasi

Sosyal demokrasi deyince; eşitliğin, özgürlük kavramı temelinde açıklandığı, emeğin değeri zemininde artan bir dayanışma bilincinin meydana getirdiği bir siyasal

ve sosyal duruştan söz ediyoruz demektir. Yine sosyal demokrasi deyince; özgürlük ve insan hakları zemininde yükselen eşitlik, kardeşlik ve barış, güçsüz kesimlerin önem gördüğü sosyal adalet, çoğulcu ve katılımcı demokrasi vurgusu ile kutsal kabul edildiği bir ideolojiden bahsedilmektedir (Turşucu, 2008: 82).

Sosyal demokrasi, sanayi devriminin sonrasında güç kazanan işçi sınıfının tesiriyle oluşmuştur. Demokrasinin bir türü olarak kabul edilmesine rağmen sosyal demokrasi bir ideolojidir. Sosyal demokrasi; sosyal devlet, sosyal adalet ve sosyal haklar gibi değerlerle temellenmiştir. Bu anlayış devlete sosyal ödevler yükler ve ekonomik yaşamda halk kitleleri yararına eylemlerde bulunma imkanı vererek sınıflar arası farklılıkları en aza indirmeyi hedeflemiştir. Günümüzde sosyal demokrasinin hedefleri; eşitlik, dayanışma ve çalışanların işlevselliğini arttırmak olarak sıralanabilir. Sosyal demokrasi, sınıflar arası savaşı kabul etmez. Proletaryanın burjuvaziyi ortadan kaldırmasını istemez. Özel mülkiyeti ve serbest piyasa ekonomisini benimser. Dünyada her güçlü ve istikrarlı demokrasilerde güçlü bir sosyal demokrat grup bulunur (Yayla, 2015: 160).

1.1.3.5. Oydaşmacı demokrasi

Oydaşmacı demokrasiyi çoğulcu toplumlardaki çoğunluk yönetiminin demokrasi yerine çoğunluk diktatöryası ve iç çatışma anlamına gelmesi ihtimalinde çatışmadan çok oydaşmayı vurgulayan, dışlayıcı değil kapsayıcı olan, dar bir çoğunluk yerine yönetici çoğunluğun kapsamını genişletmeye çalışan bir demokrasi kuramı olarak açıklayan Lijphart'a göre (2006: 44-50), Oydaşmacı Demokrasi Kuramı'nda; iktidar gücü, çoğunluğun eline bırakılmamış ve bir dizi yoldan paylaştırılıp sınırlandırılmıştır. Bu paylaşırma ve sınırlandırmaları ise şöyle sıralamıştır:

“• Yürütme gücü geniş koalisyon hükümetlerince paylaşılmıştır. Oydaşmacı modelde önemli partilerin tamamı veya büyük bir kısmının geniş bir koalisyon hükümeti içinde yürütme gücünü paylaşması sağlanmıştır.

• Yasama ile yürütme arasında güçler dengesi oluşturulmuştur. Güçlü ama birbirine karşı üstün olmayan yasama ve yürütme organları mevcuttur.

• Çok partili sistemdir. Hiçbir partinin çoğunluk pozisyonuna yaklaşmadığı birçok partili sisteme sahiptir.

- Seçim sistemi olarak “nispi temsil” yöntemi uygulanmaktadır. Nispi temsil sisteminin amacı partilerin seçimlerde aldıkları oy oranlarının parlamentodaki sandalye dağılımına aynen yansıtmaya çalışmaktır.
- Çıkar gruplarının korporatizmi. Farklı kesimlerin çıkarlarının farklılıklarının, ortak amaçlar ve devlet faydası etrafında birleştirilmesi. Oydaşmacı demokraside kazanan her şeyi alır zihniyetinin olmayışı, korporatizmi, oydaşmacı demokrasinin karakteristiğine bağlıdır.
- Federal ve adem-i merkeziyetçi yönetimler mevcuttur. Bütün demokrasilerde iktidar, merkezi ve merkezi olmayan hükümetler arasında belli bir dereceye kadar zorunlu olarak bölünür fakat çoğunlukçu demokrasilerde bu, yüksek oranda tek taraflı bir bölünmedir bu yüzden çoğunlukçu hükümet üniter yapıda ve merkezidir. Oydaşmacı model tam tersi bir amaçtan esinlenir. Bu nedenle yönetimler federal ve adem-i merkezidir.
- Güçlü iki meclis bulunmaktadır. Tek meclisli bir yasama organı yerine iki meclisli bir yasama organını tercih etmenin temel gerekçesi, ikinci mecliste ya da temsilciler meclisinde federal sistemdeki daha küçük devletlerde dahil olmak üzere azınlıklara özel bir temsil hakkı tanınmasıdır.
- Saf oydaşmacı modelde anayasa katıdır ve yargısal yorumla korunmaktadır. Saf çoğunlukçu model, esnek bir anayasa ve yargısal yorumun olmayışıyla karakterize edilir.”

Oydaşmacı demokrasi, ilk demokratik anayasalarını biçimlendiren veya demokratik reformları düzenleyen ülkeler için daha cazip bir seçenektir. Bu öneri, özellikle derin kültürel ve etnik çatlakları olan toplumlar için uygun ve önemlidir (Lijphart, 2006:283).

1.1.3.6. Çoğunlukçu (Westminster) demokrasi

Çoğunluk prensibi, devletin, halkın çoğunluğunun iradesine göre yönetilmesi gerektiği ve çoğunluğun kararının her şeyin üstünde olduğu anlayışına temellenmektedir. Dolayısıyla bu çerçevede çoğunluğun yönetme hakkı mutlak ve bu hakkın azınlık hakları, kuvvetler ayrılığı, çift meclis sistemi, kanunların yargısal denetimi gibi kavram ve kurumlarla kısıtlanmaması gerekmektedir (Gözler, 2004: 114).

Çoğunlukçu demokrasi anlayışına göre çoğunluk iradesi asla yanılmaz, devamlı olarak halkın iyiliğini ister ve azınlıkta kalan fikirlerin de yanlış olduğunu

ortaya koyar. Oysa çoğulculuk anlayışı, liberal yaklaşımın da temel unsurlarından birisi olarak, toplumdaki tüm grupların ve azınlıkların fikirlerini serbestçe ifade edebilmelerini, siyasi konularda söz sahibi olmalarını, örgütlenebilmelerini ve iktidara gelebilme ihtimallerine sahip olmalarını ifade eder (Taylan, 2016: 94).

Çoğunlukçu demokrasi çoğunluğun iradesini dikkate almaktadır. Milli irade veya genel irade olarak da ifade edilirler. Buradaki iradeler toplum sorunlarında baskın olan taraftır. Azınlığın istekleri çoğunluk karşısında önem ifade etmemektedir. Lijphart çoğunlukçu demokrasi modelini anlatırken on maddeden bahsetmektedir (Lijphart, 2006: 21–30):

- *Yürütme gücünün tek partili ve dar çoğunluk hükümetlerinde toplanması.*
- *Hükümetin üstünlüğü.*
- *İki partili sistem görülmektedir. İktidara sahip olabilecek güce sahip parti sayısı genellikle ikidir, diğer küçük partiler var olsa bile iktidar şansı bulamayacaklar.*
- *Çoğunlukçu ve gayri nispi seçim sistemi uygulanmaktadır. Bu sistem seçimde alınan oy oranı ile mecliste kazanılan sandalye oranı arasında büyük bir orantısızlık oluşturmaktadır.*
- *Çıkar grubu çoğulculuğu. Çoğunlukçu demokrasi modeli, iktidarı çoğunluğun ellerinde toplayarak rekabetçi ve çatışmacı bir iktidar muhalefet modeli oluşturmaktadır.*
- *Üniter ve merkezîyetçi hükümetler görevdedir. Yerel yönetimler bir dizi önemli işlevi yerine getirirler, ancak yine de bunlar merkezi hükümetin oluşturduğu kurumlardır.*
- *Yasama gücü tek meclisli bir yasama organında toplanmıştır.*
- *Anayasal esneklik söz konusudur.*
- *Yargısal yorumun olmaması. Parlamenter egemenlik, mahkemelerin yargısal yorum haklarının olmaması anlamına gelir.*
- *Yürütme tarafından kontrol edilen merkez bankası vardır.”*

Demokrasi modellerinin işlendiği bu bölümde, demokrasi kavramının zaman içerisinde bulunulan dönemlerin gereklerine uyulması amacıyla çeşitli değişimler gösterdiği, başka ideolojilerle veya görüşlerle birleşerek zenginleştiği görülmektedir. Özet olarak çeşitli demokrasi modellerini anlattığımız bu kısımda demokrasinin

katılım ve temsil konusunda değişkenlik gösterdiğini ama temelde aynı ölçütleri kullandığını görmekteyiz.

1.2. YEREL DEMOKRASİ AÇISINDAN YEREL YÖNETİMLER

Demokrasi kuşaklar boyunca insanlık gündeminde olan bir konudur. Antik Yunan site devletlerinden beri demokrasi kavramı çeşitli sıfatlarla nitelenerek değişik formasyonlarla karşımıza çıkagelmiştir. Demokrasinin yönetim konusundaki sorunlara bakış açısı ve eksiklikleri demokrasiye yeni yaklaşımları da beraberinde getirmiştir. Temsil etme konusunda olan sorunları, meşruiyet krizleri ve halk katılımı gibi konularda yetersiz kalışı 1980'lerden sonra siyasal, sosyal ve ekonomik değişikliklerle ve yönetim yapısındaki değişimler için Dünya'da ve Türkiye'de yerel demokrasi ve yönetişim kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Yerel demokrasi, modern demokrasi içerisinde özellikle katılımın etkin uygulanması açısından çok önemlidir. Yerel demokrasi kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için içinde barındırdığı birtakım öğelerden bahsetmek gerekmektedir. Bunlar:

1.2.1. Katılım: Katılım kavramı günümüz demokrasilerinde sık sık karşımıza çıkmaktadır. Bu durum temsili demokrasinin işleyişindeki olumsuzluklardan meydana geliyor olabilir. Çünkü temsili demokrasilerde temsil edilen bireyler yalnızca seçim dönemlerinde önem kazanmaktadırlar. Katılımın aktif olduğu demokrasilerde bireyler devamlı olarak temsilciler ve siyasal partiler üzerinde baskı kurabilmektedirler. Bu durum yöneticilerin görev süreleri boyunca denetlenmelerine imkan sağlar (Arslan, 2013: 13).

Bununla birlikte katılımcı demokraside ne bir tarafa ait olmak, ne de bir şeyin tarafı, ortağı haline getirilme konusu vardır. Katılımcı demokraside önemli olan kendiliğinden harekete geçme, kendine hâkim olma, kendini algılama ve kendini yetiştirme (Sartori, 1993: 124-125).

1.2.2. Açıklık ve Şeffaflık: Yerel yönetimlerin kamuoyu tarafından denetlenebilmesi için yerel yönetimlerin karar alma - karar verme ve alınan kararların uygulanması konusunda kamuoyuna açık olması gerekmektedir. Yerel halkın katılımı ve yönetsel organlarla iç içe olma isteği açıklık yönünden yerel yönetimlerin daha dikkatli olmasını gerektirmektedir. Yerelde oluşturulan ve varlık

nedeni yerele hizmet etmek olan yerel yönetimlerin planları, programları ve uygulama kararları üzerinde yerel halkın bilgi edinme hakkı, doğru seçimler yapabilme ve ihtiyaçlarını doğru ifade edebilme açısından önemlidir (Özer, 2000: 135). Bu bağlamda açıklık ve şeffaflığın hesap verilebilirlik açısından çok değerli olduğu ve demokratik anlayış açısından oldukça değerli olduğunu söyleyebiliriz.

1.2.3. Çoğunluk: Vatandaşlarının sayısı milyonlarla ifade edilen demokrasilerde temsil konusundaki sorunların çözümü için çoğunlukçu demokrasi anlayışı önem kazanmıştır. Bu demokrasi anlayışı çoğunluğun iradesi, milli irade gibi isimlerle de anılmıştır. Buradan hareketle çoğunlukçu demokrasi anlayışının toplumun ortak çıkarı yönünde irade kullanacağı anlayışının olduğunu söylemek yerinde bir açıklama olacaktır. Durum böyle iken çoğunlukçu demokrasi anlayışında eğer çoğunluk iradesinin daima halkın ortak iyiliğine yöneldiği ve asla yanılmadığı kabul edilirse, o zaman bu iradeyi sınırlayacak, azınlık haklarını çoğunluk karşısında koruyacak ve güvence altına alacak tedbir ve kurumlara da gerek kalmayacak; hatta bunlar zararlı sayılıp reddedilecektir (Özbudun, 1995: 12).

1.2.4. Sosyal Adalet: Halka en yakın birimler olarak yerel yönetimler, demokrasinin de ilk basamaklarıdır. Yerel yönetim sınırları içerisinde tüm vatandaşlar eşit, aynı haklara ve imkânlarla sahip kişiler olmalıdırlar. Hiçbir vatandaş ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmemelidir. Yerel yönetimlerin bu noktada vatandaşlara eşitlik, beraberlik fikrini verecek uygulamalar, politikalar geliştirmesi beklenir. Vatandaşların aklına adaletsizlik, eşitsizlik gibi herhangi bir tereddüt düşürecek düşünceler vermemesi için yerel yönetimlerin sosyal adalet konusuna önem vermeleri gerekmektedir. Dünya’da ve ülkemizde gelişmişlik seviyeleri bölgeler arasında bile önemli farklılıklar göstermektedir. Bu durum sosyal adaletsizliğe bir delil olarak yerel yönetimlerin dikkatli olması hususunda geliştirici, sosyal adaleti mümkün olduğunca sağlayıcı politikalar üretmesi konusunda çalışmalar yapmaları için yönlendirmelidir. Yerel yönetimlerin sosyal adaletsizliği giderici her türlü girişimi sosyal dayanışma ve adaleti arttıracaktır (Tortop, 1992: 3).

1.2.5. Etkinlik ve Verimlilik: Önemleri fark edildiğinden beri yerel yönetimler, yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması hususunda gösterdiği performans ölçüsünde başarılı olup olmadıkları belirlenmektedir. Yerel yönetimlerde başarının sağlanması

için, etkin bir yönetim gerekir. Bu etkin yönetimin koşullarının neler olduğuna aşağıda yer verilmiştir (Coşkun, 1999:106):

- *Hizmet alanları sınırlarla belirlenmelidir,*
- *Yerel hizmetleri uygulamada uzmanlaşma esas alınmalıdır,*
- *Kaynak israfını önlemek için yerel birimlerin sayısı azaltılmalıdır.”*

Kamu hizmetinde optimal ölçek, kamu hizmetinin daha hızlı, daha kaliteli ve mümkün olan en düşük maliyetle sunulması ve kaynakların daha etkin kullanımı ile belirlenir. Ölçek optimizasyonunun yararları şöyle sıralanır (Bingöl vd, 2013: 43, 44):

- *Ölçek büyümesi hizmet sunum kapasitesini büyütürken, birim başına hizmet maliyetlerini azaltacak ve kaynakların daha etkin kullanımını sağlayacaktır.*
- *Ölçek büyümesi ile birlikte insan kaynakları kapasitesi gerek niteliksel gerekse niceliksel olarak artacaktır.*
- *Seçmenlerin daha büyük bir ölçekte seçim yapma imkânı, karar organlarında görev alan seçilmiş temsilcilerin çeşitliliği açısından yararlar sağlayacak, daha uzmanlaşmış komisyonlar kurulabilecektir.*
- *Araç, gereç ve ekipman farkı gerek niceliksel gerekse niteliksel olarak artış gösterecek, aynı havuzdan kullanım imkanı ise verimliliği artıracak ve israfı azaltacaktır.*
- *Ölçek büyümesi ile sağlanan kaynak artışı ve nitelikli personel istihdamı hizmetlerin sunumunda daha ileri teknolojilerden yararlanmayı da mümkün kılacaktır.*
- *Kentin bütününe kapsayan imar planlarının yapılması mümkün hale gelecek; parçacıl, birbiriyle çelişen planların uygulamada doğurduğu sıkıntılar ortadan kalkacaktır.*
- *Birden fazla belde ve/veya ilçeyi sınırları içine alan daha büyük ölçekli projeleri hayata geçirmek kolaylaşacaktır.*
- *İl genelinde koordinasyon gerektiren hizmetlerin sunulmasında yaşanan koordinasyon eksiklikleri ortadan kalkacak, böylece hizmetler daha hızlı ve etkili bir şekilde sunulabilir hale gelecektir.*
- *Kentin bütününe ilgilendiren hizmetlerin tek noktadan yönetilmesi kaynakların kullanımı ve sahip olunacak imkânlar açısından daha adil bir dağılıma imkân verecektir.*

- *Tüm bu avantajların bir sonucu olarak, hizmetlerin sunumunda kalite, hız, ekonomiklik ve verimlilik artacağından; nihai olarak hizmetlerden yararlanan halkın memnuniyeti de artacaktır.”*

1.2.6. Yerel yönetimler

1.2.7. Yerellik

Küreselleşen Dünya’da “yerellik” kavramı sık sık karşımıza çıkmaktadır. “Subsidiarite” kavramı literatüre, Avrupa Birliği ile kazandırılmış olup, kavramın özünü oluşturan hizmette yerindeliğe, ulus üstü bir düzenleme olarak ilk kez Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda (AYÖŞ) değinilmiştir (Zeyrekli ve Ekizceleroğlu, 2007: 38).

AYÖŞ 4. maddesi, kamu sorumluluklarının genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacağını belirtir. Devletin güç kullanmasına ilişkin düşünce, “devlet illa güç kullanacaksa bunu il’de yapması eyalette yapmasından daha iyidir” çerçevesinde şekillenmiştir (Friedman’dan Aktaran Al, 2007: 193).

Subsidiarite (Yerindelik) ilkesi, Maastricht Sözleşmesi’nde kamu hizmetlerinin sunumunda temel ilke olarak kabul edilmiş, “her konuda ve her alanda alınacak kararlar ve izlenecek politikaların vatandaşa en yakın olan, yani en küçük yönetsel birim düzeyine alınmasını” şart koşmuştur (Karakılçık ve Özcan, 2005: 11).

5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesinde¹; “belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur” hükmü ile yerindenlik (subsidiarite) ilkesine vurgu yapılmaktadır.

İnsanların birlikte yaşamaya başlamasından itibaren ortaya çıkan devlet kavramı toplumun ortak ihtiyaçlarını gidermek gibi bir rolü üstlenmiştir. Zamanla, devletin kamusal ihtiyaçları karşılamak için daha fazla kuruma gereksinimi olduğu düşünülmüştür. Bu çerçevede Keleş (1998: 15), merkezi ve yerel yönetimler tarafından kamusal hizmetlerin paylaşılmasını zorunlu görmüştür. Bu noktada bir

---

¹ 29/09/2005 tarihinde kabul edilen bu Belediye Kanunu ve yine aynı tarihli 25951 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

ülkedeki yerel yönetimlerin özerkliği ve etkinliği, o ülkenin demokrasi düzeyi ile paralellik gösterir.

Yerel yönetimler yetkilerini küreselleşmenin bir sonucu olarak merkezi yönetimden almışlardır. Yerel yönetimler, yerellik ilkesinden doğmakta olup; yerellik kavramı bünyesinde sunulacak kamu hizmetine yakınlık ve yapılabılır kılma ilkelerini barındırmaktadır (Özer, 2006: 244).

Federal devletlerde daha aktif olan yerel yönetimler, üniter yapıya sahip devletlerde ise daha pasif bir yapıdadır. Örneğin üniter yapıya sahip İngiltere’de demokratik bir tarihi süreç çerçevesinde gelişen ve önem verilen bir yerel yönetim anlayışının olduğu, yerel yönetimlerin önem derecesine bakıldığında, İngiltere’nin federal yapıya sahip ülkelerle kıyaslandığında hiç de geride olmadığı, aksine önem verilen güçlü bir yerel yönetim yapısına sahip ülkelerden birisi olduğu görülmektedir. İngiltere’de yerel yönetimlerin güçlü olmasının nedenleri, yerel yönetim anlayışının ortaya çıkması ve gelişmesinin yüzyıllar öncesine dayanması ve ülkenin demokratik kültür açısından köklü bir geleneğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır (İnaç ve Ünal, 2006: 125).

Yerel yönetimler, “yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya il özel idareleri tarafından kurulan veya üye oldukları birlik ve idarelerdir” (Akdoğan, 2007: 345); “yönetim gücünün merkezi yönetimden yerele aktarılması, yetki kaynak ve görevlerin alt yönetimlere devredilmesi” (Çukurçayır, 2006: 101).

Yerinden yönetim anlayışı, “ülkenin değişik coğrafya alanlarındaki farklılık gösteren yerel ortak istemlerin karşılanması, hizmetlerin sunulmasında ve sorunların çözülmesi için yerel özerkliğe sahip, karar organlarını seçimle oluşan, halkın yerel kararların oluşumuna katılımın ve denetimin öngörüldüğü bir yerel örgütsel yapıyı içeren yönetim anlayışı” şeklinde ifade etmektedir. Yani yerinden yönetim, kamu hizmetlerinin sunumunda merkezi yönetimin dışında oluşan birimler tarafından bu hizmetlerin yerine getirilmesi anlayışını ifade etmektedir. Yerel yönetimler ise, “doğrudan yerel özerklik çerçevesinde çalışan yerel örgütsel yapıyı ifade eder” (Gül, 2008: 92).

Anayasamızın yerel yönetimlerle ilgili olan 127. maddesi² yerel yönetimlerin özelliklerini şöyle düzenlemiştir:

- Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.
- Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.
- Mahalli idarelerin seçimleri, 67. maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Ancak milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.
- Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir (www.tbmm.gov.tr, Erişim Tarihi: 14.01.2019).

Yerel yönetimlerin iki önemli özelliği vardır. Bu özelliklerin ilki, yerel yönetimlerin yerel hizmet birimi rolünden ileri gelmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimin, işletme, üretme, ürettirme ve idare etme sistemi ön plana çıkmaktadır. İkinci önemli özellik de yerel yönetimlerin demokratik olarak kendi kendini yönetme birimi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu özellikle yerel yönetimlerin bir siyasi yapı olma özelliğini temsil eder (Yıldırım, 1994: 33).

1.2.8. Yerinden Yönetim Türleri

Yerinden yönetim ilkesi, halka hizmet sunmak ve demokrasiyi işler tutmak gibi görevlerinden dolayı önemli bir değerdir. Yerinden yönetim ilkesi siyasi yerinden yönetim ve idari yerinden yönetim olarak ikiye ayrılmaktadır. Siyasi

---

² 18/10/1982 tarihinde kabul edilen Anayasa 17844 sayılı Resmi gazete (Tertip 22-1, Düstur sayfa 0003) ile 20/10/1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

yerinden yönetim: Diğer adı “siyasi adem-i merkeziyet” olan siyasi yerinden yönetim, genellikle federal devletlerde, federal devletlerin anayasalarınınca, ulusal kimliğe sahip olmayan, iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde federal devlete bağımlı olan yerel yönetimlere tanınmış özerk ya da yarı özerk yapıya sahip yönetim biçimini ifade etmek için kullanılır (Keleş, 2011: 93).

1.2.8.1.Siyasi Yerinden Yönetim

Siyasi güç, merkezi idare ile mahalli yönetim birimleri arasında paylaştırılmış, siyasi otorite merkezde toplanmış olup, siyasi güç il, cumhuriyet, kanton ve eyalet gibi mahalli yönetim birimlerine aktarılmıştır (Eryılmaz, 2007: 77). Üniter devletler genel olarak merkezileşmeyi ön planda tuttıkları için her alanda merkeziyetçilik kendini hissettirmekte, bu sebepten kamusal hizmetler genel olarak merkez tarafından yürütülmekte veya merkezin uzantısı olan taşra teşkilatları tarafından yürütülmektedir. İdari yerinden yönetim: Bu yönetim türünde, kendine ait yürütme organı olmakla beraber merkezi yönetimden farklı olarak yasama işlerine karışmazlar (Görmez, 1997: 42).

1.2.8.2. İdari Yerinden Yönetim

İdari yerinden yönetim, yerel nitelikteki kamu hizmetleriyle iktisadi, ticari, kültürel ve teknik bazı işlevlerinin merkezi idarenin hiyerarşi yapısı dışındaki kamu tüzel kişiliklerince faaliyet göstermesidir. Bu kamu tüzel kişileri, ya belli bir coğrafi bölgede yaşam süren halkı, ya da eğitim, ticaret, sanayi, kültür gibi belirli bazı hizmetleri (fonksiyonları) temsil ederler ([www. ekodialog.com](http://www.ekodialog.com), Erişim Tarihi: 17.01.19). İdari yerinden yönetimler kendi içinde de tasniflere ayrılmaktadır. Bunlar “yer yönünden” ve “hizmet yönünden” yönetim şekilleri olarak ayrılmaktadırlar. Üniversiteler ve TRT gibi yönetimler hizmet yönünden yerel yönetim grubuna dâhil olurken, yer yönünden yerinden yönetimler ise; “bir yöredeki ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçların yeterli şekilde karşılanabilmesi için hizmeti yerine getirmekle görevli kamu tüzel kişiliklerine özerklik tanınması” olarak ifade edilir. Bunlara örnek olarak verebileceğimiz kurumlar ise belediyeler ve köyler sıralanabilir (Nadaroğlu, 2001: 23-25).

1.2.9. Yönetişim

Çağdaş bir yönetim yaklaşımı olarak yönetim; kamu kesimi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından aktörlerin bir araya gelerek ortak amaçlar için pazarlık yapmasını öngördüğü ve bu anlamda tarafların birbirlerinin değerlerinin, önceliklerinin benimsemelerinin ve anlamalarının beklendiğini vurgulayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, merkezi yönetimin yetki ve otoritesini sivil toplum örgütleri ile paylaştığı, devlet otoritesine dayanmayan, çoğulcu yönetim biçimlerinin ve aktörlerinin etkileşimiyle katılımcı bir yönetim şekli öngördüğü, ortaya çıkan yeni yönetim süreçlerini açıklamaya çalışan, toplumun daha etkin ve demokratik olarak yönetilmesine ilişkin öneriler sunan kuramsal bir çerçeve olduğu savunulur (Aydın, 2016: 210).

Yönetişim kelimesinin kökleri Ortaçağ Avrupası'na kadar uzanmaktadır; 15. yüzyıla kadar tarihi geçmişi olan sözcük İngilizce ve Fransızcada "hükümet" ya da "egemenlik" anlamında kullanılmaktadır (Bayramoğlu, 2005: 32).

Yunancadaki dümen tutmak, kılavuzluk yapmak anlamlarına gelen "kubernan" fiilinden oluşan sözcük, tarihsel açıdan da hükümet etmek, idare etmek anlamlarında da ifade edilmiştir (Gündoğan, 2010: 15).

Yönetişim, ilk kez 1989 Dünya Bankası Raporu ile literatüre girmiştir. Söz konusu raporda Güney Sahra Bölgesi'nde yer alan devletlerin yaşadıkları yönetsel sorunlar incelenerek ekonomide yaşanan sorunları devletin tetiklediği kanısına varılmış, yönetim kavramı bir ülkenin işlerinde siyasal iktidarın rolü şeklinde değerlendirilmiştir (Memduhoğlu ve Yılmaz, 2010: 13).

Dünya Bankası Raporu'nun Afrika'nın yönetim krizinin "yönetişim" ile aşılacağı yaklaşımının başarılı bulunması ile "yönetişim" bilimsel yaklaşım çerçevesine alınarak literatüre sokulmuştur. Bu terim daha sonraki süreçte aşağıda sayılan birçok uluslararası konferans, zirve ve raporlarda kavramsal yapısı ve içeriği geliştirilerek kullanılmıştır:

- OECD Raporları,
- BM- Çevre ve Kalkınma Konferansı (1992),
- Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı (1994),

- Kopenhag Sosyal Gelişme Konferansı (1995),
- İstanbul BM İkinci İnsan Yerleşmeleri, HABITAT II Konferansı (1996),
- New York Binyıl (Millenium) Zirvesi (2000),
- Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2002) (DPT, 2007: 2).

Özellikle 1992 yılında Rio’da yapılan Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda 21. yy’ın sürdürülebilir dünyasını oluşturmak için herkesin bir rol alması gerektiği vurgulanmış; yalnızca devletlerin değil yerel yönetimlerin, iş çevrelerinin ve sivil toplum kuruluşları gibi hükümet dışı yeni aktörlerin de sorumluluk yüklendiği vurgulanmıştır (Haktankaçmaz, 2003: 45-62).

Kamu yönetiminde 1980’lerden sonra görülen paradigma değişikliği genel ve özel olarak kamu yönetimi alanında gelişen ve bilgi, uzay, post endüstriyel veya post modern anlayış olarak açıklanabilen gelişimin sonucudur. Son zamanlarda tüm dünyada ve Türkiye’de bilim ve sanat alanında, bilim adamları, sanatçılar ve tüm aydınlar arasında popülerlik kazanan konulardan biri postmodernizm’dir. Popüler olmasının nedeni her derde deva gibi sunulan “modernleşme” ya da “modern çağ” gibi kavramları reddederek ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Yönetişim kavramının, genel olarak postmodernizm ve özel olarak da postmodern yönetim tartışmalarından beslendiği ifade edilmektedir. Yönetişim anlayışı içerisinde zamanla bazı olumsuzlukların ortaya çıkmasıyla beraber, bu olumsuzluklar yeni bir yönetim yaklaşımı olan “iyi yönetim” ile ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Ancak, iyi yönetim olarak ifade edilen bu yaklaşımın da bazı olumsuzluklarının olduğu görüşüyle en son olarak “yeteri kadar iyi yönetim” yaklaşımı tartışılmaya başlandığı söylenmektedir. Bu görüşe göre “iyi yönetim” önemlidir ancak “her şey” değildir (Aydın, 2016: 197-198, 262, 213).

Uluslararası arenada artan rekabet ve ekonomik kriz ortamları ülkeleri birbirine daha bağımlı hale getirmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki değişim ve gelişim klasik bürokratik anlayışa dayanan kamu hizmet sunumu modelini yetersiz kılmıştır. Buna paralel olarak halkın talep ve beklentileri de değişmiş, demokratikleşme istekleri artmıştır. Bu talepler halkın organize olabildiği bir yapı olan sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla dile getirilebildiği gibi Dünya Bankası, IMF,

OECD ve AB gibi bazı uluslararası ve hatta uluslar üstü kuruluşlar da bu yönde ülkeleri zorlayıcı birer unsur olmuşlardır (Balcı, 2005: 23).

Yönetişim “devlet- sivil toplum- özel sektör” birleşimi, etkileşimi olarak formüle edilebilir. Yönetişimin en önemli özelliği “karşılıklı” olmasıdır. Yönetim, yönetim anlayışında iki taraflıdır (Keleş, 2010: 68).

Küreselleşmenin bir gereği olarak ekonomide, toplum yapısında, siyasette, uluslararası ilişkilerde yönetimde ve kurumsal yapıda köklü bir değişiklik gerektiren yönetim kavramı, Avrupa Birliği'nin tanımıyla; merkezîyetçiliğin yerine yerinden yönetimi ve esnek yönetimi, kapalılık yerine saydamlığı, hantal kurumsal yapı yerine etkileşime dayalı işlevsel bir yapının konmasını, yurttaş dışlayan bir yaklaşım yerine katılımcılığa önem veren bir yapıyı, sivil toplum kurumlarını güçlü kılan bir anlayışı yansıtır. Ayrıca kompleks bir sistemi ve bunların arasındaki ilişkiler ağını ve karşılıklı etkileşimlerini ifade eden yönetim kavramının özellikleri ve ölçüleri olarak da saydamlık, hesap sorma, katılım, yönetim katmanları arasındaki uyum, yerindelik ve hukukun üstünlüğü kabul edilebilir (Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı- IULA-EMME, 2002: 17-20).

Farklı sınıflandırmalar yapıyor olsa da genel olarak yönetişimin ilkeleri: hukukun üstünlüğü, katılım, hesap verebilirlik, şeffaflık, etkinlik, denetim, eşitlik ve verimlilik olarak sayılabilir. Yönetişim kavramının yerele uygulanma şekli olan yerel yönetişimde en önemli kavram katılımdır. Dünyada ortaya çıkan yoksulluk, açlık, hastalıklar, ekosistemin bozulması, eşitsizlikler, eğitim sistemlerinin bozulması, insan hakları ihlalleri ve benzeri çok sayıda sorunun, vatandaşların katılım eksikliğine bağlı olduğu yönünde yaygın kanıya bağlanmıştır (Ökmen ve Görmez, 2009: 109).

Küreselleşme insanlara katılımın sadece partiler yoluyla oy kullanmak şeklinde yetersiz kalacağını, bireylerin STK'lar yoluyla doğrudan ve aktif olarak katılımının gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu şekilde yurttaşların kendilerinin ve yaşadıkları çevrenin sorunlarına sahip çıkabileceğini ve çözüm üretme sürecine daha fazla katılabileceğini öngörmüştür (Sağır, 2003: 28).

Türkiye’de Yerel Yönetişim araçları ise şunlardır: Halk Kurultayları, Halk Günleri, Proje Demokrasisi, Semt Danışma Merkezleri (SEDAM), Kişisel Başvuru (Yüz Yüze Görüşme), Muhtar Toplantıları, Dilekçe, Kamuoyu Araştırması, Referandum, E-Belediyecilik (Elektronik Belediye), M-Belediyecilik (Mobil Belediye), Beyaz Masa (Tek Durak Ofisleri), Sosyal Medya. Özet olarak yönetim olgusu en temel ilke olarak katılım olgusunu içerisinde barındırır. Katılımcılık kavramı yönetim açısında ele alındığında, vatandaşın bilgiye erişiminin sağlanması, müzakere, iletişim, sosyal diyalog ve aktif katılım gibi ilkelerle devlet-vatandaş ilişkilerinin güçlendirmesi ile önem arz eden bir kavramdır (www.canaktan.org, Erişim Tarihi: 03.02.2019).

Yönetişim, demokratik bir süreç olmayı içinde barındıran çok katmanlı bir yapıdır ve bunun belkemiğini katılımcılık ilkesi oluşturur. Ülkemizde ve dünyada temsili demokrasinin sorgulanır hale gelmesi sonucunda yeni yönetim arayışlarına girilmiş ve daha katılımcı bir demokrasi hedeflenmiştir. Bununla birlikte ortaya çıkan yeni kamu yönetimi anlayışında vatandaşların yönetime daha çok katılımı ve aktif bir rol oynaması arzulanan demokratik katılımcı anlayışın savunucularınca dile getirilmiştir (Karaçor ve Oltulu, 2011: 408).

Günümüzde halkın yönetime katılım biçimleri şu şekildedir:

- “• *Halk oylaması (doğrudan demokrasi),*
- *Halk toplantıları,*
- *Meclis toplantılarına katılım,*
- *Danışma kurulları,*
- *Kent konseyleri,*
- *Yerel gündem 21,*
- *Planlama çemberleri/forumları,*
- *Yurttaş kurulları,*
- *Yuvarlak masa toplantıları,*
- *Kamuoyu yoklamaları,*

- *İletişim demokrasisi (İnternet),*
- *Gönüllülük olarak sıralanabilir” (Bozkuş, 2009: 101).*

1.3. KALKINMA, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE YEREL DEMOKRASİ İLİŞKİSİ

1.3.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Genel Çerçevesi

Kalkınma kavramı günümüze değin kesin olarak çerçevesi belirlenmiş bir olgu değildir. Nitekim kalkınma, hem öznel hem de nesnel etkenlerle ifade edilmektedir. Aynı zamanda ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarının farklılık göstermesi her ülkeyi kapsayacak geçerli bir kalkınma tanımına ulaşmayı zorlaştırmaktadır (Karadaş, 2008: 6).

Han ve Kaya’ya (2006: 2) göre kalkınma “sadece üretim ve kişi başına gelirin artırılması demek olmayıp, az gelişmiş bir toplumdaki iktisadi ve sosyo-kültürel yapının da değiştirilmesi, yenileşmesi hareketidir. Kişi başına düşen milli gelirin artmasının yanında genel olarak üretim faktörlerinin etkinlik ve miktarlarının da değişmesi, sanayi kesiminin milli gelir ve ihracat içindeki payının da artması gibi yapısal değişiklikler, kalkınmanın temel öğeleri olarak görülebilir.” Sosyal, siyasal ve kültürel değişkenler göz önünde bulundurularak yapılacak bir kalkınma tanımına, gelişme kavramından ulaşmak bir anlatım kolaylığı sağlayabilir.

“Kalkınmayı” az gelişmiş ülkeleri ilgilendiren bir sorun, “büyüme” ise gelişmiş ülkeleri ilgilendiren bir sorun olarak değerlendiren yaklaşımlar da mevcuttur. Ülkelerin sahip oldukları üretim faktörleri miktarı ve kalitesi, ulaşılmış oldukları üretim teknolojilerinin düzeyi, farklı üretim kapasitelerine erişmeleri sonucunu doğurmuştur. Sanayi devriminden itibaren bazı ülkeler üretim faktörlerinin verimliliğini yükselten yeni teknolojileri geliştirmeyi başararak üretim kapasitelerini arttırabilmiş, bazıları ise bu konuda başarısız olmuşlardır. Az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkelerin karşı karşıya oldukları sorunlar farklı olduğu için gelişmiş ülkelerin üretim kapasitelerini arttırma çabalarına “iktisadi büyüme”, az gelişmiş ülkelerinkine ise “iktisadi kalkınma” denilmektedir (Ceylan, 1995: 203-205).

Açıklamalardaki çabalara rağmen aslında kalkınma kavramını tanımlamanın oldukça zor olduğu ifade edilmelidir. Nitekim bir bütün olarak kalkınma iktisadının

ortaya çıktığı koşullar ve sonrasında geliştirilen teorilerin, kalkınmaya yüklemiş olduğu anlamlara bağlı olarak değerlendirilecek olan bu kavram oldukça geniş, kompleks ve farklı anlamlara sahip bir kavramdır. Aydınlanma düşüncesi ve modernleşme teorisinin kalkınma iktisadını önemli ölçüde etkileyen iki mühim fikri gelenek olduğunun altı çizilmelidir. Aydınlanma felsefesi, ortaçağ feodalizminin sona ermesi ve modern Avrupa'nın inşası esnasında, Batı Avrupa'da var olan büyük çaplı tarihsel, toplumsal ve ekonomik dönüşüme paralel olarak ortaya çıkmıştır. Aydınlanma felsefesi, doğanın düzeninin evrenselliğini, sonra gelenlerin öncekilerden üstün olacağını, ilerlemenin bir evrimle oluşacağını, ilerlemenin basitten karmaşığa doğru tanımlanmış aşamalar boyunca gelişeceğini, bunun tek yönlü zorunlu bir süreç olacağını kabul etmiş bir felsefedir (www.ekodialog.com, Erişim Tarihi: 27.01.19).

Bütün bu teoriler; yeni oluşan (koloni sonrası, ya da dünya savaşları sonrasında oluşan) ulus devletlerin, bazı stratejiler takip ederek birinci dünya ekonomilerine yetişebileceklerini düşünce olarak benimserler. Kalkınma teorileri ile ilgili olarak bazı özellikler ise şunlardır:

“• Bu teoriler bütünü, değişimi dünya sisteminde yapılması gereken değişiklikler olarak düşünmezler. Bilakis ulus-devletlerin belirli stratejilerle ekonomik kalkınmaya ulaşabileceğini iddia ederler.

• Bu teoriler özellikle gelişmekte olan devletler için planlanmıştır. Yani gelişmiş devletler için söz konusu değildir.

• Bu teoriler çoğu zaman, kalkınma kavramının da tanımını farklılaştırırlar. Nitekim kalkınma dediğimiz kavramın kendisi de zamanla değişir ve anlamı karmaşıklaşır ve belirsizleşir. Bu nedenle teorilerin geçerliliğini test etmek zordur. Özellikle de 1980 sonrası kalkınma teorilerinde bu sorun açıkça görülmektedir.”

1950 ve 1960'larda ekonomik kalkınmanın değerleri, ekonomik yapısalcılığa işaret etmektedir. Ancak 1970'lere doğru yapısalcılığın devlet merkezci politikalarından rahatsız olan Neo-Klasik ekonomistler, yapısalcı ekonomileri çok sert bir şekilde eleştirirler. 1980'ler Neo-Liberallerin altın yılları olarak bilirse de 1990'ların başından itibaren yaşanan küresel ekonomik krizler, neo-liberal kalkınma modellerinin de sorunları olduğunu açıkça göstermektedir. 1990'ların kalkınma

modelleri de devleti, serbest piyasa modellerini yeniden getirmeye, entegre etmeye çalışan teorilerin yani kurumsalcıların yılları olmuştur. Post-Washington Consensus adı verilen yeni kalkınma modelinin öncülerine göre devlet müdahalesi çok önemlidir, ancak serbest piyasa da var olmaya devam etmelidir. Önemli olan belli başlı sosyal güvenlik haklarının verilmesi, eğitimin geliştirilmesi, sosyal sermayenin geliştirilmesidir. Ekonomik kalkınmanın ancak bu şekilde sağlanabileceği dile getirilmektedir. Unutulmaması gereken bir nokta dünya sisteminin bütün devletleri aynı anda kalkındırabilecek bir sisteme sahip olmadığıdır. P. Schumpeter'in vurguladığı gibi, kapitalist gruplar kendisini görece yoksunluklara göre tanımlamaktadırlar (Tüfekçi, www.erdembeyler.wordpress.com, Erişim Tarihi: 29.01.2019).

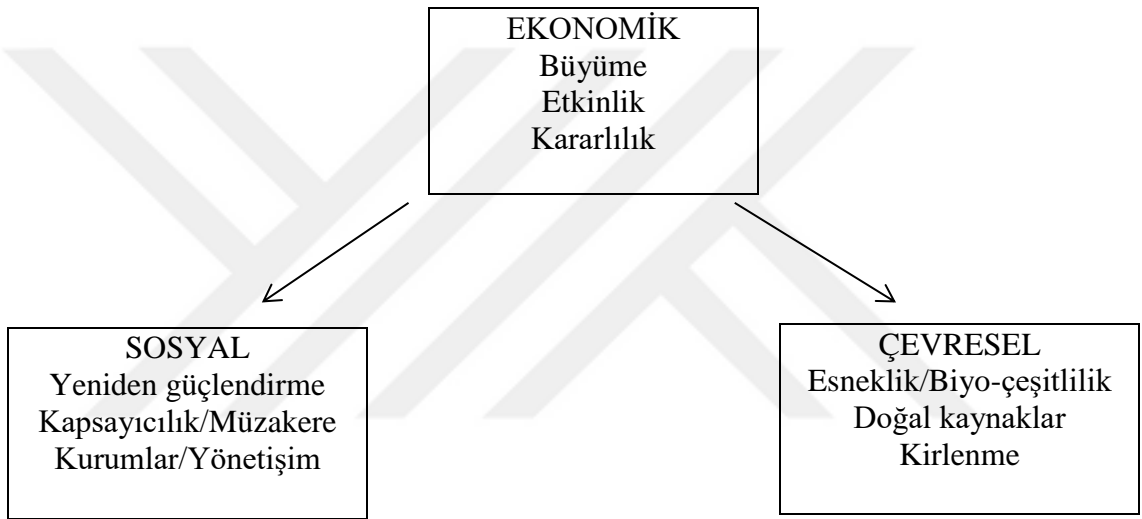
Sürdürülebilirlik kavramı ilk olarak, Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde yer bulmuş; insanların faydalandığı ekosistem, organizmalar, kara, deniz ve atmosfer kaynaklarının en iyi şekilde sürdürülebilirliğini temin edecek biçimde yönetilmelerini ifade etmek amacıyla kullanılmıştır (Yazar, 2006: 3-4).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı farklı açılardan yaklaşıp tanımlanabilen bir kavramdır. Kent Bilim Terimleri Sözlüğü'ne göre sürdürülebilir kalkınma, “çevre değerlerinin ve doğal kaynakların israfına sebep olmayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde tutarak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın, ekonomik gelişmenin sağlanmasını hedefleyen çevreci dünya görüşü” olarak ifade edilmiştir (Keleş, 1998: 112).

Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu'na göre sürdürülebilir kalkınma, “insanlığın günümüzdeki ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını giderme becerisini tehlikeye atmadan karşılamasını” öngörmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı bu çerçevede “insan ile doğa arasındaki hassas dengeyi koruyarak, gelecek nesillerin de çevre üzerindeki haklarını gözeterek kalkınma” anlamını ifade etmektedir (Kalaycıoğlu ve Göymen, 2010: 113).

Bu bağlamda Munasinghe'ye göre sürdürülebilir kalkınma kavramı üç etken çerçevesinde şekillenmektedir. Bunlar çevresel, ekonomik ve sosyal etkenlerdir. Şekil 2'de görülen bu sınıflandırmaya göre, mal ve hizmet tüketimini artırmak yoluyla insan refahını geliştirmeye yönelik uyumlaştırma çabaları sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutunu göstermektedir. Temel olarak, ekolojik sistemin bütünlüğü ve esnekliğinin korunmasına odaklanılması, sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutunu oluştururken sosyal boyut ise temel olarak insan ilişkilerinin zenginleştirilmesi ve kişi ve grup isteklerinin başarılması sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutuna vurgu yapmaktadır (Munasinghe, 2009: 34-35).

Şekil 2: Sürdürülebilir Kalkınmanın Temel Öğeleri

Kaynak: (Munasinghe, 2009)

Sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeydeki yansımaları, kalkınma anlayışının mümkün olduğunca yerel düzeylerde, insan odaklı, insan yaşamına dair her konuda meydana gelen bir gelişmişlik durumuna atıf yapmaktadır. Bu noktada tüm bireylere eşit yaklaşan, kapsayıcı bir yerel sürdürülebilir kalkınma uygulamasının belli bir sürece bağlı ve belli aşamalardan geçerek uygulanabilir hale geleceği görülmektedir. İlk aşama yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınma bilincinin oluşturulması ve buna yönelik kaynakların tespitinin yapıldığı sosyo-ekonomik analiz aşamasıdır. İkinci aşama, merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları ve diğer kesimlerin kalkınma sürecine yönelik olarak uzlaşmasını ve neticesinde de ilgili kesimlerde süreci sahiplenme duygusunun sağlanmasıdır. Üçüncü aşama, SWOT (GZFT), iç ve dış çevre analizleri yoluyla yerel düzeyde sürdürülebilir bir kalkınma stratejisinin

belirlenmesidir. Son aşama ise belirlenen kalkınma stratejilerinin uygulanmasıdır (Van Boekel, Van Logtestjin, 2002: 7-8'den aktaran Eroğlu, 2010: 45-46).

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan “Avrupa’da Sürdürülebilir Kentsel Gelişimi Teşvik Etmek: Gelişmeler ve Fırsatlar” (Promoting Sustainable Urban Development in Europe: Achievements And Opportunities) adlı raporda geniş çaplı “kent vizyonunun geliştirilmesi”, “bir katma değer olarak, bütünleşik bir yaklaşımın benimsenmesi”, “kalıcı etkiye ulaşmak için yatırım ve finansman”, “güçlü yerel ve bölgesel ortaklıklar oluşturma”, “bilgi sermayesine odaklanmak, deneyim ve know-how değişimini sağlamak ve süreçleri izlemek” gibi sürdürülebilir kalkınmanın yerelde ve kent düzeyinde gerçekleştirilmesi için bir takım unsurlar tespit edilmiştir. (Aydınlı ve Memiş, 2014: 69).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı çok farklı disiplinler tarafından ele alınan bir konu olması nedeniyle günümüze değin çok farklı biçimlerde ifade edilmiştir. En fazla kabul gören tanımlama ile 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Brundtland Raporu’nda sürdürülebilir kalkınmayı; “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğini ortadan kaldırmaksızın şimdiki neslin ihtiyaçlarının karşılanması” şeklinde ifade etmiştir (www.un-documents.net, Erişim Tarihi: 30.01.2019).

1.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Yerel Demokrasi ile İlişkisi

Endüstri devrimi sonrasında ortaya çıkan çevresel problemlerin tartışılmaya başlaması ile birlikte, birçok düşünür mevcut kaynakların korunması hususunda fikir yürütmeye başlamıştır. Artan çevresel sorunlar, büyüme ve eşitlik kavramına dair geleneksel endişelerin yanı sıra sürdürülebilirlik ile ilişkili konuların da kalkınma tartışmalarına dâhil olmasına sebep olmuştur. Çevresel sorunlar ile birlikte kaynakların hiç de uzak olmayan bir gelecekte tükenecek olmasının kavranması, kalkınmanın sürdürülebilir olması gereğinin daha geniş bir kitleler tarafından anlaşılmasını sağlamıştır (Büke ve Köne, 2006: 251).

İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde hızlı sanayileşmenin ve kapitalist büyümenin, çevre ve iklim üzerindeki olumsuz sonuçlarının farkına varılması ve

kalkınma kavramının artık çerçevesinin değişmesi gibi durumlar sürdürülebilir kalkınma, kültürel kalkınma gibi yeni arayışları da beraberinde getirmiştir. Çevresel kaynakların yönetimi konusunun küresel ölçekte tartışıldığı ilk toplantı 1972 Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı olmuştur. Hem sanayileşmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin katılımı ile gerçekleşen toplantıda ailelerin sağlıklı ve üretim yapılabilir çevre üzerindeki hakları tanımlanmıştır. Konferansın en önemli yönlerinden biri de çevrenin korunması konusunu hükümetler ve politikacılar düzeyinde ele alma girişimidir. Konferans sonunda 29 maddeli Stockholm Bildirgesi yayınlamış, böylece uluslararası çevresel işbirliği ve çevre diplomasisinin gelişmesi açısından bildirge sürekli bir temel sağlamıştır (www.angora.baskent.edu.tr, Erişim Tarihi: 19.09.2018).

Sürdürülebilir kalkınma kavramının gelişme sürecinde Stockholm Konferansı'nın ardından 1980 yılında yayınlanan Stockholm Bildirgesi'nin etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çevre sorunlarıyla mücadelenin ekonomik maliyetlerinin büyüklüğü karşısında, kirlilikteki sorumluluğunun sanayileşmiş ülkelerde mi, yoksul ülkelerde mi olduğu konusunun tartışıldığı bir dönemde yayınlanmıştır. Rapor aynı zamanda çevre sorunlarında ortak eylem eksikliğine dikkat çekmiş ve gelişmiş ülkelerin çevre kirlenmesini önlemek amacıyla yoksul ülkelerin ekonomilerine yardımları bulunmaları gerektiğini vurgusu ile yeni bir tartışma ortaya atmıştır (Dağdemir, 2005: 51).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı 1987 yılında Brundtland Raporu olarak da bilinen Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun yayınladığı Ortak Geleceğimiz Raporu'nun çevresel sorunlar ve ekonomik kalkınma arasında bağ kurması ile daha fazla tartışılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda Brundtland Raporu öncelikli olarak üç amaç belirlemiştir. Buna göre; çevre ve kalkınma konularını yeniden ele almak, bu konularla ilgilenmek için gerçekçi öneriler getirmek ve gerekli değişiklikleri yapma yönünde politikaları etkileyecek, bireylerin, gönüllü kuruluşların, iş hayatının, enstitülerin ve hükümetlerin bilinçlerini etkileyecek yeni uluslararası işbirliğini geliştirmek gibi konular ön plana çıkarılmıştır. Böylece rapor özellikle çevrenin korunmasının, ekonomi ve insanlar ile ayrılmaz şekilde bağlı olduğunu vurgulamış ve sürdürülebilir kalkınma konusunda küresel işbirliğinin gerekliliğine dikkat çekmiştir (Strange ve Bayley, 2008: 24).

3–14 Haziran 1992’de Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı da sürdürülebilir kalkınma kavramının gelişiminde en önemli toplantılardan birisi olmuştur. Toplantıda öncelikli olarak insanoğlunun sürdürülebilir kalkınmanın merkezinde yer aldığı, her insanın doğa ile uyumlu, sağlıklı ve verimli bir yaşam hakkı olduğu vurgulanmıştır. Bu konferans ile kalkınma kavramının kapsamı oldukça genişlemiş, birçok disiplinin çalışma alanında kendine yer edinmiştir. Ayrıca Konferans’ta kabul edilen Agenda 21 (Gündem 21) adlı belgede, sürdürülebilir insan yerleşimi, sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi, sürdürülebilir orman gelişimi gibi kavram ve konular da açıklayıcı bir şekilde değerlendirilmiştir (Bozdoğan, 2005: 1020).

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının eylem planı olarak Rio Zirvesi’nde kabul edilen Gündem 21 Belgesi ile gönüllü kuruluşlara kalkınmanın sağlanmasında aktif roller biçilmiştir. Gündem 21, üç ana ve bir tamamlayıcı kısımdan oluşmakta ve toplam 40 bölümü içermektedir. Oldukça kapsamlı bir biçimde ele alınan bu bölümlerin her biri çeşitli alt-başlıklar altında hükümler içermektedir. Gündem 21’in başarıyla uygulanmasından öncelikle ve esas olarak hükümetlerin sorumlu olacağı belirtilmekle birlikte, bu sürece, halkın ve hükümet dışı kuruluşlarla diğer grupların etkin bir biçimde katılımının sağlanması gereği bu belgede vurgulanmıştır. Gündem 21’in temel öncelikleri:

“•Tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi

•Yeni kaynakların yaratılması

•Uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi

•Merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin “yerinden yönetim” anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi

•Hükümetler ve hükümet-dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi

•Halkın etkin katılımının sağlanması olarak belirlenmiştir”
(Emrealp, 2005: 16).

Sürdürülebilir Kalkınmanın ele alındığı bir başka önemli toplantı da BM tarafından Rio’da düzenlenen konferansın 10. yıl dönümünde genel bir değerlendirme yapmayı amaçlayan Johannesburg’da düzenlenen Sürdürülebilir

Kalkınma Konferansı'dır. Konferans süresince ülkelerin, ulusal sürdürülebilir gelişme stratejilerini hazırlama konusundaki son durumlarının değerlendirilmesi, Gündem 21'in uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve elde edilen deneyimler, öneriler geliştirilmesi, sivil toplum ve özel sektör kuruluşlarının deneyimlerinden yararlanılması gibi konular ön plana çıkmıştır. Konferansta kabul edilen kararlar kısaca şu şekildedir:

“Ülkelerin ulusal sürdürülebilir gelişme stratejilerinin en kısa sürede oluşturulması ve bu konuda uygulamanın 2005 yılından itibaren başlatılması,

•Kamu, sivil toplum ve özel sektörde kurumsal sorumluluk ve duyarlılığın geliştirilmesi,

•Uluslararası anlaşmaların hükümlerinin uygulanmasını sağlanması,

•Yoksulluğun önlenmesi için Dünya Dayanışma Fonu'nun kurulması ve açlık sınırında yaşayan nüfusun yarı yarıya azaltılması,

•Enerji sunumunda fosil kaynaklara olan bağımlılığın azaltılması, kaynak çeşitliliğinin sağlanması,

•Enerji kullanımının küresel ölçekte daha adil ve dengeli bir biçimde dağılımının sağlanması

•Biyolojik çeşitliliğin korunmasının sağlanması ve biyolojik çeşitlilikteki azalmanın eşik düzeylere çekilmesi” (Bozdoğan, 2005: 1024-1025).

AB çapında sürdürülebilir kalkınma kapsamında kabul edilen en önemli belge 1992 tarihli 5. Eylem Planı olmuştur. “Sürdürülebilirliğe Doğru” adıyla yayınlanan çalışmanın en önemli özelliği yerel yönetimleri hükümet ortağı olarak gören ilk program olmasıdır. Yerel yönetimler, sadece başlıca aktörler olarak görülmekle kalmamış, aynı zamanda da birçok inisiyatifin de yalnızca yerel yönetimler tarafından uygulanabileceği ortaya konulmuştur (Bozdoğan, 2005: 2021).

2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan ve 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşmasıyla ortak çevre politikasının hukuki çerçevesinde önemli bazı değişiklikler öngörülmüştür. Buna göre “sürdürülebilir kalkınma” kavramı antlaşmanın giriş bölümünün yanı sıra topluluğun kuruluş amaçları ve ana hedefleri

kapsamına da dâhil edilmiştir. Böylece Amsterdam Antlaşması ile kurucu antlaşmalara eklenen çevre boyutu sürdürülebilir kalkınma ile genişletilmiştir (Karakoyun, 2004: 177).

Avrupa Çevre Ajansı da sürdürülebilir kalkınma kavramının gelişmesinde yayınladığı somut göstergelerle etkileyici bir güç durumundadır. Ajansın çalışmaları, özellikle sürdürülebilir kalkınmayla ilgili göstergelerin saptanması, bu göstergeler yoluyla sürdürülebilirlik anlamında başlıca temel taşların oluşturulması ve buna göre sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik ve çevresel anlamda izlenebilir göstergelerinin ortaya koyulmasını kapsamaktadır (Sarigül, 2006: 21).

Genel olarak bahsetmemiz gerekirse, kesin olarak tanımlanmış bir olgu olmasa da kalkınma kavramı bazen nesnel bazen de öznel etkenlerle açıklanmaya çalışılmıştır. Kalkınma kavramının sadece ekonomik boyutunu ele almak yerine toplumların sosyolojik ve kültürel anlamda yapısının değişmesi ve gelişmesi olarak da değerlendirebiliriz. Ekonomik kalkınma ile birlikte sosyal güvenlik haklarının verilmesi ve geliştirilmesi, eğitimin gelişmesi ve sosyal yapıların gelişmesi de hedeflenmiştir. Sürdürülebilirlik kavramı ile beraber kalkınma kavramı hem çevre değerlerinin korunması hem doğal kaynakların verimli kullanımı, bugünün ve gelecek kuşakların hakları ve faydalarını gözeterek ekonomik gelişmesin sağlanması temelinde buluşmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın yukarıda bahsettiğimiz temel esasları noktasında yerel düzeylerdeki yansımaları, sürdürülebilirlik ve kalkınmanın mümkün olduğunca yerelde, insan yaşamını ilgilendiren her konuda ve insan odaklı çözümlere yönelmesiyle önem kazanacağını söyleyebiliriz. Sorunların kaynağında yönetilmesi, çözüm odaklı çalışmaların zaman kaybetmeden uygulamaya çalışılması, yerel halkın çevre ve kalkınma konularında bilinçlendirilmesi ve çözüm gruplarına aktif katılım sağlanması ile sorunlarla mücadele edilmesi, sorunların çözümünde merkezi idarenin bir takım bürokratik sorunları ile uğraşmak yerine soruna daha dikkatli olarak odaklanması ve yerel yönetimin yetkili organları ile sorunlara ayrıntılı ve özenli şekilde yaklaşımı gibi özellikleri ile sürdürülebilir kalkınmanın ve sürdürülebilir kalkınmanın temel hedeflerinin, yerel demokrasi ve yerel düzeyde olan yönetimlerle beraber çok daha etkili olacağını söyleyebiliriz.

İşte yukarıda bahsedilen bu katılım biçimlerinin de gösterdiği gibi demokrasi modellerinin zaman içerisinde yerel demokrasiye evrilmesi gibi önemli bir durum

şüphesiz dikkat çekicidir. İnsanlar artık teknolojinin yardımıyla da daha çok katılım daha çok temsil gibi kendilerinin de aktif olduğu, sürekli biçimde yönetim erkinin eylemlerinden ve uygulamalarından haber olduğu bir döneme geçmiştir. Yönetişim gibi çok aktörlü bir sistemin gelişmesi de bu katılım ve temsilin toplumun tüm kesimlerini yansıması olarak görülebilir. Yönetişim kavramının sürdürülebilir kalkınma ve çevre ile birlikte anıldığı sonraki bölümümüzde yönetim sistemi içerisinde aktörlerin kimler olacağı ile ilgili uluslararası çalışmalara göz atarak; yerel demokrasiyi çevre ve sürdürülebilir kalkınma açısından ele alınacaktır. Çeşitli değerlendirmelerden geçerek gelinen aşamada yerel yönetimlerin ve yerel yönetimler içerisinde konumuz olan kent konseylerinin temel esaslarına, zemin buldukları düşüncelere ve yasal çerçevelere ulaşılabacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN ZİRVELER VE PROGRAMLAR

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ÇERÇEVESİNDE ÇEVRE VE YEREL DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ İÇİN ETKİLİ OLAN PROGRAMLAR VE ZİRVELER

Sürdürülebilir kalkınma, çevre ve yerel demokrasiler önemlerini 20. yüzyılın son çeyreğinde kazanmaya başlamışlardır. Küresel ısınma, yoksulluk, sosyal adaletsizlik gibi kavramlar devletleri ve uluslararası kuruluşları bu konularda düşünmeye iten başlıca sebepler olarak sayılabilirler. Bu çerçevede ikinci bölümde devletlerin ve uluslararası kurumların önem verdikleri konulardaki anlaşmalar, zirveler ve programlar olarak tarihe not düştükleri ehemmiyetli konferanslara göz atarak temelde öğrenmeye çalıştığımız yerel yönetimlerin güçlenmesine ve önem kazanmasına sebep olan eylemlere ve düşünceleri incelemektir.

2.1.1. Birleşmiş Milletler İnsan Ve Çevre Konferansı (Stockholm Konferansı)

Uluslararası çevre hukukunun gelişmesine katkıda bulunan en önemli girişim olarak Stockholm'deki ilk küresel çevre toplantısı olan ve 113 ülkenin bir araya geldiği, “İnsan ve Çevresi Stockholm Konferansı (UNCHE- United Nations Conference on the Human Environment)” gösterilebilir. 1972 Stockholm Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı, Birleşmiş Milletler'in organizasyonu ile çeşitli ülkelerin temsilcileri sorunları tartışmak, kısa ve uzun vadeli önlemleri saptamak ve sorunları anlaşılabilir hale getirmek için çevre konusuna ilk defa değinen tarihî bir köşe taşı oluşturmuştur (Sönmez, 1995: 194).

Konferans bildirgesi, çevrenin korunması ve geliştirilmesi düşüncesini tüm insanlara benimsetecek, bu konuda onlara yol gösterecek olan sürekli karar ve görüşleri içermektedir. Böylece çevre sorunlarının evrenselliği kabul edilmiş ve “tek bir dünyamız var” sloganı da hafızalara yerleşmiştir (Keleş ve Hamamcı, 1998: 17). Stockholm Konferansı sayesinde çevre sorunları ilk kez uluslararası bir konferansın temel konusunu oluşturmuş ve bu girişim ile birlikte uluslararası çevre hukuku alanında yeni bir süreç başlamıştır (Özdek, 1993: 73).

Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı sonucunda Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP- United Nations Environment Programme) kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca Stockholm Konferansı sonucunda benimsenen Stockholm Bildirgesi'nde de 26 ilke belirtilmiştir. Kısaca bu 26 ilkeden bahsedeceğiz. Bu bildirgenin birinci maddesine göre; "Özgürlük, eşitlik ve kaliteli bir çevrede onurlu ve yeterli yaşam şartları sağlanmış olarak yaşamak insanların temel hakkıdır" denilerek ilk kez insanın onurlu bir çevrede yaşama hakkından bahsedilmiştir. İkinci maddede ise özetle; Dünya'daki yaşam formlarının yanı sıra özellikle ekosistemlerin bugün ve gelecek kuşaklar için korunmasından bahsedilmektedir. Üçüncü maddede, doğal kaynakların korunması ve iyileştirilerek düzenlenmesinden bahsedilmiştir. Dördüncü maddede ise, olumsuzluklar içerisinde olan doğal hayatı korumak ve akıllıca yönetmek insanın görevidir denilerek insanın görevine değinilmiştir. Beşinci maddede, dünyanın yenilenemeyen kaynaklarının tükenmesini önlemeli ve bu kaynakların adaletli paylaşımının sağlanmasının gerektiğinden bahsedilir. Altıncı maddede ise, zararlı ve zehirli maddelerin doğaya ve ekosistemlere zarar vermemesi için çevre kirliliğine karşı yapılan eylemlere destek verilmeli cümlesi ile hükümetlere düşen görevlerden birine değinmiştir. Yedinci madde, devletlerin insan sağlığı ve canlı kaynaklara zarar veren deniz kirliliği için gerekli önlemleri almasının gerektiği belirtilmiştir. Sekizinci maddede ise sosyal kalkınma ve yaşam standartlarını yükseltecek şartların sağlanması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Dokuzuncu madde, geri kalmış ve sorunları olan ülkeler mali ve teknik olarak desteklenmelidir denilmiştir. Onuncu madde, gelişmekte olan ülkelerin hammaddelerden yeterli gelir sağlamaları için fiyat politikalarında ekonomik süreçler kadar ekolojik süreçler de göz önünde bulundurulmalıdır. On birinci madde, bütün devletlerin çevre politikaları herkes için kaliteli yaşam koşulları sağlamalı, devletler çevresel sorunların önlenmesi için gerekli önlemleri alma hususunda ortak bir zeminde buluşmalıdır. On ikinci madde, gelişmekte olan ülkelere çevre koruma politikalarını uygularken mali ve teknik destek sağlanmalıdır denilmiştir. On üçüncü madde, devletlerin kalkınma planlarında entegre bir sistem uygulaması gerektiğinden bahsedilmiştir. On dördüncü madde, kalkınma planlarının gerçekleştirilmesi için çevre planlamalarıyla uyumlu rasyonel planlama yapılmalıdır. On beşinci madde, insan yerleşimleri ve kentleşmenin çevre üzerine olumsuz etkilerini kaldırarak ve herkes için yarar sağlayacak biçimde planlama yapılmalıdır. On altıncı madde, nüfus artışı ve düşüşü ile ilgili insan haklarına saygılı demografik politikalar uygulanmalıdır. On yedinci

madde, çevre denetlemeleri için uygun ulusal kurumların oluşturulması gerektiğinden bahsedilmiştir. On sekizinci madde, bilim ve teknolojinin ekonomik ve sosyal kalkınma için insan yararına kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. On dokuzuncu madde, çevrenin korunması için toplumun tüm katmanlarında bilgilendirilmelerin yapılması gerekmektedir ve medyada çevre iyileştirmesi konusunda aydınlatıcı hizmet programlarının yapılması gerektiği belirtilmiştir. Yirminci madde, çevre sorunları konusunda ar-ge çalışmalarına önem verilmesi ve teşvik edilmesi gerektiğinden söz edilmiştir. Yirmi birinci madde, BM kararlarına göre ülkeler kaynaklarıyla kendi çevre politikalarını belirlerler fakat bunu yaparken kendileri dışındaki ülkelerin ve bölgelerin çevresine zarar vermemelidirler denmiştir. Yirmi ikinci madde, devletler kendi hâkimiyetleri dışındaki ülkelere verdikleri çevre zararları sebebiyle uluslararası hukukun gereğinin yapılması için işbirliği içinde olmalıdır denilerek uluslararası çevre konusuna önem vermiştir. Yirmi üçüncü madde, ulusal veya uluslararası kabul görmüş standartların gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler içinde aynı oranda uygun olması göz önünde bulundurulmalıdır. Yirmi dördüncü madde, çevrenin korunması konusunda büyük veya küçük devlet ayrımı yapılmadan eşitlik ve işbirliği içinde hareket edilmelidir. Yirmi beşinci madde, uluslararası örgütlerin çevrenin korunması konusunda eşgüdümlü ve dinamik hareket etmesi için devletlerin gereken önlemleri alması gerektiği vurgulanmıştır. Yirmi altıncı madde, insan çevresi nükleer ve kitlesel silahlardan korunmalı ve devletlerin bu silahların imhası için bir an önce anlaşmaları gerekmektedir denmiştir.

Dünyada çevre konusunda temel kaynaklardan ilkinin oluşturulan konferansın deklarasyonu daha sonraki ulusal ve uluslararası çalışmalara bir hareket noktası oluşturması ve yol gösterici ışık tutucu olması açısından özel bir önem taşımaktadır. Dünyada yaşam ortamı konusunu bu denli geniş ve küresel düzeyde inceleyen, irdeleyen konferansın Sonuç Bildirgesi incelendiğinde özetle şu özellikleri ortaya çıkmaktadır (Sönmez, 1995: 194-195):

“Konferans, yaşam ortamının (habitat) önemini global düzeyde görebilmiş ve sorunlarını dünyamızın geleceği açısından ayrıntılı olarak irdelemiştir. Dünya ülkelerini uyarıcı nitelikte etkileşim yaratmış, sorunun bir dünya sorunu olduğunu vurgulamıştır. Konferans ve sonuç deklarasyonu, Birleşmiş Milletlerin ve ülkelerin benimseyip takip edecekleri stratejilere rehber nitelikte öneriler getirmiştir. Tüm ülkelerin, artan nüfus, sanayileşme

ve kentleşme vb. olgular karşısında çevrenin korunmasına, yaşam ortamının tahrip edilmesine dönük olarak sorumluluklarına işaret etmiş ve tüm hükümetleri ve bireyleri sorunun dünya için önemini görmeye ve benimsemeye davet etmiştir. Stockholm Konferansı'nda Kuzey Ülkeleri endüstriyel kirlenme, çevre koruma ve nüfus artışına dikkati çekerken, Güney Ülkeleri ise daha çok kalkınma ile ilgili endişelerini dile getirmişler ve ekonomik büyüme ve endüstrileşmenin faydalarının fakir ülkelere katkısının olmadığını belirtmişlerdir. Küresel çevre sorunlarının çözümünde sorumluluğun da eşit paylaşılmaması gerektiğini belirtmektedirler. Birçok Güney Ülke delegesi, küresel kapitalizmin yoksulluğun temel nedeni olduğunu "yoksulluğun kirliliği" deyimiyile ifade etmişlerdir. Küresel ekonomik reformların kirlenen yoksulluğun çözümüne yardım edeceğini de deklare etmişlerdir."

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun bu raporla getirdiği en anlamlı ve kalıcı ilke "sürdürülebilir kalkınma" ilkesidir. "Sürdürülebilirlik" kavramı mekânsal örgütlenmenin bütün düzeylerinde ve çevresel politikaların geliştirilmesinde merkezi bir öneme sahiptir. Sürdürülebilirlik hem uzun dönemli hem de kapsamlı politika amaçlarının ve de gerçekte eşitliğin bir unsuru olarak yorumlanmaktadır (Patterson ve Theobald, 1995: 773).

2.1.2. BM İnsan Yerleşimleri Konferansı- Habitat I

1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı- HABİTAT I" toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda özellikle kalkınma yolundaki ülkelerin karşılaştıkları kentleşme ve konut sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilmek ve yerleşme/iskân konularında uluslararası çapta işbirliği ve eşgüdüm sağlayabilmek amacıyla Birleşmiş Milletler Örgütü'nün içerisinde uzmanlaşacak bir merkez oluşturulması fikri yaygın kabul görmüş ve hemen akabinde BM Genel Kurulu'nun 19 Aralık 1977 tarih ve 32/167 sayılı kararı ile "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) ve Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Komisyonu (UNCHS- United Nation Human Settlements Programme)" kurulmuştur. (www.20yil.habitatderneği.org, Erişim Tarihi: 24.04.2018).

2.1.2.1. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programının Kuruluşu (UNCHS-Habitat)

UN-HABITAT, sürdürülebilir insan yerleşimleri oluşturulması ve herkes için yeterli konut sağlanması yönünde oluşturulmuş bir Birleşmiş Milletler Programı'dır. Birleşmiş Milletler, 20 yılda bir konferans düzenleyerek tüm dünyada sürdürülebilir kentsel gelişmeye yönelik gündemi belirler. İlk konferans 1976 Yılında Kanada'nın Vancouver şehrinde gerçekleştirilmiştir. 1976 yılında Vancouver'da gerçekleştirilen Habitat-I Konferansı'nın sonrasında UNCHS kurulmuştur. Kurulduğu dönemde, Dünya nüfusunun üçte ikisinin kırsal kesimde yaşıyor olması dolayısıyla, kentleşme ve kentleşmeye bağlı sorunların henüz günümüzdeki öneme erişmemiş olması sebebiyle UN-HABITAT'a düşük seviyede destek sağlanmıştır. Genel olarak barınma ve kentleşme üzerine gidilmesi gereken dünya çapında meseleler olarak ele alınmıştır.

2.1.2.2. İnsan Yerleşimleri Vancouver Bildirgesi

Vancouver Bildirgesi, "Kabul edilemez insan yerleşimi koşullarının, ulusal ve uluslararası düzeyde olumlu ve somut eylemler yapılmadıkça, eşit olmayan ekonomik büyüme ve kontrolsüz kentleşmeyle ağırlaşacağını" belirten bir başlangıç ile başlamaktadır. İlk eylem, "insan yerleşimlerini bir araç ve gelişme nesnesi olarak gören cesur, anlamlı ve etkili insan yerleşim politikalarını ve mekânsal planlama stratejilerini benimsemektir" denmektedir. Genel prensipler arasında kalkınma yardımlarının daha adil bir şekilde dağıtılması, arazi kullanımının planlanması ve düzenlenmesi, çevrenin korunması, doğal ve insan yapımı felaketlerle yerinden edilen insanların rehabilitasyonu yoluyla yaşam kalitesinin iyileştirilmesi savunulmuştur. Eylem Rehberi'nde, insan yerleşimi politikasının çeşitli unsurları tanımlanmıştır. Uyumlu bir bütünleşme, kırsal ve kentsel alanlar arasındaki eşitsizliklerin azaltılması, düzenli kentleşme, ilerici asgari standartlar ve toplum katılımı üzerine odaklanılmıştır. Bildirge, "yeterli barınma ve hizmetlerin temel bir insan hakkı olduğunu" ve "hükümetlerin yerel yönetimlere ulusal kalkınmaya daha fazla katılmaları için yardımcı olmaları gerektiğini" belirtmektedir. Konferans sonrasında çeşitli proje tanımlamaları ortaya çıkmıştır. Bunlar:

- Kentsel Mevzuat, Arazi ve Yönetişim,

- Kentsel Planlama ve Tasarım,
- Kent Ekonomisi,
- Kentsel Temel Hizmetler,
- Konut ve Gecekondu Yükseltme; Risk Azaltma ve Rehabilitasyon,
- Kentsel Araştırma ve Kapasite Geliştirme olarak 5 başlık altında toplanmıştır.

2.1.3. Ortak Geleceğimiz Raporu (Brundtland Raporu)

Birleşmiş Milletler çevre ve ekonomik gelişme arasındaki sorunları çözebilmek için 1983 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun kurulmasını kararlaştırmıştır. Bu komisyon çalışmalarını "Ortak Geleceğimiz" adlı raporda toplamıştır. Bu rapor aynı zamanda komisyon başkanı olan Gro Harlem Brundtland'ın adıyla da anılır.

"Sürdürülebilir kalkınma" ibaresi, resmi olarak ilk kez 1987'de Gro Harlem Brundtland tarafından Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu için hazırlanan "Ortak Geleceğimiz" raporunda tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu'na göre; "sürdürülebilir kalkınma, insanlığın günümüzdeki ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını giderme becerisini tehlikeye atmadan karşılamasını" öngörmektedir. Ortak Geleceğimiz Raporu'nda çevrenin korunması ve kalkınma arasındaki bağlantıya vurgu yapılmakta, uluslararası düzeydeki çevresel sorunların önemi farklı açılardan değerlendirilmektedir. Değişimin ve yeni bir küresel etik anlayışının yalnızca yeterli olmadığı aynı zamanda insan kaynağı, teknolojisi, kaynakları ile mümkün olduğuna değinilmiştir. Raporunda belirtilen temel olgu çevre ile ekonomik sorunlar birbiriyle ilişkilidir ve insanların ihtiyaçlarının karşılanmasında doğal kaynakların korunması gerektiğidir. Bu noktada sürdürülebilir kalkınma stratejisi ortaya sürülmüştür. Raporunda sürdürülebilir kalkınma kavramı "bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin de kendi ihtiyaçlarını karşılamalarında ödün vermeden karşılamak" biçiminde tanımlanmaktadır (<http://www.un-documents.net>, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

Bourdeau'ye (1999) göre insanlık, gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçlarını temin ederek ve kalkınmayı

sürdürülebilir kılma yeteneğine sahiptir. Brundtland Raporu, basit bir çevrecilik anlayışının çok ötesinde rasyonel kaynak kullanımını esas alan ekonomik bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevreye uygun ekonominin temel koşulunun “sürdürülebilir kalkınma” olduğunu belirtmektedir. Raporun tüm ülkeler için öngördüğü kalkınma modeli;

- Uzun vadeli, kalıcı bir ekonomik büyüme,
- Kalkınma ile doğa arasındaki dengeyi koruyan bir ekonomi,
- Doğayı tüketmeden kullanan uygulamalara dayanan ve dolayısıyla uzun vadede sürdürülebilir bir ekonomik gelişme olarak özetlenebilmektedir.

Bu rapora göre öngörülen kalkınma modeli çevre ve kalkınma arasındaki dengeyi sağlamak, çevre üzerindeki baskıyı artırmadan ve kaynakları tüketmeden ekonomik büyümeyi sağlamaktır. Buna göre sürdürülebilir kalkınmanın üç içeriği vardır;

- *Mevcut büyümenin sürdürülemezliği,*
- *Bugünün ihtiyaçlarının karşılanması,*
- *Gelecek nesillerin yaşam kalitesinin ve refahının güvence altına alınmasıdır (Aksu, 2011: 14).*

Sürdürülebilir kalkınma, bugünün ihtiyaçları ve beklentilerini karşılarken gelecek nesillerin de yaşam koşullarını ve çevresel değerlerini dikkate alarak, bunun sağlanması için gerekli ekonomik, insani, çevresel ve teknolojik açıdan yapılması gerekenleri ortaya koymaktadır. Bu amaç doğrultusunda insan-doğa ve insan-insan arasındaki uyumun artırılabilmesi için gerçekleşmesi öngörülen şartlar şunlardır:

- *“Kararların alınmasında vatandaşların etkin kullanımını sağlayacak ekonomik sistem.*
- *Sürdürülebilir biçimde üretim fazlası ve teknik bilgi sağlayacak bir ekonomik sistem.*
- *Adaletsizlikten doğan sorunları giderici bir sosyal sistem.*
- *Gelişme için gerekli ekolojik tabanı korumaya saygı gösteren bir üretim sistemi.*
- *Yeni çözümler üretebilecek bir teknolojik sistem.*
- *Tüm bunları koordine edebilecek bir yönetim sistemi.” (www.isg-
yonetim.com, Erişim Tarihi: 26.04.2018).*

2.1.4. Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı)

Rio Konferansı, 1972’de kabul edilmiş olan BM Stockholm Çevre Konferansı Deklarasyonu’nu yaşama geçirmeyi amaçlayarak; yeni ve küresel bir ortaklığın kurulabilmesi için devletlerin, yönetimlerin, sektörlerin ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile küresel çevre ve kalkınma sistemini koruma hedefi ile düzenlenmiştir. Bu konferansta, dünyadaki kaynakların tasarruflu kullanımı için uluslararası ortak çalışmaların önemi vurgulanmıştır. Ayrıca bundan önceki konferanslardan farklı olarak, merkezi yönetim kurumlarının yanında yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve çeşitli kesimlerden temsilcilerin de katılımı ile “çok sesli ve katılımcı” bir anlayışın gelişmesi sağlanmıştır (Özmehmet, 2008: 7-8).

Stockholm Konferansı ve Ortak Geleceğimiz Raporu uygulamaya ilişkin çalışmalar açısından sınırlı ve teorik olmalarına karşın, 1992’de Rio de Janeiro’da gerçekleştirilen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’na (UNCED- United Nations Conference on Environment and Development) bir temel oluşturmuşlardır. 178 ülkenin katılım sağladığı konferans uluslararası alanda en fazla katılımın sağlandığı dünya zirvesi olarak anılmaktadır. Konferansta BM’nin çevre sorunları dâhilinde tek küresel yetkili kurum olduğu kabul görmüş, sürdürülebilir bir ekonomik kalkınmanın sağlanması amacıyla BM İktisadi ve Sosyal Konseyi (ECOSOS- United Nations Economic and Social Council) oluşturulmuş, BM Çevre Programı (UNEP- United Nations Environment Programme) ve BM Kalkınma Programı (UNDP- United Nations Development Programme) gibi kuruluşların çalışmalarının BM bölgesel ekonomik konseylerinin yardımlarıyla güçlendirilmesi gereği ortaya konulmuştur. İklim değişikliği, ormansızlaşma, biyolojik çeşitliliğin ve denizlerin korunması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi gibi önlem alınması gereken ekonomik ve sosyal sorunlar ile izlenecek politikalar ve kalkınmanın çevre üzerindeki baskısı, gelişmekte olan ülkelerin yoksulluk ve gelişmişlik düzeyleri, üretim-tüketim alışkanlıkları ve uluslararası ekonominin etkileri üzerine tartışmalar yürütülmüştür. Ekonomik faaliyetler sürdürülürken çevrenin göz ardı edilemeyeceğine yönelik ilkelerin benimsenmesi adına önemli bir adım olan konferans sonunda;

- Rio Bildirgesi,
- İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi,
- Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi,

- Orman Varlığının Korunmasına Dair Bildiri,
- Gündem 21 uluslararası seviyede beş temel belge ortaya çıkmıştır.

2.1.4.1. Rio Bildirgesi

Bildirge'de Stockholm Konferansı'nın ilkelerine bağlı kalındığı, bunu sağlamak amacıyla ülkeler ve toplumlar arasında küresel işbirliklerinin oluşturulması, uluslararası antlaşmalarla birlikte çevre ve kalkınma sistemleri arasındaki entegrasyonun ve herkesin ortak menfaatinin korunması vurgulanmıştır. Bunun yanında ortak yaşam alanımız olan dünyanın bütüncül ve birbiriyle bağlantılı doğasına dikkat çekilmiştir. 27 ilkeyi kapsayan bu bildiri yasal anlamda bağlayıcı değildir ancak ülkelere politik anlamda yükümlülükler getirmektedir (Aksu, 2011: 14-15).

2.1.4.2. Gündem 21

Daha önceki bölümümüzde detaylı olarak bahsettiğimiz Gündem 21 konusundan genel hatları ile tekrar bahsedecek olursak, Rio Konferansı'nda sürdürülebilir kalkınma tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiştir. "İnsanlık tarihi bir dönüm noktasındadır" ifadesiyle başlayan Gündem 21 (Agenda 21), 1990'lı yıllardan başlayarak 2000'li yıllar süresince çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılması ve sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılması amacıyla belirlenen ilke ve eylemleri ortaya koymuştur. Gündem 21 temelde dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm sosyal ve ekonomik boyuttur. Bu bölümde uluslararası işbirliği, sürdürülebilir kalkınmanın hızlandırılması, açlıkla mücadele, tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi, nüfus ve sürdürülebilirlik, insan sağlığının korunması, sürdürülebilir insan yerleşimleri, karar verme düzeyinde çevre ve ekonominin entegrasyonu konuları ele alınırken, ikinci bölümde kaynakların korunması ve yönetimi başlığı altında atmosferin korunması, arazilerin kullanımında sürdürülebilirliğin sağlanması, çölleşme, kuraklık ve erozyonla mücadele, doğal kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin korunması, biyoteknoloji ve atık yönetimi gibi çok sayıda konuya değinilmiştir. Üçüncü bölümde etkin grupların rolünün güçlendirilmesi başlığı altında kadınlar, çocuklar ve gençler, yerli halklar, sivil toplum kuruluşları, yerel otoriteler, iş çevreleri, ticaret birlikleri, bilimsel ve teknolojik topluluklar gibi grupların faaliyetlerinin artırılması konuları

değerlendirilmiştir. Son olarak dördüncü bölümde ise uygulama mekanizmaları başlığı altında finansman, teknoloji transferi, bilim, bilinçlendirme, organizasyon, uluslararası işbirliği, kurumsal düzenlemeler, hukuki araç ve mekanizmalar ile enformasyon konuları ile ilgili incelemelerde bulunulmuştur (www.sustainabledevelopment.un.org, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

2.1.4.3. Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi

Sözleşme Rio Konferansı sırasında imzaya açılmış, Aralık 1993 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede yer alan üç temel amaç şu şekilde ifade edilmiştir;

- Biyolojik çeşitliliğin korunması,
- Biyolojik çeşitlilik bileşenlerinin sürdürülebilir kullanımı,
- Genetik kaynakların kullanımından doğan faydanın adil ve eşit paylaşımı.

Sözleşme taraflarının her biri mümkün olduğunca yerinde ve dışarıdan koruma, biyolojik çeşitlilik unsurlarının sürdürülebilir kullanımı ve bunların devamlılığının sağlanmasına ilişkin teşvik tedbirlerinin alınması, araştırma, eğitim, kamu eğitimi ve bilgilendirme, etki değerlendirme ile negatif etkilerin minimize edilmesi, genetik kaynaklara erişim, teknolojiye erişim ve teknoloji transferi, bilgi alışverişi, teknik ve bilimsel işbirliği ile biyoteknoloji gen kaynaklarının kullanımından doğan faydaların tüm dünya ülkeleri arasında adil ve eşit paylaşılması konusunda üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getirme noktasında anlaşma sağlamışlardır (<https://www.cbd.int/>, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

2.1.4.4. Orman Varlığının Korunması Dair Bildiri

Bildirinin amacı gerek doğal gerekse sonradan oluşturulan ve tüm coğrafi bölgelerdeki ve iklim kuşaklarındaki orman varlıklarının korunması ve yönetimidir. Bildiri ilkelerine göre tüm ülkeler ağaçlandırma ve korumayla dünyanın yeşillendirilmesi çalışmalarına katılım sağlamalı, orman işletmeleri gelecek nesillerinde ihtiyacını karşılayacak biçimde yönetmeli, ormanların ülke içi ve ülke dışı güçler tarafından istismar edilmemesi için gereken tedbirleri almalı, ticari, teknik ve ekonomik tedbirlerle ormanların zarar görmesini engellemeli, asit yağmurları gibi ormanlara zarar veren kirleticiler için gerekli tedbirleri almalı ve önlenmelidir. Konferans sonucu, Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkenin devlet ve

hükümet başkanlarınca onaylanan deklarasyonda, sürekli ve dengeli kalkınmayı sağlamak ve insanlar için kaliteli yaşam çevreleri oluşturmak için devletlerin sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarını azaltması, ortadan kaldırması gerektiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca yerel ve geleneksel uygulamaların kalkınma ve çevre yönetimi üzerindeki önemi vurgulanıp, sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında etkili katılımın sağlanması için kimliklerin ve kültürlerin desteklenmesi istenmiştir (www.unfccc.int, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

Ne var ki, 1992'deki Rio Zirvesi'nde uluslararası düzlemde kabul edilen "sürdürülebilir kalkınma" kavramı doğrultusunda politika üretilmesinin olanaksızlığı 1986-1994 yılları arasında gerçekleştirilen Uruguay Raundu anlaşmalarıyla ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni, başta ekonomik olmak üzere birçok konuda gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkeler arasındaki fikir ayrılıklarıdır. Torunoğlu'na göre, "sürdürülebilir kalkınma" kavramı, uygulamaya yönelik taşıdığı belirsizlikler nedeniyle, gelişmiş Kuzey ülkelerinde ve geri kalmış Güney ülkelerinde tamamiyle farklı sonuçlar doğurmaktadır. "Sermayenin uluslararası nitelik kazanmasıyla birlikte farklı ülkelerdeki düşük maliyetle ulaşılabilir hammadde, enerji, maden ve doğal kaynakları, yine farklı ülkelerdeki ucuz ve nitelikli emekle buluşturma olanağı yakalanmıştır" (Minibaş, 2003: 12).

2.1.5. Dünya İnsan Hakları Konferansı (Viyana)

1993 yılında düzenlenen Dünya İnsan Hakları Konferansı, soğuk savaş sonrasında düzenlenen ilk insan hakları konferansıdır. Konferans üç bölümde gerçekleşmiştir: Genel Kurul, Ana Komite ve Taslak Komitesi olarak. Resmi kararların alındığı bir forum mahiyetinde olan Genel Kurul'da hükümet temsilcilerinin yanı sıra Birleşmiş Milletler kuruluşları, hükümetler arası kuruluşlar, ulusal ve hükümetler dışı kuruluşların temsilcileri de bulunmuşlardır. Ana Komite, Evrensel Bildirge'nin kabul edilışinden bu yana insan hakları alanındaki ilerlemeler ve bu alanda daha fazla ilerlemenin önündeki engeller; gelişme, demokrasi ve insan hakları arasındaki ilişkiler, Birleşmiş Milletler etkinliklerinin güçlendirilmesi gibi gündemdeki özel konularda, hükümetler ve diğer kuruluşlar arasında görüş alışverişi sağlanması için bir forum niteliğinde olmuştur. Taslak Komitesi ise hükümet dışı kuruluşlara kapalı olarak toplanmış ve Bildirge'ye nihai şeklini vermiştir (Oğuz, 1993:195-196).

Konferans'ın sonunda Viyana Bildirgesi ve Eylem Planı açıklanmıştır. Bildirgede ve Eylem Planı'nda özetle şunlardan bahsedilmiştir: Halkların kendi kaderlerini, siyasal konumlarını; ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini belirleme haklarının olduğundan bahsedilmiştir. Azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin uluslararası toplumlar tarafından desteklenmeleri gerektiği vurgulanmış ve gelişme hakkının temel bir insani hak olduğu söylenmiştir. Gelişme hakkının bugün ve geleceği kapsayacak şekilde adilce gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Konferansta halkların sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlayabilmeleri için uluslararası toplumların gelişmekte olan ülkelere dış borç konusunda yardımcı olacak politikalar geliştirmesi için çağrıda bulunulmuştur. Aşırı yoksulluk ve toplumsal dışlanmanın önlenmesi için devletlerin yoksul kişilerle irtibatta olup yoksulluğun nedenleri konusunda birebir araştırma yapması gerektiği üzerinde durulmuştur. Konferans, devletleri sosyal hizmetlerin ihtiyaç sahiplerine ulaşması konusunda menfaat sağlamadan gerekli desteği vermesi konusunda uyarır. Irkçılık konusunda hükümetlere, kurumlara ve bireylere işbirliği yaparak bu durumun olumsuz sonuçlarının en aza indirilmesi için birlikte olma çağrısı yapılmıştır. Kadınlara karşı ayrımcılığın, kutsal yerlere ve dine karşı saygısızlığın ortadan kaldırılması hususunda çağrı yapılmıştır. Çocuk hakları, özürlü hakları, sığınmacı ve göçmenler, işkencenin önlenmesi ve insan hakları eğitimi gibi çeşitli konularda da görüşler belirtilmiştir. İnsan hakları ile ilgili Avrupa Anlaşması'na işlerlik kazandırılması, azınlıkların haklarının korunup güçlendirilmesi; ırkçılık, yabancı düşmanlığı, etnik ayrımcılık ve hoşgörüsüzlükle mücadele için plan geliştirilmesi, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli Konferansı statüsünün güçlendirilmesi konuları kısaca konferansın bahsedilen konuları olarak sıralanabilir (<http://www.ceidizleme.org>, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

2.1.6. Nüfus ve Kalkınma Konferansı (Kahire)

Bu konferans ile nüfus ve kalkınma literatüründe yeni bir dönemin başladığı kabul edilmektedir. Üreme ve kadın sağlığı konusunda ilk kez açıklamalar yapılmıştır. Bu konferansın nüfus konusunda 1974 Bükreş Konferansı ile 1984 Mexico City Konferansı'nın ardından uluslararası alanda oluşan görüşler üzerine inşa edildiğini ifade edilmektedir. "Giriş" bölümünde ifade edildiği üzere eylemler, sürdürülebilir kalkınma, sürekli ekonomik büyüme ve nüfus arasındaki ilişkileri

dikkate almaktadır. Konferansın sonunda 15 ilkedен oluşan bir eylem programı açıklanmıştır. Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD- International Conference on Population and Development) Eylem Programı'nda yer alan eylem önerilerinin hayata geçirilmesi için ulusal ve uluslararası kaynakların seferber edilmesi ve ayrıca ihtiyaç duyulan yeni kaynakların da bu alana kaydırılması gerekmektedir. Ancak yine "Giriş" bölümünde bu ICPD Eylem Programı'nda yer alan hiçbir eylem önerisinin dünyanın kalkınma ve askeri harcamalarından daha fazla kaynak gerektirmediğine vurgu yapılmış; önceliklerin yeniden şekillendirilmesi ile kaynak sorununun aşılabileceğine dikkat çekilmiştir. Bu noktada hükümetlerin politikalarda yapacakları değişikliklerin önemli olduğu; bunun da toplum hareketleri ve siyasi liderlikle başarılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir (Bozkurt, 2011: 23-59).

ICPD Eylem Programı'nın ilkelerinde özetle; insanların saygınlık ve haklar olarak eşit olduğundan, temel hak ve özgürlüklerin kullanımında herhangi bir ayrıma uğramadan eşit olarak değerlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. İkinci ilkede sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurunun insan olduğundan hareketle insanın uluslar için önemi ve değerinden bahsedilmektedir. Kalkınma hakkının evrensel ve devredilemez bir hak olduğundan yola çıkılarak şimdiki ve gelecek nesillerin kalkınma ve çevreye ilişkin gereksinimlerini karşılamak için gerekenlerin yapılması gerektiğinden bahsedilmektedir. Devletlerin ve insanların yaşam standartları arasındaki farklılıkları azaltmak için insanlığın ihtiyaçları için işbirliği içinde olması gerektiğinden söz edilmektedir. Sürekli kalkınma çerçevesinde sürekli ekonomik büyüme ve sosyal gelişme için büyümenin geniş tabanlı olması ve bütün insanlara eşit fırsatların tanınması gerektiğinden bahsedilerek, sürekli ekonomik büyümenin sağlanması için devletlerin politikalarını geliştirmesi gerektiği ortaya konmuştur (www.kadininstatusu.aile.gov.tr, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

2.1.7. Sosyal Kalkınma Zirvesi (Kopenhag)

Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi, Birleşmiş Milletler tarafından 6-12 Mart 1995 günleri Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da toplanmıştır. Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi, üst düzey katılım açısından 20. yüzyılın en büyük toplantılarından birisi olarak kabul edilir. Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi'nin önem kazanmasına neden olan diğer bir nokta, Birleşmiş Milletler'in ilk kez yoksulluk, işsizlik ve

toplumsal bölünmüşlük veya dışlanmışlık gibi toplumsal sorunları gündeminin ilk sırasına alması ve dünya ölçeğinde bir tartışma başlatmasıdır. Dünya liderleri ilk kez “yalnızca küreselleşmiş piyasa tarafından yönlendirilen bir dünyanın toplumsal olarak kabul edilemez, siyasal açıdan tehlikeli ve üretken olmaktan uzak olduğunu” kabul ettiler. Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi, özellikle son 15-20 yıldır uygulanan yeni liberal politikaların yarattığı yoksulluk, işsizlik ve toplumsal bölünmüşlüğün kabul edildiği ve hükümetlerin bu olumsuzlukları azaltmak için girişimlerde bulunmayı taahhüt ettikleri büyük bir uluslararası toplantı olması açısından özellikle önemlidir (Koç, 1995: 24).

Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi’nde, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma çerçevesi içinde toplumsal kalkınmaya uygun bir ulusal ve uluslararası çevrenin oluşturulması, yoksulluğun ortadan kaldırılması, üretken istihdamın desteklenmesi, işsizliğin azaltılması ve toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi doğrultusunda eylem önerilerinde bulunmaktadır. Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi’nin sonunda yayınlanan Birleşmiş Milletler Kopenhag Toplumsal Kalkınma Deklarasyonu’nda genel olarak bahsedilen konu başlıklarına değinmek gerekirse; açık, adil, işbirliğine dönük ve karşılıklı yarara dayalı bir uluslararası ekonomik ortamın geliştirilmesi; geniş temelli, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sürdürülebilir eşitlikçi kalkınmayı teşvik edebilecek sağlam, kararlı makroekonomik ve sektörel politikaların uygulanması; bu politikalarda yoksulluğun ortadan kaldırılmasına ve toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin, dışlanmanın azaltılmasına dikkat edilmesi. Yoksulluğun şiddetini azaltmakta, yetersiz beslenmenin ortadan kaldırılmasında ve bu koşullarda yaşayan insanların yaşam standartlarını yükseltmekte bir araç olarak, tarım sektörünün sürdürülebilir biçimde kalkındırılması ve pazar olanaklarının geliştirilmesi yoluyla, gıda maddelerinin kalkınmakta olan ülkelerde yaşayan düşük gelir grupları içinde yer alan insanlara ulaşma düzeyleri arttırılacaktır. Toplumsal kalkınma hedefinden sapılmaksızın, ekonomik politikalarda uygun değerlendirmelerin yapılabilmesi ve işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi için ulusal yapılarda, süreçlerde ve var olan kaynaklarda kapasite artırımı yoluyla toplumsal kalkınmanın oluşturulması, güçlendirilmesi ve kusurlarının giderilmesi gerekmektedir. Gündem 21 ve Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nın sonuç belgesinde yer alan maddelerin uygulanmasının denetlenmesi çerçevesi içinde yer alan çeşitli mutabakat anlaşmaları, sözleşmeler ve programlara

uygun olarak sürdürülebilir ekonomik büyüme, sürdürülebilir kalkınma ve gelecek nesillerin çıkarlarının göz önünde tutulmasına bağlı gereksinimlere saygı göstererek gerçekleştirilmesi, dünya ölçüsünde gerçekleşmekte olan ekonomik büyümenin nimetlerinden bütün ülkelerin eşit biçimde yararlanmasının sağlanabilmesi, ekonomik büyüme ve pazar güçlerinin karşılıklı etkileşiminin toplumsal kalkınmaya daha fazla destek sağlayabilmesi gerekmektedir. Toplumsal kalkınma için zorunlu olan, temel insan haklarının ayrılmaz bir parçası olarak, kalkınma hakkı da dâhil olmak üzere, bütün insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunması, açık bir politik ve ekonomik sistem olması. Sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal gelişme çerçevesinde sürdürülebilir ekonomik büyümenin desteklenmesi, sürdürülebilir kalkınma ile büyümenin herkese eşit olanaklar sağlayacak şekilde geniş bir temele dayandırılması gerekmektedir. Kırsal alanlarda yaşayan insanların; toplumsal, ekonomik ve yaşam koşullarının geliştirilmesi ve böylece kırsal alandan kaçış eğiliminin zayıflatılması amacıyla ilgili önlem ve eylemlerin güçlendirilmesi, kent yoksullarına sürdürülebilir geçinme olanaklarının sağlanması, bunun için özellikle kadınlar, gençler, işsizler ve zaman zaman çalışanlara eğitim, öğretim ve öteki istihdam yardımı hizmetlerinin sağlanması ve var olanların genişletilmesi; hükümetler, bütün öteki kalkınma ile ilgili kuruluşlarla ve özellikle yoksullarla ve yoksulların örgütleriyle işbirliği yaparak ve birlikte çalışarak temel insani gereksinimler başta olmak üzere herkesin temel insani gereksinimlerinin karşılanması için çaba harcamalıdır. Devletler, yerel yetkililer, hükümetlerle bağlantısı olmayan örgütler, özellikle gönüllülerden oluşan örgütler, Gündem 21’de tanımlanan öteki önemli gruplar, kitle haberleşme araçları, aileler ve bireyler arasında işbirliğinin sağlanması gerekmektedir (www.unicankara.org.tr, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

Özet olarak Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi, etik, sosyal, politik ve ekonomik zorunluluk olarak kendini yoksulluğu ortadan kaldırmaya adanmış 117 devlet ve hükümet başkanını bir araya getirmiştir. Zirve boyunca bazı ülkeler yoksulluğun azaltılması için hedefler belirlenmiş ve birçoğu uzun vadeli stratejileri planlamak için yoksulluk değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Ekonomik küreselleşmenin olumsuz tarafına dikkat çekilmiştir. Bunlardan bazıları; zengin ile fakir arasındaki farkın büyümesi, sosyal güvenlik ağının daralması ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde insanların iş güvenliği ve sosyal hizmetlerin sürdürülebilirliği konularında

duydıkları endişeden bahsedilerek; temel insan ihtiyaçlarının karşılanması, ekonomik ve sosyal eşitsizliğin azaltılması ve sürdürülebilir geçim kaynaklarının sağlanması için diğer konferanslarda alınmış olan kararların, daha tutarlı ve bütünsel bir plana entegre edilmesi gibi konular benimsenmiştir.

2.1.8. İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II)

1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat-II Konferansı Vancouver'dan sonra düzenlenen ikinci Habitat Konferansı'dır. Sivil toplum kuruluşları ve devletler arasında uyumlu bir işbirliği sağlanması amaçlanarak kentleşen dünyada herkes için yeterli konut ve sürdürülebilir insan yerleşimleri oluşturulması konusunda küresel bir eylem planı kabul edilmiştir. Konferansın sonucunda UN-HABITAT'ın temel belgelerinden olan "Habitat Agenda" ve "İstanbul Deklarasyonu" kabul edilmiştir. Bu belgelerle hükümetler vatandaşlara uygun barınma ortamları sağlamayı taahhüt etmişlerdir. Temel olarak şehirlerin küresel büyümenin dinamosu olduğu anlayışı, kentleşmenin bir fırsat olduğu, yerel yönetimlerin güçlü bir rol oynadığı ve katılım gücünün farkına varılması gibi özellikler dikkat çekmiştir. HABITAT'ın genel olarak gündeminde herkese yeterli konut ve kentleşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimlerinin geliştirilmesi temel olarak alınmıştır. Bunların yanında da sürdürülebilir kalkınmanın temeli olan insanın doğayla uyum içinde sağlıklı ve üretken bir yaşam sürmesinden bahsedilmiştir. İstanbul Deklarasyonu'nda ise genel olarak: Herkes için yeterli konut temini, insan yerleşimlerinin güvenli ve yaşanabilir hale getirme fırsatının olduğu ve olumsuz durumların iyileştirilmesi için desteğin verilmesi taahhüt edilmiştir. İnsan yerleşimlerinin ve barınma koşullarının bozulmakta olduğu göz önünde bulundurularak bu bozulmaların önüne geçilmesi hususunda adımların atılmasından söz edilmiştir. İnsan yerleşimlerinin kalitesinin artırılması ve sanayileşmiş ülkelerde sürdürülemez tüketim ve üretim kalıplarına, yapı ve dağılımdaki değişimleri dâhil etmek ve aşırı nüfus yığılmaları yönündeki eğilimlere öncelikli önem vermek suretiyle sürdürülemez nüfus değişmelerine, evsizliğe, artan fakirliğe, işsizliğe, sosyal dışlanmaya, aile dağılımlarına, yetersiz kaynaklara, temel altyapı ve hizmetlerin eksikliğine, yeterli planlama eksikliğine, artan güvensizlik ve şiddete, çevresel bozulmaya ve afetlerden artan oranda etkilenmeye bütünüyle dikkat çekilmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Tüm dünyadaki kent, kasaba ve köylerdeki

durumun özellikle vahim olduğu gelişmekte olan ülkelerde ve geçiş ekonomisi ülkelerinde yaşam koşullarını iyileştirmek için işbirliği ve çabalarımızın yoğunlaştırılması gerekliliğini kabul edilmiştir (www.webdosya.csb.gov.tr, Erişim Tarihi: 26.01.2019).

Bu bağlamda dünya ekonomisinin küreselleşmesinin; gelişme süreci için risk ve belirsizliklerin yanı sıra fırsatlar ve davet imkânları sunmakta olduğunu ve Habitat gündeminin amaçlarına başarıyla ulaşabilmesinin kalkınma finansmanı ile ilgili konular üzerinde pozitif eylemler, dış borç, uluslararası ticaret ve teknoloji transferi yoluyla kolaylaştırılabileceğini onaylanmıştır. “Şehirler insanların itibar, sağlık, güvenlik, mutluluk ve umut içinde yaşamlarını devam ettirecekleri yerler olmalıdır” denmiştir. Kırsal kalkınma ve kentsel kalkınmanın birbiri ile bağlantılı olduğu ortaya konarak, kentsel yaşam çevrelerini iyileştirmeye ek olarak kırsal yerleşmelerin cazibesini artırmak, bütünleşik bir yerleşmeler ağı oluşturmak ve kırdan-kente göçü en aza indirmek için yeterli altyapı, kamu hizmetleri ve iş olanaklarını genişletme için çalışması gerektiği belirtilmiştir. Sürdürülebilir bir gelişmede temel ilgi odağı olan insanın Habitat gündeminin uygulanmasında da temel eylem oluşturucusu olduğu vurgulanarak toplum içinde kadın, çocuk ve genç kesimin güvenli ve sağlıklı yaşam koşullarına erişebilmesi için gereken temel ihtiyaçların sağlanması amacıyla devletlerin ellerinden geleni yapacağına değinilmiştir. Çalışmaların yoksulluk ve ayrımcılığı yok etmek, insan hakları ve temel özgürlükleri savunmak, eğitim, temel sağlık hizmetleri ve yeterli barınma gibi ihtiyaçları karşılamak yönünde yoğunlaştırılacağından bahsedilmiştir. Yerel otoritelerin en yakın ortaklar olarak ve Habitat gündeminin uygulanmasında temel kabul edileceği, her ülkenin yasal yapısı içerisinde, demokratik yerel otoriteler vasıtasıyla hizmette yerelliğin teşvik edileceği ve her seviyede hükümetler için anahtar ihtiyaçlar olan şeffaflık, sorumluluk ve heveslilik özelliklerini sağlarken ülkelerin koşulları çerçevesinde onların finansal ve kurumsal kapasitelerini güçlendirileceği sözü verilmiştir. Aynı zamanda özerkliklerine saygı göstererek parlamenterlerle, özel sektörle, işçi sendikalarıyla, hükümet-dışı ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğinin arttırılacağından bahsedilmiştir (www.un.org, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

2.1.9. İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü

Kyoto Protokolü, genel olarak sera etkisi yaratan gazların salınımlarını (emisyon) azaltmak amacıyla sanayileşmiş ülkelere çeşitli hedefler belirleyen uluslararası bir anlaşma olarak değerlendirilebilir. Zarar verici nitelikte olan gazların küresel ısınmaya neden olmasının önüne geçmek için önemli bir protokoldür. 1997 yılında oluşturulan protokol, 1992’de Rio’da imzalanan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nde belirlenen ilkelere dayanıyor. İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nde söz konusu olan ilkelere bakacak olursak;

“Yeryüzü iklimindeki değişikliğin ve bunun zararlı etkilerinin insanlığın ortak kaygısı olduğunu kabul ederek, insan faaliyetlerinin atmosferdeki sera gazları yoğunluklarını arttırmakta olduğu, bu artışların doğal sera etkisini yükselttiği ve bunun yeryüzü sathında ve atmosferde ek bir ortalama sıcaklık artışı ile sonuçlanacağı ve doğal ekolojik sistemlere ve insanlığa zarar verici etki yapabileceği endişesiyle, geçmişteki ve günümüzdeki küresel sera gazı salımında en büyük payın gelişmiş ülkelerden kaynaklandığını, gelişme yolundaki ülkelerde kişi başına salımın halen nispeten düşük olduğunu, gelişme yolundaki ülkelerden kaynaklanan küresel salım payının sosyal ve kalkınma gereksinimlerini karşılamak üzere artacağını not ederek, sera gazları yutakları ve haznelerinin kara ve deniz ekosistemlerindeki rolünün ve öneminin farkında olarak, iklim değişikliğine ilişkin tahminlerde, özellikle zamanlama, büyüklük ve bölgesel model bakımından birçok belirsizlikler bulunduğunu not ederek, iklim değişikliğinin küresel niteliğinin, tüm ülkelerin ortak fakat farklı sorumluluklarına ve imkânlarına ve sosyal ve ekonomik koşullarına uygun olarak mümkün olan en geniş ölçüde işbirliği yapmasını ve etkili ve uygun uluslararası çabaya katılmasını gerektirdiğine dikkat çekilerek önem verilmiştir” (www.uhdigm.adalet.gov.tr, Erişim Tarihi: 23.02.2019).

Kyoto Protokolü sanayileşmiş ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltma taahhütlerini daha katı hale getirmekte ve bu azaltımın belirli zaman dilimleri içinde gerçekleşmesini öngörmektedir. Protokolün belirlediği ilk zaman dilimi 2008-2012 yılları arasını kapsayan dönemdir. Ülkeler, protokole göre 2005 yılında bu gazların azaltıldığına dair gösterilebilir bir ilerleme kaydetmiş olacaktırlar. Protokol, Sözleşme’nin “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesi” uyarınca taraflar

arasında yükümlülükler açısından yaptığı ayrımlaştırmayı izleyerek, gelişmiş ülkelere bağlayıcı salım azaltım yükümlülükleri getirmiş ve onlara daha ağır bir yük vermiştir. Protokolün ülkelerin onayına ve uygulamasına hazır hale getirilmesi için gerekli ayrıntılı uygulama kuralları 2001 yılında Marakeş'te gerçekleştirilen 7. Taraflar Konferansı'nda kabul edilmiştir. "Marakeş Uzlaşmaları" olarak adlandırılan bu kurallar 2005 yılında Protokol'ün 1. Taraflar Toplantısı'nda onaylanmıştır. 16 Şubat 2005'te yürürlüğe giren Kyoto Protokolü'ne Mayıs 2010 itibariyle 191 ülke ve Avrupa Birliği taraftır (www.iklim.cob.gov.tr, Erişim Tarihi: 09.05.2018).

Kyoto Protokolü, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek amacıyla ulusal ekonominin ilgili sektörlerinde enerji verimliliğinin artırılması ve yine sürdürülebilir tarım türlerinin iklim değişikliği mülâhazaları ışığında teşvik edilmesi; yeni ve yenilenebilir enerji türleri, karbondioksiti gideren teknolojiler ile çevre dostu ileri ve yenilikçi teknolojilerin araştırılmaları, teşvik edilmeleri, geliştirilmeleri ve kullanımlarının artırılması ve sanayileşmiş ülke taraflarına bağlayıcı sera gazı salım sınırlama ve azaltım yükümlülükleri getirmiştir (BM Kyoto Protokolü, 1998: 4).

Sözleşmenin "Yükümlülükler" başlıklı 4. maddesinin 1. paragrafında ülkelerin ortak fakat farklı sorumlulukları, ulusal ve bölgesel kalkınma öncelikleri, amaçları ve özel koşulları göz önünde bulundurularak tüm taraflara antropojen (insan kaynaklı) sera gazı emisyonlarının azaltılması için ortak yükümlülükler verilmiştir. Sözleşmeye taraf olan tüm ülkelerin yerine getirmesi gereken genel yükümlülükler; bütün ülkeler, ulusal sera gazı envanterini hazırlamakla ve bildirimini yapmakla, iklim değişikliğinin azaltılmasını ve iklim değişikliğine uyumu kolaylaştırıcı tedbirleri içeren programları geliştirmek ve bildirimini yapmakla, ilgili teknolojilerin, çalışmaların ve uygulamaların hayata geçirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında işbirliğini sağlamakla ve ilgili sosyal, ekonomik ve çevresel politikalarda ve eylemlerde iklim değişikliğini göz önüne almakla yükümlüdürler. Sözleşmenin iki eki bulunmaktadır. Ek. I'de pazar ekonomisine geçiş sürecinde bulunan eski sosyalist ülkeler ("transitional economies") ile gelişmiş (OECD- Organisation for Economic Co-operation and Development- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ülkeler, Ek. II'de ise yalnızca gelişmiş ülkeler yer almaktadır. Türkiye, OECD ülkesi olması nedeniyle her iki listede de bulunmaktadır (www.mfa.gov.tr, Erişim Tarihi: 14.05.2018).

2.1.10. BM Binyıl Bildirgesi

2000 yılında Birleşmiş Milletler'in New York'taki Genel Merkezi'nde, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 189 ülkenin devlet ve hükümet Başkanlarının katılımıyla, "yeni bir binyılın başlangıcında" yapılan liderler zirvesinde günümüzün en güçlü ve öncelikli küresel taahhüt belgelerinden biri olarak kabul edilen Birleşmiş Milletler Binyıl (Millennium) Bildirgesi imzalanmıştır. Bildirge'de amaç ve ilkeler olarak tüm dünyada adil ve kalıcı bir barış sağlama konusunda kararlılıktan bahsedilmiştir. Tüm devletlerin egemen eşitliğini, toprak bütünlükleri ve siyasi bağımsızlıklarına saygıyı, uyuşmazlıkların barışçı yollardan ve adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak çözümlenmesini, hala sömürge yönetimi ve işgal altında bulunan halkların kendi geleceklerini belirleme haklarını, devletlerin içişlerine karışılmamasını; insan hakları ve temel özgürlüklere saygıyı, ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin eşit haklarını ve ekonomik, sosyal, kültürel ya da insani nitelikteki uluslararası sorunların çözümünde uluslararası işbirliğini yüceltmeye yönelik her çabanın destekleneceği vurgulanmıştır. Küreselleşmenin tüm çeşitliliği ile insanlığı kapsayan ortak bir gelecek kurmaya yönelik geniş kapsamlı ve sürekli çabalarla herkesi kucaklayan ve adil bir süreç dönüştürüldüğü takdirde yararlı olacağı yönünde fikir birliğine varılmıştır. Bildirgenin altıncı maddesinde: "Kimi temel değerleri, 21.yüzyılın uluslararası ilişkileri açısından zorunlu görüyoruz" denilerek ortak değerlerden söz edilmiştir. Bu temel değerler (www.unicankara.org.tr, Erişim Tarihi: 09.04.2019):

- Özgürlük: Kadınlar ve erkekler, açlık ve şiddet korkusu duymaksızın, baskı ve adaletsizliğe uğramaksızın, onurlu bir biçimde kendi hayatlarını yaşama ve çocuklarını yetiştirme hakkına sahiptirler. Bu hakların en büyük güvencesi insanların kendi iradelerine dayalı demokratik ve katılımcı yönetiştir.
- Eşitlik: Hiçbir birey ve hiçbir ulus kalkınmadan yararlanma olanağından mahrum edilmemelidir. Kadın ve erkeklerin hak ve fırsat eşitliği güvence altına alınmalıdır.
- Dayanışma: Küresel sorunlar, maliyet ve külfetin temel eşitlik ve sosyal adalet ilkelerine uygun olarak adil bir biçimde paylaşıldığı yollardan çözümlenmelidir. En çok zarar görenler ya da en az yararlananlar, en çok yararlananların yardımını hak ederler.

- Hoşgörü: İnsanlar, tüm inanç, kültür ve dil farklılıklarıyla birbirlerine saygı duymalıdır. Toplumların kendi içlerindeki ve birbirleriyle olan farklılıkları korkulacak ya da bastırılacak değil insanlık değeri olarak yüceltilecek niteliklerdir. Uygarlıklar arasında bir kültür ve barış diyalogu aktif biçimde desteklenmelidir.
- Doğaya saygı: Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri doğrultusunda, tüm canlı türlerinin ve doğal kaynakların yönetimine özen gösterilmelidir. Ancak bu yolla doğanın bize sunduğu sonsuz zenginlikler korunabilir ve gelecek kuşaklara aktarılabilir. Bugünkü sürdürülemez üretim ve tüketim kalıpları kendi esenliğimiz ve çocuklarımızın esenliği adına değiştirilmelidir.
- Ortak sorumluluk: Dünya ölçeğinde ekonomik ve sosyal kalkınmanın ve uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditlerin yönetim sorumluluğu dünya uluslarınca paylaşılmalı ve bunların gerekleri çok taraflı olarak yerine getirilmelidir. Dünyanın en evrensel ve temsil gücü en yüksek örgütü olarak Birleşmiş Milletler bu konuda merkezi bir rol oynamalıdır denilerek belirtilmiştir.

Bir başka önemli temel olarak; barış, güvenlik ve silahsızlanma konularına istinaden Bildirge’de devletlerin kendi içlerinde ve devletler arasında son on yılda 5 milyonu aşkın can alan savaş belasından insanların kurtarılması için hiçbir çabadan kaçınılmayacağı belirtilmiştir. Kitle imha silahlarının yarattığı tehlikeleri bertaraf etmek için de çaba harcanacağından bahsedilerek, ulusal konularda olduğu kadar uluslararası ilişkilerde de hukukun üstünlüğünü güçlendirmeye ve özellikle Birleşmiş Milletler Antlaşması uyarınca üye ülkelerin taraf oldukları davalarda Uluslararası Adalet Divanı’nın vereceği kararlara uymalarını sağlamaya; çatışmaların önlenmesi, uyuşmazlıkların barışçı çözümü, barış koruma, çatışma sonrası barış kurma ve imar için ihtiyaç duyduğu kaynak ve araçları kendisine sağlayarak Birleşmiş Milletler’i uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında daha etkin kılmaya önem verilmiştir (Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi md.8-9-10).

Kalkınma hakkını herkes için bir gerçek haline getirilmesi ve insanoğlunu muhtaçlıktan kurtarmaya ve dolayısıyla kalkınmaya ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına elverişli bir ortamın hem ulusal hem de küresel düzeyde yaratılması konusunda kararlı olduğunun altı çizilmiştir. Bildirge’nin 13. Maddesinde iyi

yönetişimden bahsedilerek şunlar söylenmiştir: “Hedeflere ulaşmadaki başarı öteki faktörlerin yanı sıra her ülkede iyi yönetime bağlıdır. Ayrıca uluslararası düzeyde iyi yönetime ve mali, parasal ve ticari sistemlerde saydamlığa bağlıdır. Açık, adil, kurallara bağlı, öngörülebilir ve ayırım yapmayan çok taraflı bir ticari ve mali sistem için kararlıyız.” (Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi md.13).

Özet olarak aşırı yoksulluğun ve açlığın azaltılması, evrensel temel eğitimin sağlanması, cinsler arası eşitliğin sağlanması ve kadınların yapabilir kılınması, bebek ölümlerinin azaltılması, HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, kalkınma için küresel bir ortaklık geliştirilmesi gibi konular ele alınmıştır. Yakın zamanda yayınlanan “Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu 2014” adlı raporda Binyıl Kalkınma Hedefleri’ne ulaşıldığı, yoksulluk oranının 1990 ve 2010 yılları arasında yarı yarıya azaldığı ama 1,2 milyar insanın hala aşırı yoksulluk içinde yaşadığı, 2000’li yılların başlarında kayda değer ilerleme kaydedilse de okulu bırakan çocuk sayısını azaltma konusundaki ilerlemelerin belirgin şekilde yavaşladığı, kadınların kota sisteminin desteğiyle parlamentolarda daha fazla güç sahibi olduğu, önemli gelişmeler yaşanmasına rağmen, dünya hala çocuk ölüm oranının azaltılması konusundaki Binyıl Kalkınma Hedefi’nde geride kaldığı sonuçlarına varabiliriz (www.tr.undp.org, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

2.1.11. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi

Rio Konferansı sonrasında çevre konusu uluslararası gündemin öncelikleri arasına girmiştir. Ortak hedeflerin ve gündemlerin benimsenmesi sürecinde Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’ndan on yıl sonra çevrenin korunmasıyla sosyal gelişme ve ekonomik gelişmenin bağlantılı bir şekilde yürütülerek sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması konusunun değerlendirilebilmesi için 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihleri arasında Johannesburg’ta Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) düzenlenmiştir. Küreselleşen dünyada refahın eşit olarak paylaşılmadığının, Kuzey ve Güney ayırımının devam ettiğinin, endüstrileşmiş ve fakir ülkelerin sorunlara farklı bakış açılarının bulunduğu altı çizilmiştir. Zirvede yayınlanan deklarasyonda 2015 yılına kadar yapılması beklenen eylemlerden bahsedilmiştir. Bunlar:

- Temiz ve güvenli sudan yoksun insan sayısını yarıya indirmek,

- Modern enerji hizmetlerini, ulaşmayı geliştirmek,
- Gelişmekte olan dünyadan daha fazla malın pazarlara girmesini sağlamak,
- Adil ve ulaşılabilir bir entelektüel mal rejimini kurmak için ortakların teknolojik ve bilgi alt yapılarını geliştirmek,
- Her seviyede ve herkese eşitlikçi bir eğitim imkânı sağlamak (<http://www.mfa.gov.tr>, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nden iki tip sonuç çıkmıştır. Hükümetlerin taahhütlerde bulunacağı ve eylem planı olarak uygulamaya koyacağı plan birinci tip çıktı olarak değerlendirilirken; tüm paydaşların içinde yer alacağı ortaklık girişimleri ikinci tip çıktılar olarak tanımlanmıştır. İkinci tip çıktıların önemi, sorumluluğun yalnızca hükümetlere verilmesi anlayışından uzaklaşarak yükümlülüklerin tüm paydaşlar tarafından sahiplenilmesi anlayışına ağırlık verilmesidir. Birinci tip çıktılar kapsamında “Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Uygulama Planı” ve “Siyasi Bildiri” heyetler tarafından müzakere edilerek resmi belge olarak sunulmuştur. İkinci tip çıktılar kapsamında ise uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları ve özel sektörün dâhil olduğu 200'den fazla “ortaklık” kurulmuştur (Kavas ve Sezer, 2002: 22).

Uygulama Planı'nda konu başlıkları olarak bahsedilen konular şunlardır: Yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir olmayan tüketim ve üretim kalıplarının değiştirilmesi ekonomik ve sosyal kalkınmanın doğal kaynak temeline göre korunması ve yönetilmesi, küreselleşen dünyada sürdürülebilir kalkınma, sağlık ve sürdürülebilir kalkınma, gelişmekte olan küçük ada devletlerinin sürdürülebilir kalkınması, Afrika için sürdürülebilir kalkınma, diğer bölgesel inisiyatifleri uygulama araçları, sürdürülebilir kalkınma için kurumsal yapı. Sürdürülebilir kalkınma, insan etkinlikleriyle çevreyi uzun bir dönem boyu bağdaştırma arayışında üç hedef birden söz konusu olmuştur: Ekonomik alanda Üçüncü Dünya ülkelerinde büyümenin ve kalkınma atılımının sağlanması, sosyal yönden Kuzey-Güney arası bütünleşme ve dayanışmanın temini, çevre açısından da su, hava, doğal görünüm gibi dünya mamelekinin (mal varlığının), hayvan ve bitki türlerinin korunması amaçlanıyor (<http://www.mfa.gov.tr>, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

2.1.12. BM İklim Değişikliği Zirvesi (2015)

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), sera gazları salınımını azaltmayı amaçlayarak 2020 sonrası iklim değişikliği rejiminin çerçevesini oluşturmuştur. 2015 yılında Paris'te düzenlenen BMİDÇS 21. Taraflar Konferansı'nda kabul edilmiştir. 22 Nisan 2016 tarihinde imzaya açılan anlaşma 196 ülkenin imzasıyla 4 Kasım 2016'dan itibaren yürürlüktedir. Paris Anlaşması, şu ana kadar iklim konusunda imzalanmış en kapsayıcı anlaşmadır. Bunun yanında Paris Anlaşması bir gün içinde en fazla imza toplayan uluslararası anlaşma olmuştur. Dünya tarihinde iklim değişikliği ile ilgili en geniş kabul görmüş anlaşma olma özelliğine sahip olmakla birlikte anlaşma ile küresel ortalama sıcaklık artış limitinin yüzyılın sonuna kadar 1,5 ila 2 derece arasında sınırlandırılması hedefleniyor (www.iklim.csb.gov.tr, Erişim Tarihi: 09.04.2019).

Anlaşma ile birlikte iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin geri döndürülemez düzeye ulaşmasını engellemek üzere küresel ölçekte bir uzlaşmaya varılması hedefleniyor. Metin, sera gazları emisyonunun düşürülmesi ile ilgili olarak ulusal düzeydeki planların beş yılda bir gözden geçirilmesini öngörürken, gelişmekte olan ülkelerin bu alandaki mücadele için yılda en az 100 milyar dolar destek aktarması hedefleniyor. Anlaşma'da, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı hazırlıklı olunması ve sera gazları emisyonunu azaltan çevreci ve sürdürülebilir ekonomilerin desteklenmesi gibi maddeler öne çıkıyor. Küresel sıcaklık artışının düşürülmemesi halinde kuraklık, çölleşme, bitki ve hayvan nesillerinin yok olması ve deniz seviyesinin yükselmesi öngörülmüyor. Bu anlaşma ile fosil yakıtların kullanımını azaltılması hedefleniyor. Paris Anlaşması içeriğine bakıldığında her yönüyle tarihi bir anlaşma niteliğindedir ve yerel, ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte ekonomileri, toplumları ve çevreyi temelden değiştirecek niteliktedir. Özetle Anlaşmanın içeriğine bakılacak olursa (Karakaya, www.habitat.csb.gov.tr, 19.05.2018);

- Paris Anlaşması (PA) 195 ülke tarafından kabul edilen küresel nitelikte bir anlaşmadır. Tüm tarafların emisyon azaltımı konusunda yükümlülük alması kabul edilmiştir. Ancak bu azaltım yükümlülüğünde gelişmiş ülkelerin daha fazla azaltım taahhüdü alması ve mutlak azaltım yapması istenirken, gelişmekte olan ülkelerin ise “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk” ilkesi gereği mevcut kapasitelerine göre bir azaltım yapması beklenmektedir. 2050

sonrası için ise öncelikle gelişmiş ülkelerin sıfır emisyon sağlayacak konuma gelmeleri istenmektedir.

- Sanayi devriminden bugüne kadar 1°C dereceye ulaşan Yerkürenin ısınmasının 2°C derecenin daha altına (well below 2°C) ve mümkün olduğunca 1.5°C seviyelerinde tutulmasına karar verilmiştir.

- Gelişmiş ülkeler geliştirmekte olan ülkelere “düşük karbonlu ve iklim dirençli” kalkınmayı sağlayacak dönüşümü gerçekleştirmesi için gerekli olan iklim finansmanı, teknoloji ve kapasite geliştirme desteği sağlamaları gerekmektedir. Bu anlamda gelişmiş ülkeler 2020 yılına kadar geliştirmekte olan ülkelere 100 Milyar \$ iklim finansmanı sağlamaları ve 2020 sonrası için bu rakamın daha üstünde finansman sağlaması istenmektedir.

- Ülkelerin emisyon azaltımları konusunda almış oldukları hedefler, geliştirdikleri politikalar ve hedefe ulaşma konusundaki ilerleme durumu şeffaf ve hesaplanabilir bir yöntemle her beş yılda bir düzenli olarak değerlendirilmeye tabi olacaktır.

Anlaşma, 5 Ekim 2016 itibariyle, küresel sera gazı emisyonlarının %55'ini oluşturan en az 55 tarafın anlaşmayı onaylaması koşulunun karşılanması sonucunda, 4 Kasım 2016 itibariyle yürürlüğe girmiştir (<http://www.mfa.gov.tr>, Erişim Tarihi: 12.04.2019).

2.1.13. Konut ve Sürdürülebilir Kentleşme Konferansı

İlki 1976'da, ikincisi 1996'da düzenlenen Habitat konferanslarının üçüncüsü 17-20 Ekim 2016 tarihlerinde Ekvator'un başkenti Quito'da yapılmıştır. Birleşmiş Milletler' in 2015 sonrası gelişim ajandasını yayınlamasından sonra düzenlenen ilk Habitat zirvesi olan bu etkinlik kapsamında “Yeni Bir Kent Gündemi” üst başlığıyla kentlerin, köylerin, kasabaların iklim değişimi ve sürdürülebilir gelişme çerçevesinde nasıl planlanıp yönetileceği konusu masaya yatırılmıştır. 22 adet kavram dokümanı Mayıs 2015'te çeşitli BM ajansları ve programlarından gelen uzmanlarca hazırlanmıştır. Üye ülkeler ve paydaş grupları tarafından da görüş verilmiş olup bu görüşler Habitat-III internet sitesinde yayınlanmaktadır. Politika Birimleri (Policy Units), Yeni Kentsel Gündem'e girdi oluşturmak üzere hazırladıkları tavsiye niteliğindeki dokümanlarında bu belgelerden faydalanmaktadır. Sosyal Uyum ve

Eşitlik, Yaşanabilir Kent, Kentsel Çerçeve, Mekânsal Gelişme, Kent Ekonomisi, Kent Ekolojisi ve Çevre, Konut ve Temel Hizmetler gibi konu başlıkları, Habitat III konferansının temel inceleme alanlarını teşkil etmektedir. Yine alt başlıklar olarak Habitat III konferansına yardımcı olacak konular olarak şunlar sıralanır: Kapsayıcı kentler, kent kültürü ve miras, güvenli kentler, göç ve mülteciler, kentsel mevzuat ve kurallar, kent yönetişimi, belediye finansmanı, şehir planlama ve kentsel tasarım, kentsel arazi, kent-kır ilişkisi, kamusal alan, yerel ekonomik kalkınma, iş ve geçim, kayıt dışı sektör, altyapı ve temel hizmetler, ulaşım ve mobilite, konut ve akıllı şehirler. (www.habitat.csb.gov.tr, Erişim Tarihi: 20.05.2018). Yeni Kentsel Gündemin Önemli Bölümleri olarak ele alınan konular ise şunlardır (www.kentkonseyleri.net, Erişim Tarihi: 12.04.2018):

Quito Deklarasyonu Herkes için Sürdürülebilir Kentler ve İnsan Yerleşimleri: Sürdürülebilir kentsel gelişme, 2050'ye kadar iki katına çıkacak olan dünya nüfusunu etkileyecek olan eşitsizlikler, sosyal ve ekonomik dışlanma ve çevresel bozulma dâhil olmak üzere birçok yeni sınama ve mevcut zorlukların üstesinden gelmede, ekonomik büyümede, sosyal ve kültürel kalkınmada ve çevre korumada ulusların kalkınmasına katkı sunacak bir fırsat olarak görülmektedir. Sürdürülebilir kentsel gelişmeyi hem zorluklar hem de fırsatlar açısından ele alan Deklarasyon; planlama, tasarım, finansman, kalkınma ve yönetim boyutlarında bütüncül bir yaklaşım ile sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesini taahhüt altına almaktadır.

Ortak Vizyon (İlkeler ve Taahhütler): Yeni Kentsel Gündem ile gelen kentsel paradigma değişimine göre insan yerleşimleri; eşit haklar, yeterli konut ve erişilebilir fonksiyonel fiziki ve sosyal sistemlere sahip, tüm toplum kesimlerini kapsayan ve mekânsal açıdan bütünleştiren “herkes için kentler” olarak tanımlanmaktadır. Kentlerin sürdürülebilir gelişimi; bir yandan erişilebilir yüksek bağlantılı kentsel ulaşım, afetlere ve iklim değişikliğine karşı dirençli altyapı, sürdürülebilir üretim ve tüketim ile uzun vadeli bütünleşik kentsel planlama, tasarım, afet yönetimi ve sürdürülebilir finansman ile yönetsel olarak sivil toplum dâhil tüm paydaşların katılımı ve her yönetim düzeyinde işbirliği prensibi ile taahhüt altına alınmaktadır.

Eylem Çağrısı: Yeni Kentsel Gündem'in eylem çağrısı, kolektif öngörü ve sürdürülebilir taahhütler kapsamında evrensel olmakla beraber her ülkenin sahip olduğu ulusal mevzuat ve yönetim yapıları ile farklı gelişmişlik düzeylerini dikkate

almakta ve saygı duymaktadır. Gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkeler, gecekondular ve kaçak yerleşim alanları ve sakinleri, statülerine bakılmaksızın göçmenler ve mülteciler yeni kentsel gündemde yer bulmakta ve bu anlamda Yeni Kentsel Gündem; kentlere, insan yerleşimlerine ve buralarda yaşayanlara sürdürülebilir kalkınmada anahtar roller vermektedir.

Yeni Kentsel Gündem için Kito Uygulama Planı: BM sürdürülebilir kentsel gelişme hedefine ulaşmada ulusal, ulus-altı ve yerel yönetimlere ve ilgili diğer tüm paydaşlara bir yol haritası olarak Yeni Kentsel Gündemi sunmakta ve uygulanmasında da kararlı bir yaklaşım sergilemektedir.

Dönüştürücü Taahhütler: Sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları ile bütüncül sürdürülebilir kentsel gelişme prensiplerinin ışığında tanımlanan dönüştürücü taahhütler belirlenmiştir. Bunlar; sosyal yardım içerme ve yoksulluğun sona erdirilmesi için sürdürülebilir kentsel gelişme, sürdürülebilir ve kapsayıcı kentsel refah ve herkes için fırsatlar, çevresel olarak sürdürülebilir ve dirençli kentsel gelişmedir.

Etkili Uygulama: Yeni Kentsel Gündemin uygulanmasında bütünleşik yaklaşım ve katılımcı süreçler ile uluslararası işbirliği ön plana çıkmaktadır. Uygulama araçları ve destekleyici bir çerçevenin oluşturulmasında birden çok aktörün ve çeşitli araçların kapasite geliştirme, işbirliği yapma ve kaynak yaratma noktasında her düzeyde etkin bir kentsel politika planlama çerçevesi uygulamanın önemi vurgulanmaktadır.

Takip ve Gözden Geçirme: Yeni Kentsel Gündem'in takibi ve gözden geçirilmesinin destekleneceği değerlendirme toplantıları ve konferansları yoluyla, nicel ve nitel analizler ile yapılacağı ifade edilmektedir. Yeni Kentsel Gündem ve Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündem'inin takibi ve gözden geçirilmesi ve uygulamalar arasında tutarlılık sağlanması hedeflenmektedir.

2.2. AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 15.10.1985 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye anlaşmaya 21.11.1988 tarihinde imza koymuş, anlaşma 9.12.1992 tarihinde onaylanmıştır. Yürürlük tarihi ise 1.4.1993 olarak belirlenmiştir. 3.10.1992 tarih ve 21364 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Yapılan tanımlar ve kanun

maddeleri ışığında yerel yönetimlerin özerklik yapısına ilişkin özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Yerel yönetimler merkezi yönetimden bağımsız olarak tüzel kişiliğe sahiptir.
- Yerel yönetimler belli hizmetlerin yerel bazda karşılanması ve merkezi yönetimin yükünün hafifletilmesi bağlamında kurulmuşlardır.
- Yerel yönetim kuruluşlarının karar organları seçimle görev başına gelirler.
- Merkezi yönetimin, yerel yönetim üzerinde vesayet yetkisi ile denetim mekanizmasını sağlar.
- Yerel bazda verilecek hizmetlerin yerine getirilmesi için yerel yönetimlere gelir sağlanır.
- Yerel yönetimler kendi aralarından birlikler kurabilirler ancak bu durum Bakanlar Kurulu'nun izni ile gerçekleşebilir (Gözübüyük, 2003: 114).

“Avrupa Konseyi'nin amacının üyeleri arasında ortak mirasları olan ideal ve ilkeleri korumak ve gerçekleştirmek için daha ileri bir birlik sağlamak olduğunu düşünerek bu amacın gerçekleştirilmesinin yollarından birisinin idari alanda anlaşmalar yapmak olduğunu düşünerek yerel makamların her türlü demokratik rejimin temellerinden birisi olduğunu düşünerek vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyine üye devletlerin tümünün paylaştığı demokratik ilkelere biri olduğunu düşünerek bu hakkın en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde olduğuna kani olarak gerçek yetkilerle donatılmış yerel makamların varlığının hem etkili hem de vatandaşlara yakın bir yönetimi sağlayacağına kani olarak değişik Avrupa ülkelerinde özerk yerel yönetimlerin korunması ve güçlendirilmesinin demokratik ilkelere ve idarede adem-i merkeziyetçiliğe dayanan bir Avrupa oluşturulmasında önemli bir katkı sağlayacağını düşünerek bunun demokratik bir şekilde oluşan karar organlarına ve sorumlulukları bakımından, bu sorumlulukların kullanılmasındaki olanak ve yöntemler bakımından ve bu sorumlulukların karşılanması için gerekli kaynaklar bakımından geniş bir özerkliğe sahip yerel makamların varlığını gerektirdiğini teyid ederek 1. Maddede bahsedilen bağlılık şartlarının kabul etmiş olurlar” (Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Önsözü).

Yine Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. Maddesine göre, “özerk yerel yönetimler ilkesi ulusal mevzuatla ve uygun olduğu durumlarda anayasa ile

tanınacaktır” ibaresi yer almakta olup, özerklik ilkesinin yasalarla belirtilmesi, hatta daha da ileri giderek anayasal düzeyde de belirtilmesi istenilmiştir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. maddesinde ise özerk yerel yönetim kavramı şu şekilde düzenlenmiştir: “Yerel makamların, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfus çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı anlamını taşır” (Bayar, 2003: 13). Sonuç olarak yerel yönetimler, yasal olarak kendi görev alanı içinde olup başka bir yönetime bırakılmamış bütün işlerle ilgilenebilirler (Keleş, 1999: 12).

Yerel yönetimler idari yönetimlerin yapı taşlarıdır. Halka doğrudan yönetime katılma imkânı veren, demokrasinin yerelden merkeze doğru gelişmesine katkı sunan ve halka en yakın makamlar olan yerel yönetimlerin geliştirilmesi ve daha özerk kılınması tüm devletlerin en önemli ihtiyaçlarından biridir. Şart'ı imzalayan Türkiye, yerel yönetimlerini özerk kılmak adına yasalarında da düzenlemeler yapmış ve çeşitli kanunlar çıkarmıştır.

2.3. YEREL DEMOKRASİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN GELİŞİMİ KONULARINDAKİ ULUSLARARASI ANLAŞMALAR AÇISINDAN TÜRKİYE'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİ

Genel olarak 1970'li yıllardan başlayarak insanların gelir düzeylerinin ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi gerektiği, nüfus artması, yoksulluk, işsizlik ve çarpık kentleşme gibi sorunlara çözümler aranmaya başlanmıştır. 1972 yılında yapılan İnsan Çevresi Konferansı'ndan 1992'de yapılan Rio Konferansına dek geçen süreçte devlet merkezli çözüm önerilerinin yetersizliği ortaya çıkmıştır. 1992 Rio konferansında ortaya konan iki metin sorumluluğun yalnızca devletlere değil toplumdaki kamusal ve özel aktörlere de yüklenilmesi öngörülmüştür. Bu metinlerin ilki Rio bildirgesi, diğeri ise Gündem 21 olarak tanımlanan eylem planıdır. Gündem 21 toplum merkezli bir bildirgedir ve çok aktörlü katılımcı bir yönetim anlayışını önemsemektedir. Ayrıca Gündem 21'in en önemli önerisi ulusal eylem planlarının oluşturulmasına temel olacak yerel eylem planlarının hazırlanmasıdır (Toprak, 2006: 288).

2.3.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Devletlerin oluşumlarında mülkiyet ve toprağa dayalı örgütlenmeler önemli yer tutmaktadır. Tarihsel süreçte ilk olarak yerel yönetimler; askeri örgütlenme, ulusal savunma, suçluların yakalanıp cezalandırılması gibi devlete bırakılmış görevleri yerine getirmekteydiler (Çevikbaş, 1995: 70).

Eski Çağ’ın “polis” veya “sitelerinde” devlet ve şehir iç içe geçtiği için yerel yönetimler altı yüzyıl boyunca Avrupa’da var olmuşlardır. Bu kendi kendini yönetme sisteminin sürdürülebilirliği demokrasinin varlığını sağlayan en önemli etken olarak kabul edilebilir. Yerel yönetimler temelde Ortaçağ’ın ürünü olarak görülmüştür. 1949 yılında on Avrupa devleti tarafından meydana getirilen ve “insan hakları ve çoğulcu demokrasiyi korumak, Avrupa’ya özgü kültür kimliğini geliştirmek, Avrupa’nın karşı karşıya kaldığı azınlıklar, yabancı düşmanlığı, çevrenin korunması gibi sorunlara çözüm bulmak” biçimindeki Avrupa Konseyi’nin yerel özerklik çalışmaları, 1985 yılında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın kabulüyle önemli bir aşamaya varmıştır. 7 Şubat 1992’de Maastricht’te Avrupa Birliği Antlaşması’nın imzalanması ile de yerel toplulukların daha aktif temsili ve hizmette halka yakınlık ilkesinin önemi artmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nda 1850’li yıllara dek yerel yönetim çalışmaları ve hizmetleri, yerel hizmetler, kadılar, vakıflar ve loncalarca gerçekleştirilmiştir (Es, 2008: 27).

Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan Tanzimat’a değin olan süreçte yerel yönetim anlayışı günümüzdeki yerel yönetim anlayışından ayrılmaktadır. Özellikle de katılım ve demokrasi gibi kavramlar, daha çok tarım yapılan, kapalı, hiyerarşik, girişimlerin olmadığı, düşüncelerin serbestçe söylemekten ve eleştirilmekten çekinildiği veya kaçınıldığı bir toplumsal yapı, her türlü yerel hizmetleri vakıflara, tekkelere ve zaviyelere sevk etmiş bir toplum, en temel ve basit hizmetleri bile devletten beklenildiği bir anlayış gibi toplumsal sebepler dolayısıyla yerel yönetim ile bağlantı kurulamamıştır (TOBB, 1996: 69).

Tarihsel süreçte şehir yaşamına ilişkin ortak temel ihtiyaçların yerel örgütlerin (vakıflar, esnaf, lonca, vatandaşlar) destekleri ile karşılanıyor olması yeterli görülürken günümüzde kentsel hizmetlerin sadece sunumu değil aynı zamanda etkin, zamanlı ve en uygun yöntemle giderilmesi önem taşımaktadır. Türk

yönetim tarihinde kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinde çeşitli kurumlar ve yerel gönüllü unsurlar görev almıştır. Özellikle Avrupa ile yaşanan ticari ilişkiler, belediyelerin oluşmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Türkiye’de çok başarılı olmamakla birlikte Osmanlı döneminde oluşturulan belediye teşkilatı Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar varlığını sürdürmüşlerdir. Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti’nden belediyeçilik kültürünü de miras almış ve bu mirası 1580 sayılı Belediye Kanunu ile geliştirmiştir (Kentleşme Şurası, 2009: 24).

Devlet sınırları içinde yerleşmiş irili ufaklı insan topluluklarının ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belli bir hukuk düzeni içinde oluşturulan Anayasal kuruluşlar olarak tanımlanan yerel yönetimler 1876’dan beri yönetsel yapımız içinde yer almıştır. Anayasal tarihimiz içinde 1876 tarihli Kanun-ı Esasi’deki yerel yönetimlere ilişkin ilkeler bazı farklarla sürekli olarak uygulamada kalmıştır. 1876 Kanun-ı Esasi’sinde belediye işlerinin (İstanbul ve taşrada) seçimle belirlenecek meclisler tarafından yerine getirileceği ilkesi yer almış (md.112) ayrıca illerin yetki genişliği ve görev ayrımı ilkelerine göre yönetileceği belirtilmiştir (md.108)³.

Kurtuluş Savaşı’nın devam ettiği bir zamanda hazırlanan 1921 Anayasası’nda belediye kurumu Anayasa’da yer bulmazken “yerinden yönetim” ilkesi benimsenmiştir. Bununla beraber yerel yönetimler çerçevesinden çağdaş normlara benzer düzenlemelere yer verilmiş ve bu bağlamda yerel işlerde vilayetlerin tüzel kişiliğe ve özerkliğe sahip olacağı, meclislerin ise yerel halk tarafından belirleneceği karara bağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk Anayasası olan 1924 Anayasası’nda yerel yönetimlere dair hükümlere fazlaca yer verilmemiştir. Anayasanın 85. maddesinde belediye kavramı işlenmiş ancak açıklayıcı bir düzenleme yapılmamıştır. 1961 Anayasası’nda idarenin kuruluş ve görevlerinin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı hükmüne yer verilmiştir. Yerel yönetimler konusunda öteki anayasalardan farklı olarak “hizmet yerinden yönetim” uygulaması yer bularak “âdem-i merkeziyet” anayasal nitelik kazanmıştır. Anayasa’nın 116. maddesinde⁴ yerel yönetimler; “mahalli idareler, il,

³ <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1876-kanun-i-esasi/> , 7 Zilhicce 1293 (1876).

⁴ 20/07/1961 tarihinde 10859 sayılı (Düstur No: 4 Tertip 1-2, s.2930) Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişiler” olarak tanımlanmıştır. 1961 Anayasası’ndaki söz konusu hükümler neticesinde yerel yönetimlere ilişkin yaşanan önemli bir gelişme belediye başkanlarının seçimine dairdir. 27 Temmuz 1963 tarih ve 307 sayılı Kanunla, belediye başkanlarının belediye meclisi içinden seçilmesine yönelik uygulamaya son verilmiş ve belediye başkanlarının yerel halk tarafından doğrudan seçilmesi yöntemi benimsenmiştir. Ayrıca 307 sayılı Kanun uyarınca belediye başkanlarının seçiminin Vali ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasına dair uygulama son bulmuştur. 1961 Anayasası döneminde yerel yönetimler alanında yaşanan önemli bir başka gelişme ise, 1973 yılından itibaren etkin olmaya başlayan, demokratik yerel yönetim hareketidir. Bu dönemde özellikle belediyelere dair demokratikleşme ve yerel katılım projelerinin düşünce bağlamında ortaya konulmaya başlanması sebebiyle bu dönem, “demokratik belediyecilik”, “toplumcu belediyecilik”, “yeni belediyecilik” olarak adlandırılmıştır (Öner, 2006: 23).

1982 Anayasası’nda, 1961 Anayasası’na benzer biçimde, “idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır” (md. 123/2) hükmü yer almış yetki genişliği ilkesi benimsenmiş ve “illerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır” (md.126/2) hükmüne yer verilmiştir. Yerel yönetimlere ilişkin olarak 1982 Anayasası’nın 127. maddesi ile daha öncesinde yapılan Anayasal metinlerine göre ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır. 1982 Anayasası’nın 127. maddesine göre, ülkemizdeki yerel yönetimlerin (anayasadaki sözlerle mahalli idarelerin) temel nitelikleri şunlardır:

- *Mahalli idareler il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan tüzel kişilerdir.*
- *Karar organları kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçimle belirlenir.*
- *Kuruluş, görev ve yetkilerinin belirlenmesi yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla gerçekleştirilir.*
- *Kanunla büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri oluşturulabilir.*
- *Yerel yönetim seçimleri Anayasanın 67. maddesindeki “seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları” başlığında belirlenen çerçevede 5 yılda bir yapılır. Bunun istisnası olarak milletvekili genel veya ara seçiminden*

önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idare organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel ve ara seçimler, milletvekili genel ve ara seçimleriyle birlikte yapılır,

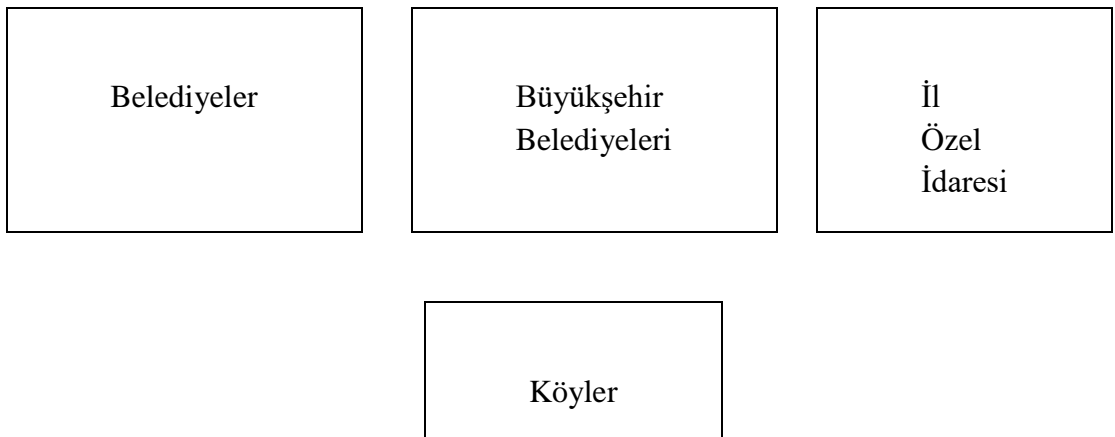
- Seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri konusundaki denetim yargı yolu ile gerçekleştirilir.*
- Görevleriyle ilgili bir suç nedeniyle haklarında soruşturma veya kovuşturma açılan yerel yönetim organları veya bu organların üyelerini İçişleri Bakanı geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar görevinden uzaklaştırabilir.*
- Merkezi idare, yerel yönetimler üzerinde mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplumsal yararın korunması ve yerel ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunla belirlenecek esaslar çerçevesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.*
- Yerel yönetim kuruluşları Bakanlar Kurulu izniyle kendi aralarında birlik kurabilirler.*
- Yerel yönetimlerin, görevleri, yetkileri, mali yapıları, kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı ilişkileri kanunla düzenlenecektir.*
- Yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanacaktır.*
- 1982 Anayasası'nın yerel yönetimlere ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 127. maddesi aynen varlığını korumaktadır.”*

Anayasa gereği, ülkemizde İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köyler olmak üzere üç temel yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Anayasanın 127. maddesinde yer alan; “Kanunla büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri oluşturulabilir” hükmü uyarınca Türkiye’de 3030 sayılı Kanunla Büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur.

Öte yandan yerel yönetim mevzuatında yapılan değişikliklerle mahalle yönetimi etkin bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmakta ve Belediye Kanunu’nda mahalle idari bir birim olarak tanımlanmaktadır (md.3/d). Ayrıca 5355 sayılı Kanunla Mahalli İdare Birlikleri yerel yönetim uygulaması içinde aktif kılınmaya çalışılmaktadır. Temmuz 2004 tarihinden itibaren uygulamaya konulan yeni yerel yönetim mevzuatları ile yerel yönetimlerin görev, yetki, sorumluluk vb. içeriği önemli oranda değişikliğe uğramıştır (Kentleşme Şurası, 2009: 26- 28).

Kamu yönetimindeki yeni anlayışlar sonrasında, 2000’li yıllara gelindiğinde belediye yasasının yapılanması gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda 07.12.2004 tarihli 5272 Sayılı Belediye Kanunu 24.12.2004 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yasalaşmış ve ilgili Kanun 18.01.2005 tarihli Anayasa Mahkemesi’nin E2004/118 K2005/8 kararıyla şekil yönünden iptal edilmiştir. İptal edilen bu yasanın yerine 03.07.2005 tarihinde TBMM’de kabul edilen ve 13.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan 5393 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. 2013 yılında büyükşehir belediyelerinin kurulmasına dair 6360 sayılı Kanun Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanun ile birlikte büyükşehir belediyelerinin, hukuki statüleri düzenlenmiş, verilecek hizmetlerin plan ve programlarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasa ile 13 il belediye statüsünden büyükşehir belediyesi statüsüne geçmiştir. Statüleri değişen belediyeler ise şunlardır: Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van. Önceden de büyükşehir statüsünde olan Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İstanbul İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun illeri ile birlikte büyükşehir belediye sayısı 30’u bulmuştur. Bu büyükşehir belediyelerinin (İstanbul ve Kocaeli hariç) mülki sınırları içinde kalan tüm köy ve belediyelerin kamu tüzel kişilikleri ortadan kaldırılmıştır (www.hukukihaber.net, Erişim Tarihi: 22.01.2019).

TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER YAPILANMASI

Şekil 1: Türkiye’de Yerel Yönetimler Yapılanması

Kaynak: (www.eba.gov.tr)

2.3.1.1. Belediye Yönetimlerinin Tarihsel Süreci

Belediye sözcüğü, Arapça “bld” kökünden gelip, şehre ait olan anlamındadır. Belediyeler, yerel temsili yönetimlerin en temel noktasında yer alan birimlerdir. Fransa’da “commune”, İspanya’da “municipio”, Almanya’da “germeinde”, İngiltere’de “borough” ve Amerika Birleşik Devletleri’nde “city ve town” isimleriyle karşılık bulmaktadırlar. Avrupa Birliği ülkeleri arasında belediyelerin büyük bir kısmı, kamusal işler, kamu düzeni, sosyal hizmetler gibi çok çeşitli kamu hizmetlerini yerine getirmektedirler (Ergin, 2008).

Osmanlı Devletinde modern anlamda belediye teşkilatı Tanzimat’tan sonra oluşturulmuştur. Tanzimat öncesine kadar Osmanlı şehirlerinde geleneksel idari yapı devam etmiş, belediye ve mülki fonksiyonlar birbirinden ayrılmamıştı. Osmanlı Devletinde şehri yöneten kişi kadıydı. Kentin en üst yöneticisi konumundaki kadılar, yargı, yönetim ve mali konuların yanında yerel nitelikli hizmetlerin karşılanmasına dair görevleri de yerine getiriyorlardı. Ancak kadı ve resmi görevliler şehre belediye hizmeti getirmekten çok, hizmetleri uygulamak ve bunun için yerel halkı örgütlemek gibi bir özelliğe sahiptiler. Bu çerçevede kentsel hizmetler, vakıflar, esnafın ve mahallenin avarız sandıkları veya devletin resmi görevlileri tarafından yerine getirilmekteydi. Buldukları yerde hükümeti temsil eden kadılar tayinle göreve getirilmekteydiler. Kadının özel ikametgâhı, mahkeme, belediye hizmet binası ve hükümet konağı olarak kullanılıyordu. Kentsel hizmetlerden su, mezarlık, hastane, sosyal yardım vb. hizmetler gerek padişahların gerekse zengin vatandaşların inşa ederek halkın kullanımına sundukları çeşme, sebil, su tesisleri, köprüler, imarethaneler vakıflarla karşılanmıştır. Bu dönemde vakıfların kentsel hizmetler konusunda ortaya koydukları çalışmalar, kentsel duyarlılık, hizmet paylaşımı, hizmetlere gönüllü katılım olarak değerlendirilmektedir (Kentleşme Şurası, 2009: 29, 30).

Öte yandan meslek kuruluşu olan loncalar, çarşı, pazar denetlemenin yanı sıra buraların temizlik ve aydınlatma faaliyetlerine katılıyorlardı. Mahalle imamları ise kadıların mahalle düzeyindeki temsilcisi olarak hizmet ediyorlardı. Belediye teşkilatının kurulması ile klasik Osmanlı mahallesinin kendi işini kendi görme geleneğini terk ettiğini ve halkın mahalle ölçeğinde temel hizmetleri güçsüz belediye teşkilatından beklemeye başladığı bir dönem olmuştur. Bu durum Osmanlı

mahallesini, mahalle halkını inanılmaz bir atalet içine sürüklemiştir. Belediye teşkilatının kurulması ile çarşının kaldırımlarını tamir eden, lağımaları temizletip onaran mahalle halkı ve çarşı esnafı taşı taş üstüne koymak için yakınan ve belediyeyi şikâyet eden dilekçeler yazmaya başlamışlardır (Ortaylı, 1995: 557).

Batılı anlamda belediye teşkilatı Tanzimat sonrası kurulmuştur. Tanzimat yönetimini belediye teşkilatı oluşturmaya iten sebep bayındırlık ve kentlerin fiziki ve idari hayatını vatandaşlar yardımıyla düzenleyip geliştirmektir. Bu anlamda belediye yönetiminin kurulmasını toplumsal bir istek veya yerel ölçekte demokratik bir oluşum olarak değil temel bir ihtiyaç olarak görmemiz gerekir. Belediye teşkilatının kurulmasında, özellikle liman kentlerine ticaret amacıyla gelen yabancıların temel ihtiyaçlarını karşılayacakları fiziksel altyapıyı hazır hale getirmek ve Osmanlı yöneticilerinin Avrupa'dan görüp istedikleri kentsel yaşamı ülkeye getirme idealleri önemli olmuştur (Ortaylı, 1985: 112-116).

Osmanlı döneminde yerel yönetimler ve belediye yönetimleri açısından edinilen deneyimler şüphesiz Cumhuriyet'e devredilmiştir. Bununla beraber Türkiye Cumhuriyeti'nde belediyecilik açısından temel ve detaylı düzenleme 1580 sayılı Belediye Kanunu ile olmuştur. 1580 sayılı Kanun ile belediye yönetiminin organları Belediye Başkanı, Belediye Meclisi ve Belediye Encümeni olarak kurumsallaştırılmış ve belediyeler "tüzel kişilik" kazanmışlardır. Aynı dönemde hem belediye yönetimlerini güçlendirmek hem de çağdaşlaşma aşamasında kendilerine verilen görevleri yerine getirmelerinde destek sağlamak için çıkarılan 1933 tarih ve 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu⁵ ile 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu⁶ belediyelere yeni görevler vermiş ve sorumluluk sahalarını genişletmiştir. 2290 sayılı Kanun ile belediyelere kent planı hazırlama zorunluluğu getirilirken, 1593 sayılı Kanun ile şehir kasaba ve köylerdeki sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinin belediyeler tarafından yürütülmesi hükme bağlanmıştır. Belediye Kanunu'nun yanında belediyelere çeşitli görevler veren başka düzenlemeler de yapılmıştır. Örneğin; 1937 tarih ve 3166 sayılı Kanun ile Belediyelere 5 hektar orman yetiştirme görevi verilirken; 1938 tarih ve 3530 sayılı Kanun ile sportif faaliyet görevi verilmiştir. Türkiye'de halen 13.07.2005 tarihinde Resmi Gazete'de

---

⁵ Kabul Tarihi. 10/06/1933olan kanun 21/06/1933 tarihinde 2433 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

⁶ 1489 sayılı kanun 06/05/1930 Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

yayınlanıp yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlükte bulunmaktadır (Kentleşme Şurası, 2009: 33).

2005 yılının Temmuz ayında yürürlüğe giren belediye kanununa göre, bir yerleşim biriminde belediye kurulma şartı olarak 5000 nüfusa sahip olma ve 5000 metre mesafede başka belediyenin bulunmaması koşul olarak sunulmuştur. Öte yandan köylerin veya muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için ise meskûn sahalarının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskûn sahasına azami 5.000 metre mesafede bulunması şart koşulmuştur.

2.3.1.2. Büyükşehir Belediyeleri

Metropolitan yönetimler ve metropolitan alanların yönetimi ile bu bölgelerde yürütülen kamu hizmet faaliyetlerinin önemli ölçüde bağlantısı vardır. Kentleşmenin artması, kentlerin büyümesi, yerel halkın hizmet noktasında taleplerinin karşılanamaz duruma gelmesi ve belediye sınırlarının dışında plansız ve düzensiz gelişmelerin bulunması “metropolis” veya “büyükşehir” vb. isimlerle anılan yeni yerleşim yerlerinin yönetimi amacıyla özel modeller aranmasını gerekli kılmıştır (Kalabalık, 2005: 69).

1982 Anayasası sonrasında 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı yasa⁷ ile Türkiye’de büyükşehir modeli oluşturulmuş ve kademeli belediye modeline geçilmiştir. Aynı yıl İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir belediyesi yönetimleri oluşturulmuştur.

Büyükşehirlere ilişkin dönemseller olarak yapılan değişiklikler ve şehir nüfuslarının artması ile büyükşehir belediyelerinin sayısı da artmış ve 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı yasayla⁸, büyükşehir belediye sınırları için yeni kıstaslar getirilmiştir. Bu ve benzeri yasa değişiklikleri sonunda 2014 yılında⁹ Türkiye’de büyükşehir belediye sayısı 30’u bulmuştur.

---

⁷ 27/06/1984 tarihinde kabul edilen yasa 18453 sayılı Resmi Gazete’de 09/07/1984 tarihinde yayınlanmıştır.

⁸ 26420 sayılı Resmi Gazete’de 31/01/2007 tarihinde ve 26759 sayılı Resmi Gazete’de 17/01/2008 tarihinde yayınlanan yasalar.

⁹28868 sayılı ve 31/01/2007 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan yasa.

2.3.1.3. İl Özel İdareleri

İl özel idareleri, yerel yönetimlerin ara birimleri olarak tanımlanabilir. Fransa’da “the departement ve arrondissement”, İspanya’da “provincia”, Almanya’da “Landkreise” ve ABD’de “county” il özel idaresi statüsünde yer alan oluşumlardır. Bu kurumlar, merkezi idare ile temel yerel yönetim belediyeleri arasında ara kademe oluşturarak, temsili özelliğe sahip olan veya olmayan yerel yönetim biçimleridir. Ara birimler, belediyelerden daha az yerinden yönetilmekte ve daha fazla merkezi idarenin yetki genişliği ilkesine tabi olarak çalışmaktadırlar (Kalabalık, 2005: 69).

Anayasamıza göre Türkiye Cumhuriyeti, merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır (md.126/1). 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na göre, iller ilçelere; ilçeler de bucaklara bölünmüştür. İl ve ilçe kurulması, kaldırılması, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka ile bağlanması kanun ile gerçekleşir (5442-md.2/a). Bu bağlamda merkezi yönetim taşra teşkilatı olarak yeni bir il kurulduğunda, İl Özel İdaresi de kendiliğinden kurulmaktadır. Anayasal çerçevede İl Özel İdareleri; “İl halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir” (md.127) (Kentleşme Şurası, 2009: 40).

Son olarak 2005 yılında çıkarılan 5302 sayılı yasada¹⁰ İl Özel İdaresi; “İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır (md.3/a).

2.3.1.4. Köyler

Köy, insanların bir arada yaşadıkları en küçük yerleşim birimidir. Bu bakış açısında, bu yerleşimlerin yerel ve ortak ihtiyaçlarının karşılanması için kurulan yönetim birimi ise köy idaresidir. Genellikle kırsal kesimde yer alan ve küçük nüfuslu yerleşimler olarak karşılaştığımız köyler, tüzel kişiliğe sahip en küçük

¹⁰ 25745 sayılı kanun (Tertip : 5, Cilt : 44) 04/03/2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

yerleşim birimleridir. Sosyal ve ekonomik bağlamdan bakıldığında ise genellikle tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin meydana geldiği mekânsal alanlardır (Ulusoy ve Akdemir, 2010: 315).

Ülkemizde 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'nde köy organlarından söz edilmiş ve kuruluş biçimleriyle görevleri bu yönetmelikte anlatılmıştır. 1876 tarihinde yürürlüğe giren İdare-i Nevahi Nizamnamesi ile “hane nüfusu 200'den az olan” yerler köy olarak kabul edilmiştir. 17 Mart 1924 tarihinde, 442 Sayılı Köy Kanunu¹¹ kabul edilerek köy yönetiminin günümüzdeki esasları yürürlüğe girmiştir. Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren köylerde yaşayan nüfusun artması ile beraber kalkınmanın odağında bu alanlar yer almış ve ulusal kalkınmanın buradan başlayarak gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Kanunun 1. maddesinde yer alan; “nüfusu iki binden aşağı yurtlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir.” Bununla birlikte 2. maddeye göre; “cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler” tanımı yer almıştır. Bu ifadelerle köylere ilişkin nüfus ve mekânsal olarak tanımlamalara yer verilmiştir. 1930'lardan itibaren ise halkçılık ve buna bağlı olarak köylerin mekânsal ve nüfus açısından önemli hale gelmesi ile birlikte bu dönemin ekonomik, kültürel ve siyasi politikalarının temelinde köyler yer almıştır. Sonuç olarak ulusal boyutta modernleşme ve ekonomik refah artışının köylerden başlayacağı düşünülmüştür (Dicle, 2012: 859).

Özellikle 2000'li yıllara doğru kamu yönetimi yapısındaki zorunlu değişim, yerel yönetimleri de etkilemiş ve hızlı bir dönüşüm aşaması başlamıştır. Bu tarihten itibaren Türkiye'de yapılan Yerel Yönetimler Reformu çerçevesindeki yeni mevzuat çalışmaları direkt olarak köyler için yapılmasa da dolaylı şekilde bu alanları ve yönetimlerini etkilemiştir. 2005 yılında yasalaşan 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile belediye kurulabilmesi için nüfus eşiği 5.000 olarak belirlenmiştir. 2008 yılında yürürlüğe giren 5747 sayılı kanun ise nüfusu 2.000'den az olan belediyeleri köy statüsüne almıştır. Tüm bu düzenlemelerin ardından ise köy nüfusunun üst sınırı 5.000 olarak karşımıza çıkmıştır. Yine köylerin kalkınması ve kent köy farklılığının

---

¹¹ 18/03/1924 tarihinde kabul edilen 68 sayılı yasa (Tertip: 3, Cilt: 5.) 07/04/1924 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

azaltılmasına ilişkin 2005 yılında Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) hayata geçirilmiştir (Bilgin ve Altunok, 2013: 83).

Bu tarihten sonra ise zaman içerisinde artık daha kapsamlı çalışmaların yapılmasının gerekliliği daha belirgin hale gelmiştir. 60. Hükümet Programı'nda da yer alan köylerin idari ve mali olarak geliştirilmesi için öngörülen yeni bir köy kanunu hazırlanması amacıyla çalışma başlatılmıştır (Kızılböğ, 2011:184).

Köy Kanunu Hazırlama Grubu'nun çalışmaları sonucunda, ortaya çıkan görüş ve öneriler ışığında, 2009 yılında Köy Kanunu Tasarısı Taslağı hazırlanmıştır (Köy Kanunu Tasarı Taslağı, 2009). Söz konusu bu tasarının hazırlanmasının ardından ise 2010 yılında çeşitli değişikliklerin yapıldığı tasarının yeni hali meydana getirilmiştir (Köy Kanunu Tasarı Taslağı, 2010).

Henüz bu tasarı yasalaşmadan, yine köy idarelerini ciddi anlamda etkileyen bir mevzuat değişikliğine gidilmiştir. 2012 yılında yasalaşan 6360 sayılı "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"¹² doğrultusunda köy idarelerinin yaklaşık % 50'si hukuken ve fiilen kaldırılmıştır. Tüzel kişiliklerini kaybeden bu yerel yönetim birimleri, artık mahalle statüsüne geçmiştir (Eldem, 2015: 41, 42).

2.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma Ve Türkiye Uygulaması

Türkiye, ulusal ve uluslararası düzeylerde sürdürülebilirlik alanındaki mevzuatları takip etmekte ve uyum sağlama açısından da çalışmalarını sürdürmektedir. Kalkınma planları ve çeşitli uygulamalar ile sürdürülebilir kalkınma ve çevre konusunda atılan adımlara değineceğimiz bu kısımda Türkiye'nin genel hatlarıyla sürdürülebilir kalkınmaya bakışından bahsedeceğiz.

Sürdürülebilir kalkınmanın gelişimi dünyadaki gelişmelere bağlı olarak Türkiye'de de Stockholm Konferansı sonrasında çevresel politikaların geliştirilmeye başlanmasıyla ivme kazanmıştır. Anayasa başta olmak üzere Türkiye'de çevre ve çevrenin korunması ile ilgili çok sayıda yasa tüzük ve yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

¹² 28489 sayılı Resmi Gazete'de 06/12/2012 tarihinde yayınlanmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma stratejisinin temel özelliklerinden biri de karar vermede ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutların bir arada ele alınmasıdır. Türkiye’de bu entegrasyonun sağlanmasında önemli bir araç olması gereken kalkınma planlarının henüz bu rolünü oynayamadığı görülmektedir. Türkiye’de çevre yönetimindeki başarısızlığın temel nedeni ilgili politikaların yetersizliğinden ziyade hazırlanan plan ve politikaların uygulamaya aktarılamamasıdır (Toprak, 2006: 157).

Türkiye’de planlı döneme geçilmesinin sonrasında ilk iki kalkınma planında (1963–1967 ve 1968–1971) sürdürülebilir kalkınma, kavramın tam olarak literatüre girmemesi dolayısıyla da gündeme gelmemiştir. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1973–1977) ise Stockholm Konferansı’nın etkileri görülmüş ve çevre konusu ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Öte yandan “çevre sorunlarını ileri sürerek kalkınma çabalarının yavaşlatılmasını istemenin mümkün olmadığını” altı çizilmiştir. Dolayısıyla bu politika Stockholm Konferansı’nda az gelişmiş ülkelerin vurguladığı tezler ile paralellik görülmektedir (Talu, 2007: 10).

1978’de çevre politikalarının geliştirilmesi ve uygulama açısından üst düzeyde etkin bir eşgüdüm ve yönetim görevini sağlamak amacıyla Başbakanlık Çevre Örgütü kurulmuştur. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979–1983), dönemine ait uluslararası ve bölgesel yasal düzenlemeler için adımlar atılmaya başlanmıştır. Plan, çevre konusunda önleyici politikaların temel olarak alınmasını kabul ederek, temel yaklaşım olarak sanayileşme, tarımda modernleşme ve şehirleşme sürecinde çevrenin de dikkate alınmasını öngörmüştür (Algan, 2000: 227).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın (1990–1994) hazırlık aşamalarından başlayarak, bir kavrayış değişikliği oluşmaya başladığı görülmektedir. Bu dönemde 1991 yılında çevrenin geliştirilmesi, korunması ve kirliliğin önlenmesi amacıyla 443 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile kurulan Çevre Bakanlığı, çevre politikaları ve stratejilerini belirlemek, çevresel faaliyetlerin yerel, ulusal, uluslararası düzeylerde koordinasyonunu sağlamak, çevre konusunda bilgi toplamak, izinleri ve eğitim faaliyetlerini düzenlemek görevlerini yerine getirmektedir (Erim, 2000: 177).

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma taahhütleri bağlamında önemli bir faaliyet sahası OECD ile ortaklaşa yürütülen faaliyetler olmuştur. OECD Çevre Komitesi

tarafından 1992’de hazırlanan Türkiye’de Çevre Politikaları OECD Raporu çevre ve kalkınma arasında ikilemde kalan Türkiye’ye tavsiyeler içermektedir (Talu, 2007: 18).

2008 yılında hazırlanan son OECD Türkiye Çevresel Performans Raporu’nda da belirtildiği şekilde çoğunlukla yerel karar alma süreçlerinde kalkınmaya yönelik konular çevresel kaygıların ötesine geçmektedir. Türkiye mühim bölgesel farklılıklarla ve büyük kentlerin varoşlarındaki yoksulluk ile karşı karşıyadır. Mağdur durumdaki bölgelerin ekonomik kalkınması bir takım bölgesel programlar ile desteklense de bunların çevre ve sürdürülebilir kalkınma içeriği genellikle yeterli değildir. Halk sağlığı ile çevre hizmetleri arasındaki ilişkiler üzerine yürütülen inceleme sayısı azdır (OECD 2008: 30).

Ekolojik, toplumsal ve ekonomik unsurlarıyla, çevre konusunu merkezi boyutta bütünleşik şekilde ele alan ve bugüne değin çevre konusunda Türkiye’de hazırlanmış en kapsamlı politika belgesi olan UÇEP’in (Ulusal Çevre Eylem Planı) temel hedeflerinden biri Türkiye’de bir çevre yönetim sisteminin geliştirilmesidir. Bu yerel düzeyde çevre eylem planları olmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin, sürdürülebilirliğin tamamını barındırmasa da çevre boyutuyla ilgili Yerel Çevre Eylem Planları (YEÇEP) hazırlamaları beklenmektedir. YEÇEP, yerel yönetimlerin çevresel sorumluluklarını yerine getirmelerini desteklemek amacıyla, yörenin ya da kent halkının katılımıyla çevre sorunlarının tespiti, çözümlerde önceliklerin belirlenmesi, yerel yönetimlerin mali analizlerin yapılması, yatırımların gerçekleştirilmesi ve eylem planlarının geliştirilmesini içeren bir dönemdir (Talu, 2006: 11).

YEÇEP uygulaması yasal bir zorunluluk değildir ve temelini genel anlamda yeni kamu yönetim yasalarıyla yerel yönetimlere yüklenen çevresel sorumluluklardan almaktadır. Yeni belediye mevzuatı 50.000 ve daha büyük nüfuslu belediyeler için stratejik plan yapma zorunluluğu getirilmiştir.

2.3.3. Gündem 21 Ve Türkiye’de Yerel Gündem 21 Programı

1992 Rio Yeryüzü Zirvesi’nde “sürdürülebilir kalkınma”, tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiş ve bu doğrultuda 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedefine

ulaşılmasına yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan “Gündem 21” başlıklı Eylem Planı, Zirve’nin temel çıktısı olarak, BM üyesi ülkelerce kabul edilmiştir. Gündem 21, “İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır” cümlesiyle başlamaktadır. Ülkeler arasında ve ulusların kendi içerisindeki eşitsizliklere, giderek artan yoksulluk, açlık, hastalıklar ve cehalete, ekosistemlerdeki bozulma ve kötüleşmeye dikkat çekilmektedir. Çözüm yolu olarak ise temel gereksinimlerin karşılanması, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, ekosistemlerin daha iyi korunması ve yönetimini, daha güvenli bir geleceğe giden yolun yapı taşlarının oluşturulmasını sağlayacak küresel ortaklık kavramı gündeme getirilmektedir. Gündem 21’in bir taraftan günümüzdeki ağırlıklı sorunları çözmeye çalışırken öte yandan da dünyamızı 21. yy’ın tehditlerine karşı hazırlamayı hedeflediğine değinilmektedir. Gündem 21, kalkınma ve çevre işbirliğinde küresel uzlaşmanın ve politik taahhütlerin en üst düzeydeki tanımı olarak nitelendirilmektedir. Gündem 21’in başarıyla uygulanmasından öncelikle ve esas olarak hükümetlerin sorumlu olacağı belirtilmekle birlikte, bu sürece, halkın ve hükümet-dışı kuruluşlarla diğer grupların etkin bir şekilde katılımının sağlanması gereği vurgulanmaktadır. Gündem 21’in temel yaklaşımı tüm program sahalarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi, yeni kaynakların yaratılması, uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin “yerinden yönetim” anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümetler ve hükümet-dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve halkın etkin katılımının sağlanması gibi hedefler üzerine bina edilmiştir. Katılımcı yaklaşımın bu küresel eylem planının tamamına yansımış olduğu görülmektedir. Dünya ölçeğinde yerel yönetimler, Gündem 21 ile ilgili olarak, başlıca dört alanda faaliyet göstermektedirler: Bunların başında, 28. Bölüm’de belirtilen Yerel Gündem 21 ile ilgili faaliyetler gelmektedir. Gündem 21’in Bölüm 24-27 ile 29-32 arasında belirtilen “ortaklıklar” ve “katılım”, bu çerçevede yer almaktadır. İkinci olarak yerel yönetimler, Bölüm 3-22’de belirtilen konularla doğrudan ya da yakından ilgili kuruluşlar olarak, çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Üçüncü olarak Birleşmiş Milletler’in sulak alanların korunması, deniz ve hava kirliliği, zehirli atıkların denetimi, iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin korunması gibi konuları kapsayan uluslararası taahhüt belgeleri bağlamında yerel yönetimlere önemli bir rol verilmektedir. Dördüncü bir alan olarak yerel yönetimler, giderek artan bir şekilde, uluslararası yerel yönetim kuruluşları

aracılığıyla ya da doğrudan, uluslararası işbirliği ve dayanışma faaliyetlerini yürütmektedirler (Emrealp, 2005: 16).

2.3.4. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Faaliyetlerinden Kent Konseyleri’ne Geçiş

Gündem 21 programının dünya ölçeğindeki organizatör kuruluşu olan UNDP – Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, içerisinde Türkiye’nin de bulunduğu 85 ülkede, Yerel Gündem 21 (YG-21) faaliyet süreçlerini desteklemektedir. Türkiye’deki Yerel Gündem 21 uygulamaları, 1997 yılı sonunda, UNDP’nin desteğiyle, IULA-EMME– Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı’nın koordinatörlüğünde yürütülen “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi ile başlamıştır. T.C. Bakanlar Kurulu’nun kararıyla başlatılan proje, iki yıllık bir uygulama dönemi sonrasında, Aralık 1999’da son bulmuştur. Bu projenin başarısı üzerine UNDP, ikinci aşamaya da destek vermeyi kabul etmiş, T.C. Bakanlar Kurulu’nun da bunu benimsemesinin ardından, “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması” başlığını taşıyan ikinci aşama projesi, Ocak 2000’de başlamıştır. İkinci aşama sırasında çeşitli alt-projelerin başlatılması ve yeni katılımlarla proje ortağı yerel yönetimlerin sayısının 50’yi geçmesi ve Tarihi Kentler Birliği, Akdeniz Belediyeler Birliği, Doğu Karadeniz Belediyeler Birliği, Ege Belediyeler Birliği, GAP Belediyeler Birliği, Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi (ICLEI), Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi (WALD) ve VTA Araştırma Yapım Yönetim destekleyici ortaklar olarak programda yer alması, Yerel Gündem 21 uygulamalarını, proje çerçevesinden çıkararak, uzun vadeli bir faaliyet programına dönüştürmüştür (Emrealp, 2005: 30).

Türkiye’de Yerel Gündem 21 Programı, Bakanlar Kurulu’nun 6 Mart 1998-23278 sayılı, 8 Şubat 1999-23605 sayılı, 22 Ocak 2001-24295 sayılı, 4 Aralık 2001-24603 sayılı, 11 Haziran 2003-25135 sayılı, 12 Kasım 2003-25287 sayılı T.C. Resmi Gazete’de yayımlanan kararlarıyla desteklenmiştir. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın üçüncü aşaması, birbirini destekleyen bir dizi projeyi içermektedir. İlk olarak, UNDP-TTF Programı’nın desteğiyle başlatılan “Türkiye’de Yerel Demokratik Yönetişimi Teşvik Amacıyla Sürdürülebilir İlişkiler Ağı Kurulması” başlıklı proje kapsamında, mevcut web sitesi etkileşimli bir yapıya kavuşacak şekilde yenilenmiş ve ülke ölçeğinde Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağının oluşması

sağlanmıştır. Hollanda Hükümeti'nin MATRA Programı'nca desteklenen “Şeffaflık için Yerel Ortaklıklar ve İşbirliği Ağı Oluşturmada Kadınların ve Gençlerin Rolünün Güçlendirilmesi” başlıklı ikinci proje kapsamında ise, kadınların ve gençliğin yerel karar alma etkinliklerine ve yerel yönetişimin tüm sahalarına katılımının artırılması açısından faaliyetler yürütülmüştür. Üçüncü aşamanın temel projesi, “Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı'nın Yerelleştirilmesi” başlığını taşımaktadır. Bu proje kapsamında, merkezi yönetimin alaka ve desteğinin artırılması ve tanıtım eksikliğinin giderilmesi hedeflenmekte ve bağlantılı küresel hedeflerin yerelleştirilmesinde, dünya ölçeğinde örnek oluşturacak uygulamalar gösterilmesi hedeflenmektedir. Proje kapsamında ayrıca, YG-21 süreçlerinin kurumsallaştırılması amacıyla, “Yerel Projelere Destek Programı” başlatılmıştır (Emrealp, 2005: 30).

Projenin, “Türkiye’de YG-21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” başlıklı ilk aşamasında iki temel hedef belirlenmiştir. Birinci hedef, ülke genelinde YG-21 kavramının ve bunun yerel yönetim üzerindeki etki ve sonuçlarının tanıtımını; ikinci hedef ise proje ortağı kentlerde, yerel ilgi gruplarının katılımına dayalı bir planlama sürecinin gelişmesine yönelik mekanizmalar oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılmasını kapsamaktadır. Böylelikle birinci hedef YG-21’in Türkiye ölçeğinde tanıtımını ve yaygınlaştırılmasını ele almıştır. İkinci hedef ise proje ortağı kentlere yapılacak çalışmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. “Türkiye’de YG-21’lerin Uygulanması” başlıklı ikinci aşamada ise hizmette yerellik (desantralize) ve yerel “yönetişimin” güçlendirilmesine yönelik olarak, sivil toplumun karar alma sürecine katılımının ve yerel yatırımlarda söz sahibi olmasının sağlanması amaçlanmıştır. Üçüncü aşamada ise kampanyalardan ve kapasite geliştirme girişimlerinden yararlanarak, yerel ve ulusal düzeylerde YG-21 süreçlerinin ve mekanizmalarının kurumsallaştırılması ve bir “Yerel Gündem 21 Küçük Ölçekli Hibeler Programı” başlatılması amaçlanmıştır. Günümüzde yürürlükte olan dördüncü aşamaya, Mayıs 2008 itibarıyla 70 yerel yönetim ortak konumundadır (Atvur, 2008: 64).

Dâhil olan kentler ile yerel ortaklar arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla bu YG-21 Genel Sekreterlikleri oluşturulmuştur. Kentlerdeki YG-21 uygulamaları farklı mekanizmalar ile uygulama alanları bulmuşlardır. Bunlar: Kent konseyleri, kadın meclisleri, gençlik meclisleri, çalışma grupları ve özel ilgi grupları

(yaşlı, engelli grupları) olarak örgütlenmişlerdir. YG-21 uygulamaları kentlerin özellikleri ve öncelikleri göz önüne alınarak farklı örgütlenmelere ağırlık verebilmektedir. Bunun yanında bazı ortak hedeflere ve dikkate alınması gereken konulara değinilmektedir. Tüm YG-21 uygulamaları için geçerli olan ortak noktalar şu şekilde sıralanabilir: Kentin sürdürülebilirliğine yönelik bir öngörü geliştirilmesi; kentin öncelikli sorunlarının saptanması ve ayrıntılı raporların hazırlanması; kent için kısa, orta ve uzun vadeli gerçekleştirilebilir hedeflerin belirlenmesi; uzun ve kısa dönemli sürdürülebilir yerel eylem planlarının hazırlanması, mevcut planların YG-21 hedefleri ile uyumunun gözden geçirilmesi; sürdürülebilirlik göstergelerinin geliştirilmesi ve YG-21 sürecinin çeşitli aşamaları bulunduracak biçimde takvime bağlanması (Yirmibeşoğlu ve Yiğiter, 2006: 35).

YG-21 oluşumlarının en geniş katılımlı platformu kent konseyi ya da başka isimle anılan benzer oluşumlardır. Kent konseyi yönetim hedeflerini dikkate alarak yerel yönetimi, kamu kurumlarını, özel sektör ve sivil toplumla sürdürülebilir kent yönetimi hedefi çerçevesinde bir araya getirerek etkin ve katılımcı bir yapı oluşturmayı amaçlamaktadır. Kent konseyi paydaşları içinde ilin valisi, milletvekilleri, belediye başkanı, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri ile önceki dönem milletvekilleri, valisi, belediye başkanı ve kente emeği geçen kişiler ile kurumsal yapıyı temsil eden kişiler “doğal üye” olarak kabul görülmektedir. Bunun yanında ildeki kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, siyasi parti temsilcileri, mahalle muhtarları da kent konseyi üyeleri arasındadır. Öte yandan eğitim kurumları, özellikle üniversite temsilcilerinin katılımı önem taşımakta; meslek odaları, dernek, vakıf ve sendika temsilcileri ile kooperatif, birlik, basın-yayın kuruluşları, sağlık kuruluşları, spor kulüpleri gibi örgütlü sivil toplum kesimlerinin kent konseyine katılımı sağlanmaktadır (Emrealp, 2005: 66-67).

Kent Konseyi özellikle büyük ve nüfus yoğunluğu fazla olan kentlerde bireysel katılım yerine kurumsal temsili tercih etmektedir. Bunun yanında çalışma grupları, komisyonlar ya da kozalar gibi belirlenen konularda YG-21 esasları çerçevesinde derinlemesine çalışmaları yürüten, sorunların çözümü için eylemlerin belirlendiği platformlar gönüllülük esası ile çalışmalarını yürüttükleri için farklı sektör ve kurumların yanında bireysel katılıma da açıktır. Türkiye’de 1997 yılından beri yürütülen YG-21 projesi, yerel yönetimlerin ötesinde tüm idari yapının yeniden

yapılandırılmaya başladığı bir döneme denk gelmektedir. Türkiye'nin AB üyelik bakış açısı ile de paralel gelişen bu değişim süreci, yönetim ilkesi temelinde kamu yönetimi reform tasarıları, AB'ye uyum süreciyle birlikte daha da çok gündeme gelmiştir. Yönetişim ilkelerinin, halka en yakın yönetim birimleri olarak kabul edilen yerel yönetimlerde uygulanabilirliği, YG-21 projeleri ile uygulama alanı bulmaya başlamıştır. “Sürdürülebilir Kalkınma Ulusal Raporu’nda (2002: 100), yerel yönetimler için iyi yönetişimin “belediyelerin kapsadıkları alanda yaşayanlarla birlikte, ortaklaşa olarak yer alacakları süreçle karar alma, uygulama ve denetleme uygulamaları yürütmeleriyle” gerçekleşebileceğine değinilmiştir. 2002 yılında iktidara gelen AKP hükümeti ile de bu çerçevede reform tasarıları yasalaştırılmaya başlamıştır. Bu süreçte yenilenen İl Özel İdaresi, Belediye ve Büyükşehir Belediyesi kanunları ile yerel yönetimlerin merkezi yönetimin yetkilerinin bir kısmını üstleneceği biçimde tekrar düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler içinde 9 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen 5215 sayılı “Belediye Kanunu” da yeni yönetim anlayışının yansımalarını barındıracak şekilde düzenlenmiştir. Kanunda “Diğer Kuruluşlarla İlişkiler” başlığı altında belediyelerin; “kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini etkin kılmayı amaçlayan” kent konseyleri ile ilişkileri içermiştir. Bu maddeyle sivil toplumun katılımını güçlendirecek kent konseyi oluşumlarının yerel yönetim tarafından desteklenmesi amaçlanırken, kent konseyinin yönetişim ilkeleriyle bağdaşan amaçları da ortaya konmaktadır (Atvur, 2008: 67).

2.3.4.1. Yerel Gündem 21 Faaliyetleri

Türkiye’deki Yerel Gündem 21 uygulamaları, 1997 yılı sonunda Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın (UNDP) desteğiyle, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA-EMME) ve Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı’nın koordinatörlüğünde yürütülen “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi ile başlamıştır. T.C. Bakanlar Kurulu’nun kararıyla başlatılan proje, iki yıllık bir uygulama dönemi sonrasında, Aralık 1999’da tamamlanmıştır. İkinci aşaması sırasında çeşitli alt-projelerin başlatılması ve yeni katılımlarla proje ortağı yerel yönetimlerin sayısının 50’yi aşması sonrasında, Yerel Gündem 21

uygulamaları “proje” çerçevesinden çıkarılarak, uzun erimli bir “program” haline dönüştürülmüştür. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın birbirini izleyen aşamaları ve alt-projeleri T.C. Bakanlar Kurulu’nun çeşitli tarihlerde almış olduğu kararlarla (6 Mart 1998 tarih/23278 sayılı, 8 Şubat 1999 tarih/23605 sayılı, 22 Ocak 2001 tarih/24295 sayılı, 4 Aralık 2001 tarih/ 24603 sayılı, 11 Haziran 2003 tarih/ 25135 sayılı, 12 Kasım 2003 tarih/25287 sayılı T.C. Resmi Gazete’ de yayımlanarak) desteklenmiştir. Uygulamalar sırasında karşılaşılan güçlüklerin aşılabilmesi amacıyla T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından tüm valiliklere gönderilen 19 Mart 1998 ve 7 Kasım 2000 tarihli Genelgeler, Yerel Gündem 21 süreçlerinin gelişmesine önemli katkılar vermiştir. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın üçüncü aşaması, birbirini destekleyen bir takım projeyi barındırmaktadır. İlk olarak, UNDP-TTF(United Nations Development Program- Thematic Trust Fond, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı- Tematik Güven Fonu) programının desteğiyle başlatılan “Türkiye’de Yerel Demokratik Yönetişimi Teşvik Amacıyla Sürdürülebilir İlişkiler Ağı Kurulması” başlıklı proje kapsamında mevcut web sitesi etkileşimli bir yapıya kavuşacak şekilde yenilenmiş ve ülke ölçeğinde Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı’nın oluşması sağlanmıştır. Hollanda Hükümeti’nin MATRA Programı’na desteklenen “Şeffaflık için Yerel Ortaklıklar ve İşbirliği Ağı Oluşturmada Kadınların ve Gençlerin Rolünün Güçlendirilmesi” başlıklı ikinci proje kapsamında ise kadınların ve gençliğin yerel karar alma süreçlerine ve yerel yönetişimi tüm alanlarına katılımının artırılması amacıyla faaliyetler yürütülmüştür. Üçüncü aşamanın ana projesi, “Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı’nın Yerelleştirilmesi” başlığını taşımaktadır. Bu proje kapsamında merkezi yönetimin ilgi ve desteğinin artırılması ve tanıtım eksikliğinin giderilmesi öngörülmekte ve ilgili küresel hedeflerin yerelleştirilmesinde, dünya ölçeğinde örnek oluşturacak uygulamalar sergilenmesi hedeflenmektedir. Proje kapsamında ayrıca Yerel Gündem 21 süreçlerinin kurumsallaştırılması amacıyla, “Yerel Projelere Destek Programı” başlatılmıştır. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın birbirini izleyen aşamaları ve alt projeleri, T.C. Bakanlar Kurulu’nun çeşitli tarihlerde almış olduğu kararlarla T.C. Resmi Gazete’de yayımlanarak desteklenmiştir. Proje’nin amacı Türkiye’deki yerel yönetimler tarafından Yerel Gündem 21 aracılığıyla öncelikle yerel ve sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde Gündem 21’lerin hedeflerine

ulaşmasıdır. Pilot kentlerde yerel topluluk içindeki farklı sektörler ile müzakerelere dayalı bir planlama sürecinin gelişmesini sağlayacak kent ölçeğinde dayanışma mekanizmaları oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılması temel hedeflerden biridir. Genelde başlıca katılımcılar, “Kent Konseyleri” adıyla yerel ilgi grupları tarafından oluşturulan platformlardan, çalışma gruplarından, mahalleye yönelik çalışmalardan, kadın ve gençlik meclislerinden ve özel ilgi gruplarına yönelik çocuklar, yaşlılar ve engelliler platformlarından oluşmaktadır (Emrealp, 2005: 30-31).

UNDP ile Hükümetimiz arasında imzalanan Ülke İşbirliği Anlaşması’nda “iyi yerel yönetişimin ve yerel demokrasinin geliştirilmesindeki temel araç” olarak tanımlanan Yerel Gündem 21 Programı, uluslararası bir başarı yakalamış bulunmaktadır. UNDP tarafından katılımcı, demokratik “yerel yönetim” uygulamalarının dünyadaki en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilen Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın bu başarısının ardında kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum üçgeninde yerel karar alma süreçlerini geliştirerek ve zenginleştirerek, Türkiye’de yeni bir “yerel yönetim” modelinin gelişmesini sağlaması yatmaktadır. Bu modelin merkezinde yer alan kent konseyleri, “kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkeleri bütünlüğünde kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir “ortaklık” yapısı olarak şekillenmiştir. (Emrealp, 2010: 9).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesi kent konseylerini ele alarak; kent konseylerinin amacı ve kısaca çerçevesinden bahsetmektedir. Ayrıca çalışma usul ve esaslarının İçişleri Bakanlığı’nca hazırlanacak yönetmelikle belirleneceği hususunu içermektedir. Kent Konseyleri Yönetmeliği 8 Ekim 2006 tarihinde ve 26313 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten sonra ülke genelinde kent konseyleri oluşturulmaya başlanmıştır. Ancak kent konseyleri oluşum ve işleyişinde karşılaşılan sıkıntılar nedeniyle yönetmeliği yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. 2009 yılının başında yönetmelikte birtakım değişiklikler yapılarak, “Kent Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” 6 Haziran 2009 tarihinde 27250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye’de kurulan kent konseylerinin bir kısmı Yerel Gündem 21 sürecinin bir uzantısı olarak çalışmalarını şekillendiren konseylerdir. Bu konumdaki konseyler, yapılanma süreçlerini tamamlamış kadın meclisi, gençlik

meclisi, çalışma grupları gibi katılımcı mekanizmalarını oluşturmuş ve faal durumda olan bir yapıdadırlar.

2.3.4.2. Yerel Gündem 21'in Eylem Aşamaları

Aşama I: "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi" Projesi. Projede, Gündem 21'in dayanağı olan "küresel ortaklık" yaklaşımı çerçevesinde katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı "yönetişim" (governance) anlayışını ön planda tutularak, yerel yönetimi "kolaylaştırıcı" ve "yapabilir kılıcı" rolü ile desteklenen belde halkının gücüne dayalı, yerel ilgi grupları ile işbirliğini ve "eşit ortaklıkları" teşvik eden, demokratik ve katılımcı bir yönetim (yönetişim) anlayışının gelişmesi ve yerleşmesi yönünde adımlar atılmalıdır (www.habitat.org.tr, Erişim Tarihi: 22.05.2018).

Bu kapsamda iki temel hedef belirlenerek eylemler bu çerçevede etrafında şekillenmiştir: Bunlardan ilki ülke ölçeğinde Yerel Gündem 21 kavramının ve bunun yerel "yönetişim" üzerindeki etki ve sonuçlarının tanıtımını kapsarken, ikinci hedef ise proje ortağı kentlerde yerel ilgi gruplarının katılımına dayalı bir planlama sürecinin gelişmesine yönelik mekanizmalar oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılması olarak belirlenmiştir. Böylelikle, birinci hedef Yerel Gündem 21'in Türkiye ölçeğinde tanıtımını ve yaygınlaştırılmasını ele alırken, ikincisi ise proje ortağı kentlere yapılacak çalışmalar üzerinde yoğunlaşmıştır (URL 20).

Aşama II: "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulanması" Projesi: İkinci aşamanın beş temel hedefi bulunmaktadır. Bu beş temel hedef şunlardır:

- 1) Yerel Gündem 21 projesine katılan yerel yönetimlerin sayılarında artış sağlanması ve yeni proje ortağı kentlerde katılımcı süreçlerin oluşturulması,*
- 2) Yeni proje ortağı kentlerde eylem planları hazırlanmasının sağlanması,*
- 3) Halkın bilgilendirilmesine ve uluslararası tanıtıma yönelik kampanyalar düzenlenmesi,*
- 4) Yerel Gündem 21 sürecinin uzun dönemli sürdürülebilir destek görmesinin sağlanması,*

5) *Marmara depremi sonrasında yeniden yapılanma sürecinde Yerel Gündem 21'in önemli bir işlev görmesi*” (www.kentkonseyleri.net, Erişim Tarihi: 22.05.2018).

İkinci aşama olarak tasarlanan Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması Projesi’ne birinci aşamada olduğu gibi, IULA-EMME’nin (Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı) koordinasyonunda ve UNDP’nin (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) desteğiyle 2000 yılında başlatılmış ve 2003 yılında tamamlanmıştır. Proje’de, yerel yönetişimin güçlendirilmesine yönelik olarak sivil toplumun karar alma süreçlerine katılması ve yerel yatırımlarda söz sahibi olması amaçlanmıştır. Proje kapsamında herkesin katılabileceği meclisler (çocuk, gençlik ve kadın meclisleri gibi), belirli konularda faaliyet gösteren çalışma kolları ve kent konseyleri oluşturulmuştur (Çukurçayır, 2008: 34).

Aşama III: “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planının Yerelleştirilmesi Projesi”. Bu proje kapsamında merkezi yönetimin ilgi ve desteğinin artırılması ve tanıtım eksikliğinin giderilmesi öngörülmekte ve ilgili küresel hedeflerin yerelleştirilmesinde dünya ölçeğinde örnek oluşturacak uygulamalar sergilenmesi hedeflenmektedir. Proje kapsamında ayrıca Yerel Gündem 21 süreçlerinin kurumsallaştırılması amacıyla, “Yerel Projelere Destek Programı” başlatılmıştır (Emrealp, 2005: 30).

Aşama IV: “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesi” Projesi, Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki deneyimine dayalı olarak bu proje, yerel düzeyde BM Binyıl Kalkınma Hedefleri’ne (BKH) en yüksek önceliğin verilmesinin teşviki yoluyla merkezi yönetimin BKH konusundaki taahhütlerinin yerelleştirilmesini amaçlamaktadır. Proje stratejisi, sivil toplumun ve vatandaşların yerel düzeyde BKH’nin gerçekleştirilmesine ve bu konudaki yetersizliklerin belirlenmesine yönelik harekete geçmesi, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında yerel yönetimlerin oynadığı önemli rolün vurgulanması ve merkezi yönetimin BKH konusundaki taahhütlerinin yerelleştirilmesine, özel sektör ile birlikte toplumun daha geniş kesimlerinin dâhil edilmesindeki temel araç olarak katılımcı yerel yönetişime dayanmaktadır (URL 20).

Aşama V: “Kent Konseylerinin güçlendirilmesi ve yerel demokratik yönetim mekanizmaları olarak işlev görmelerine yönelik eğitim ve kapasite geliştirme desteği sağlanması” Projesi, proje kapsamında kent konseylerine yönelik eğitim ve kapasite geliştirme programları, toplantıları düzenlenmiştir. Söz konusu proje kapsamında “Kent Konseyleri Kılavuzu” hazırlanmıştır (www.kentkonseyleri.net, Erişim Tarihi: 22.05.2018).

Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde ele aldığımız yerel demokrasi uzun süredir çeşitli programlar ve zirveler içerisinde ele alınmıştır. 1972 Stockholm Konferansı ile başlayan süreçte bazı ülkelerin temsilcileri ve çeşitli kuruluşlar küresel olarak ele alınan sorunları tartışmak ve çözüm üretmek için bir araya gelmişlerdir. Yine bu süreçte insanlığın gündemine sosyal adaletsizlik, yoksulluk, küresel ısınma, herkes için eşit haklar, çevre sorunları, kent sorunları, insan yerleşimleri ve sürdürülebilir kalkınma gibi konular ve sorunlar girerek bunlar üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bahsettiğimiz bu konular için sadece merkezi idarelerin veya belli kuruluşların etkili olmadığı aynı zamanda yerel idarelerin ve gönüllü sivil toplum kuruluşlarının da etkili olduğu ve bu sürece dâhil olması gerektiği kabul edilerek yerel yönetimleri güçlendirici eylemlerde bulunulmuştur. Konferanslarda ve anlaşmalarda yer alan ülkelerin kendi topraklarında eyleme yönelik çıkarımları olmuştur. Ülkemizde de başlıca eylem planı Yerel Gündem 21 Programı ve yönetim kavramları etrafında gelişmiştir. Sorunlara karşı yalnızca devletin değil toplumdaki kamusal birimler ve özel sektör birimlerinin de aktif şekilde çözüm üretme noktasında yer alması konusunda fikir birliğine varılmıştır. Yerel düzeydeki birimlerin daha aktif, hızlı ve etkin biçimde sorunlara karşı çözüm üretmesinin avantajları öne sürülerek yerel yönetimlerin sorumluluk alması istenmiştir. Gençlerin, kadınların ve toplumdaki diğer aktörlerin aktif şekilde yönetim mekanizmasıyla birlikte olması ve yerel ölçekte dayanışma mekanizmalarının kurulması amaçlanmıştır. Örneğin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı çerçevesinde ülkemizde uygulanan Yerel Gündem 21 planlarından biri olan detaylı olarak inceleyeceğimiz kent konseyleri, kente sahip çıkma, kentin sorunlarına çözüm bulma ve aktif katılım konularında yerel yönetimlere çare olarak ortaya konulmuştur. Bu bölümde değinilen programlar ve zirveler çalışmamızı yeni yerel yönetim politikaları ve yerel düzeye yönelik oluşturulan politikaların neticesinde ortaya çıkan eylem planlarından bir sonraki bölümde değineceğimiz kent-insan

ilişkisi, kentlilik, kent ve kentli hakları gibi öğelerin uygulama alanı olan Kent Konseyi'ne sevk etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL DEMOKRASİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AÇISINDAN KENT KONSEYLERİ: MANİSA KENT KONSEYİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR ÇÖZÜMLEME

Çalışmalarına 1988 yılında başlanan ve 1991 yılında tamamlanmış olan Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA) Devlet Planlama Teşkilatı'nın isteği üzerine hazırlanarak kamu yönetimini geliştirmeyi ve kamu yönetimini yeniden yapılandırmayı amaçlamıştır. Kamu yönetiminin sorunlarının tespiti ve bu sorunların giderilmesini de amaçlarının arasında sayabiliriz. Bu projede yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yetkilendirilmesi önerilmiştir. Yine bu çalışmayla Türkiye, kamu yönetiminde yeniden yapılanmanın ilk adımlarını atmaya başlamıştır. Daha sonraki yıllarda da yerel yönetimlere ilişkin çalışmalar devam etmiş, 1997 yılında Avrupa'ya uyum kapsamında temeli 1992 yılında gerçekleştirilen Yeryüzü Zirvesi'ne dayanan Gündem 21'in Türkiye versiyonu olan Yerel Gündem 21 programı uygulanmaya geçmiştir. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve işlevselliğinin artırılması açısından öneme sahip olan bu programın en önemli kısmı yerel yönetimlerde halkın etkin katılımını sağlamaktır.

Bu çalışmalar ve uygulamaların ürünü olan Kent Konseyleri de 2000'li yıllarla birlikte ortaya çıkmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu¹³ 76. maddesi Kent Konseyi hakkında şu düzenlemeyi içermektedir: “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehricilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir”. Sonuç olarak Türkiye yerel yönetim tarihine bakılacak

---

¹³ 03/07/2005 kabul tarihli olan yasa 26741 sayılı Resmi Gazete'de 29/12/2007 tarihinde yayınlanmıştır.

olursa geçmişten günümüze reform olarak tanımlanabilecek birçok adım atılıp yenilik yapılmıştır. Bu yeniliklerin çoğunluğunun Avrupa Birliği ile yakınlaşma ve Avrupa yerel yönetimlerini örnek alma etkisi görebiliriz. Yerel Gündem 21 programı ile hayata geçirilen ve yerel anlamda halkın ve sivil toplum kuruluşlarının kararlara katılımının hedefleyen kent konseyleri uygulaması da yeni yönetim modelinin istendiğinin önemli bir göstergesi olarak görülebilir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda kent konseylerinin zorunlu hale getirilmesi işlevsel ve katılımcı yönetim modelinin ne denli önemsendiğini kanıtlar niteliktedir. Bu eksende de kent konseylerinin yasal çerçevesine kısaca değinilip, kent konseylerinin yapısı ve durumu hakkında bilgiler verilerek “Manisa Kent Konseyi” uygulaması ele alınmaktadır.

3.1. KENT KONSEYLERİNE GENEL BAKIŞ

3.1.1. Kent Konseylerinin Yasal Çerçevesi

Türkiye'deki Yerel Gündem 21 uygulamaları, Yerel Gündem 21 ile öngörülen eylem planını hayata geçirmek amacıyla, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) desteğiyle ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı'nın (IULA-EMME) koordinasyonunda başlatılmıştır. Bu kapsamda, 1997 yılı sonlarında, Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye'de “Yerel Gündem 21'lerin Geliştirilmesi Projesi” uygulamaya konulmuştur. 2000'li yıllardan itibaren belediyeler bünyesinde kent konseyleri yapılanmaları öngörülmüştür (Bülbül, 2009: 45).

Yerel Demokrasinin Geliştirilmesi Projesi'ni hayata geçirmek amacıyla, Temmuz 2005'te yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu nüfusu 50 bin'in üzerinde olan belediyelerde Kent Konseyleri'nin kurulmasını zorunlu hale getirmiş ve Ekim 2006 tarihinde de Kent Konseyi Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. 8 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe giren Kent Konseyi Yönetmeliği¹⁴, Kent Konseyi'ni, Yerel Gündem 21'i ve yönetişimi şu şekilde tanımlamaktadır: “Kent Konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma

¹⁴ Kent Konseyi Yönetmeliği, 26313 sayılı Resmi Gazete'de 08/10/2006 tarihinde yayınlanmıştır.

ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını, Yerel Gündem 21 programı: Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesi'nde 1992 yılında kabul edilen ve 21. yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı Eylem Planı'nın 28. bölümü uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programını, yönetim: saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindenlik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını ifade eder.” Yine aynı yönetmelik Kent Konseyi'nin görevlerini ise şöyle sıralamaktadır:

“Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak, sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli bir planın hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak, kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak, yerellik ilkesi çerçevesinde katılımçılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek, kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek, kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak, sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek, sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak, çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak, kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak, kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.”(Kent Konseyi Yönetmeliği 6. madde).

Kent Konseyleri Yönetmeliği'nde, konseylerin çalışma şekli, kararlarını bağlı buldukları belediyelere bildirmek şeklinde belirtilmiştir. Bu anlamda belediyeler, kent konseylerinin aldıkları kararları meclislerinde görüşüp, kabul etme veya

reddetme yetkisine sahiptirler. Dolayısıyla belediyeler ile kent konseyleri arasındaki bağımlılık ilişkisi konseylerde alınan kararların “tavsiye niteliğinden” öteye geçememesine neden olmaktadır (Bülbül, 2009: 71).

Belediyelerin katılım şekli olan kent konseyleri halkın katılımı açısından ve yerelin demokratikleşmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Kent konseyleri, 5393 sayılı yeni Belediye Yasası'nın 76. Maddesinde öngörülmüş katılımı ve demokratikleşmeyi kurumsallaştıran bir mekanizmadır (Çukurçayır, 2011: 176).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi kent konseylerinin belediyelerin yardım ve desteği ile oluşturulacağı ve bu yardım ve desteğin, konseylerin etkili ve işlevsel faaliyet yürütmesi amacına yönelik olduğunu ifade etmektedir. Daha önce 2006 yılında yayınlanan Kent Konseyi Yönetmeliği 2009 yılında yeniden düzenlenmiştir¹⁵ ve şu an da yürürlüktedir.

Kent konseylerine 12 Temmuz 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan Sıfır Atık Yönetmeliği ile bu kapsamda görevler verilmiştir.

3.1.2. Kent Konseylerinin Oluşumu

1) Kent Konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, Kent konseyi; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere aşağıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerinden mahalli idareler genel seçim sonuçlarını izleyen 3 ay içinde oluşur (Kent Konseyi Yönetmeliği 5. madde):

“Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi, Belediye başkanı veya temsilcisi, sayısı 10’u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30’unu geçmemek ve 20’den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilciler, beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri, Üniversitelerden ikiden

¹⁵ Kent Konseyi Yönetmeliği düzenlemesi 27250 sayılı Resmi Gazete’de 06/06/2009 tarihinde yayınlanmıştır.

fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci, Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri, Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi.”(Kent Konseyi Yönetmeliği 8. madde).

2) Kent konseyi genel kurulu ilk toplantısını yapmak üzere belediye başkanının çağrısı ile toplanır. Belediye başkanının başkanlığında toplanan genel kurul, toplantıyı idare etmek üzere üyeleri arasından en az üç kişiden oluşan divan kurulunu seçer (Kent Konseyi Yönetmeliği 5. madde).

3) Divan kurulunun oluşturulmasından sonra, kent konseyi yürütme kurulu ve kent konseyi başkanı seçilir (Kent Konseyi Yönetmelik Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 5. madde).

3.1.3. Kent Konseylerini Görevleri

Kent konseyi Yönetmeliği 6. maddesi Kent Konseylerinin görevlerinden şöyle bahsetmektedir:

“Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak, sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak. Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmasına katkıda bulunmak. Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek, kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek. Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak, sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek. Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak, çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak. Kent yönetiminde

saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak, kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır yer almaktadır”.

Kent konseyi Yönetmeliği'nin 7. maddesine göre kent konseyi çalışmalarını aşağıdaki ilkeler temelinde sürdürür:

“YG-21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslararası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak, Kent Konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözetenek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak, katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak, değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir”.

3.1.4. Kent Konseylerinin Yapısı ve Mevcut Durum

Kent Konseylerinin öncelikli amacı kent vizyonunu geliştirmek ve kentte hemşehrilik bilincini geliştirmektir. Bu sebepten kent konseyi; kentin gelişimi, kentte yaşayan halkın haklarının korunması, kent hukukunu, kentin kalkınmasını ve kent yönetiminin şeffaf, hesap verilebilir ve sürdürülebilir şekilde yürütülmesini sağlar ve bu konularda uygulamalar yaparak olumlu sonuçlar almaya çalışır. Bu hedefler doğrultusunda kent konseylerinin gelişimi ve güçlendirilmesi için ulusal ve bölgesel oluşumlar ortaya çıkmıştır. Kent Konseyleri Birlikleri, kentlerin gelişimi ve kent konseyleri arasında iletişim sağlanması, kent konseylerinin sayısını arttırmak için bulunmayan yerlerde kent konseyi kurulmasına yardımcı olmak gibi amaçlarla kurulmuştur.

Ülkemizde 1397 belediye¹⁶ bulunmasına rağmen kurulan kent konseyleri sayısı oldukça düşüktür. Faaliyet gösteren kent konseylerinin sayısının 200'un üzerinde olduğu ve bu sayının belediyelerin sayısına oranla çok düşük olduğu vurgulanmaktadır.

Bunlara ek olarak çalışmalar açısından bakarsak, Türkiye'de Avrupa Birliği tarafından finanse edilen, yararlanıcısı İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü olan ve proje yürütücülüğü Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yapılan “Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi (LAR-I)-Arılaşma” 2005-2007 tarihleri arasında uygulanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Yerel Yönetim Reformu Programı'ndaki temel hedefler; yerel yönetimlerde demokratik karar alma mekanizmalarının geliştirilmesi, yerel yönetimlerin yönetsel/mali özerkliğinin, etkinliğinin ve hesap verebilirliğinin artırılması ve yerel kamu hizmetlerinin niteliğinin ve vatandaşlara erişiminin iyileştirilmesi belirlenmiştir. Özellikle vatandaşlara etkin hizmetler sunmak, politika hazırlamak ve idarelerini düzenlemek için yerel yönetim kapasitesini artırmak, Türkiye'deki yerel yönetim reformunu daha ileriye götürmek temel amaçlar olarak kabul edilir. Bu çerçevede LAR-I Projesi kapsamında yerel yönetimlere ilişkin bazı çıktılara ulaşılmıştır. Projenin ilk aşamasında kent konseylerine yönelik doğrudan hedefler bulunmamaktadır (www.lar.org.tr, Erişim Tarihi: 16.01.2019).

Türkiye'de 2009-2011 tarihleri arasında uygulanan Yerel Yönetim Reformu Uygulamasının Devamına Destek Projesi (LAR II. Aşama) 2. aşamasının genel hedefi: “Özellikle 2003-2005 yıllarında kabul edilen yeni yasaların tam olarak uygulanması yoluyla etkin, saydam, kapsayıcı ve katılımcı yerel yönetim sağlanmasıdır”. Projenin temel faaliyetleri 5 bileşenden oluşmakta ve 3. bileşende kent konseyleri de gündeme alınmaktadır. 3. Bileşen faaliyetleri şu şekilde ifade edilmiştir: “Yerel Katılım Mekanizmalarının Güçlendirilmesi; yerel yönetimlerde demokrasi, saydamlık, hesap verebilirlik ve vatandaş katılımını teşvik etmek için kent konseylerinin ve diğer katılım mekanizmalarının kapasitelerinin geliştirilmesini hedefler. Bu amaç doğrultusunda, katılım mekanizmaların geliştirilmesi için bir strateji oluşturulacak ve yerel düzeyde belediyeler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini içeren pilot projeler ve faaliyetler yapılacaktır.”

---

¹⁶ <http://www.tbb.gov.tr>, Türkiye Belediyeler Birliği, 2014.

Kalkınma Bakanlığı tarafından tasarlanan süreçte çalışmalar, BM Kalkınma Programı kolaylaştırıcılığında “Türkiye’nin 2012 BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’na (Rio+20) Hazırlıklarının Desteklenmesi Projesi’ çerçevesinde yürütülmektedir. Proje kapsamında hazırlanan mevcut durum raporu ile Rio+20 hazırlık sürecinde sürdürülebilir kalkınma gibi çok boyutlu ve çok paydaşlı bir konuda makro ölçekte ve politika düzeyinde değerlendirmeler yapılmıştır. Türkiye Kalkınma Bakanlığı’nın “Rio’dan Rio’ya: Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınmanın Mevcut Durumu-2012” raporunda ele alınan konulardan biri de Kent Konseyleri olmuştur. Raporun 281 ve 282. inci bölümlerinde şu ifadeler yer almaktadır (Özden, 2010): “Gündem 21 ve Yerel Gündem 21, yönetim ve yerel yönetimlerde yaklaşım değişikliklerinin önünü açmış ve kent konseylerinin mevzuat yoluyla kurumsallaşması ile birlikte etkin bir konuma gelmiştir. Kent konseylerinin kurulması yönetim açısından önemli bir adım olmakla birlikte henüz istenilen işlevi yerine getirememektedir. Örneğin kent konseylerinin kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, çevreye duyarlılık alanlarında başarılı çalışmalar ortaya koyarken; kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, yönetim ve yerinden yönetim alanlarında güçlü olmadıkları iddia edilmektedir” (www.ab.immib.org.tr, Erişim Tarihi: 24.01.2019).

Kent Konseyi, Kent Konseyi Yönetmeliği 9. maddesine göre genel kurul, yürütme kurulu, meclis ve çalışma gruplarından oluşmaktadır. Genel kurul, kent konseyinin en yetkili organı olup yılda iki kez toplanır. 10. maddede Genel Kurul, belediye meclisi birinci başkan vekilinin bulunmaması halinde ikinci başkan vekilinin başkanlığında 8. maddede belirtilen kent konseyi üyelerinin katılımı ile toplanır. Genel kurul; genel kurulun, yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler. 11. maddede yürütme kurulu, genel kurul tarafından iki yıllık süre için seçilen, en az beş kişiden oluşur. Yürütme kuruluna belediye meclisi birinci başkan vekili, bulunmaması halinde ikinci başkan vekili başkanlık eder. Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler. Kent konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma gurupları

oluşturabileceği 12. maddede yer almaktadır; meclislerin ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir. Meclislerde ve çalışma guruplarında oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur. 14. 15. ve 16. maddelerde ise kent konseyi organları, çalışma yönergelerinde belirlenen yer ve zamanlarda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile olağan olarak toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada eşitlik çıkması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Kent konseyi genel kurulunca oluşturulan görüşler, belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirildikten sonra belediye tarafından kent konseyine bildirilir ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurulur. Kent konseyinin sekretery hizmetleri, ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir. Ayrıca kent konseyi genel kurulu bu yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabilir denilerek kent konseylerinin genel olarak çerçevesinden bahsetmiştir

Kent konseyleri gelişen fakat etkinlik ve sayı olarak az olan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel Gündem 21 sürecinde çeşitli isimlerle oluşan kent konseyleri 5393 sayılı Belediye Kanunu ile işlerlik ve resmiyet kazanmıştır. Bu anlamda kent konseyleri yönetim kavramının temel öğeleri olan çok aktörlü katılım, sivil toplum ve halkın etkin katılımı ve şeffaflık gibi konularda en temel yapıdır. Kent konseylerinin yapısında başkan, yürütme kurulu, danışma kurulu gibi geniş katılımlı temsiller vardır. Yine kent konseyi yapısı içinde çocuk meclisi, engelliler meclisi, gençlik meclisi, kadın meclisi gibi alt gruplar mevcuttur. Konsey'in organlarından olan çalışma gruplarında çeşitli konularda oluşturulan ve gönüllü üyeleri ile kendi konuları çerçevesinde çalışmalar yapan oluşumlar mevcut olup meclis yapıları içinde de çalışma grupları oluşturmaktadırlar. Çalışma grupları kentin ekonomik ve sosyal durumuna göre adlandırılabilirler. Örneğin tarih, kültür, turizm, çevre, sağlık, doğal kaynakların kullanımı, imar ve şehircilik, eğitim, sosyal yardımlaşma, aile gibi pek çok konuda oluşturulabilen çalışma grupları, belirli konularda da kurulup çalışmalar bittikten sonra gruplar kapanabilir. Büyükşehirlerde çok sayıda kent konseyi kurulabileceği gibi kentte tek kent konseyi de kurulabilir bu durum kentin büyüklüğüne göre değişiklik gösterebilir. Kent konseylerinin kurulmasında en büyük hedef o bölgedeki ihtiyaç duyulan uygulamalar açısından tartışmalar üretip çözümler sunarak yerel yönetime destek olmaktır. Belediyecilik

açısından eksik sunulan ve ihtiyaç duyulan hizmetleri bu hizmet gereksinimini duyanlar aracılığı ile belirleyip belediyeçilik açısından çözümler bulabilmek, belediye olanaksızlıklarını halk katılımı ve yaratılacak kent imecesi ile aşabilmek; daha yaşanabilir, çağdaş ve dayanışma çerçevesi içinde bir kent meydana getirebilmektir. Kentlerin büyüklüğüne bağlı olarak kimi yerlerde çok sayıda kuruluşun temsil edildiği konseyler, kendi yönergelerini hazırlayarak faaliyetlerini bu yazılı metinler çerçevesinde yürütmektedirler. Konseyler, kentin kalkınma önceliklerinin tanımlandığı, tartışıldığı ve çözüm arandığı demokratik platformlar olarak işlev görmektedir. Amaç, yönetime katılımının sağlanması olmakla birlikte asıl istenen, mevcut yerel yönetim sisteminin bilinen yetersizliklerini aşabilmek, kuruluşlar ve semt temsilcileri aracılığıyla halkın ihtiyaçlarını belirleyip, belediyeçilik açısından çözümler bulabilmek, belediye olanaksızlıklarını halk katılımı ve yaratılacak kent imecesi ile aşabilmek; daha yaşanabilir, çağdaş ve dayanışma içinde bir kent oluşturabilmektir (Emrealp, 2005: 68).

3.2. MANİSA KENT KONSEYİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR ÇÖZÜMLEME

Çalışmanın bu bölümünde Manisa ili kent konseyinin oluşumundan, organizasyon yapısından, ilgili ofislerinden ve meclislerinden bahsedeceğiz ve Manisa Kent Konseyi'nin çalışma gruplarınca yapılan bazı çalışmalara yer vererek incelemeler yapılacaktır.

3.2.1. Manisa Kent Konseyinin Oluşumu

Sürdürülebilir kalkınma, çevre ve daha geniş katılım konusunda değişen algılar neticesinde yönetim kavramının gelişmesiyle dünya ülkelerinde bu yönde uygulamalar ve değişimler yapılması gereği ortaya konularak çeşitli organizasyonlar, konferanslar ve projeler yapılmıştır. 1992 Rio Birleşmiş Milletler Yeryüzü Zirvesi ile başlayan süreçte diğer ülkeler gibi Türkiye'de bu konularda çalışmalara koyulmuştur. Gündem 21 ile devam eden süreç Türkiye'de 1997 yılında Yerel Gündem 21 ile yönetsel hayata etkisini göstermiştir. Yerel Gündem 21 süreci, 1997 yılı sonunda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı desteğiyle, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Ortadoğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı'nın koordinatörlüğünde, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Başbakanlık Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü gözetiminde yürütülen ve Bakanlar Kurulu'nca onaylanarak bir proje niteliği

kazanmıştır. Bu çerçevede 08 Ekim 2006 tarihli, 26313 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan yasayla kent konseyleri kurulmaya başlanmıştır. Manisa Kent Konseyi de bu yasa kapsamında 23 Kasım 2009 yılında ilk genel kurulunu yaparak kurulmuştur. Çalışma ilkeleri olarak benimsenen politikalar şöyledir: “Kente sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkelerinin bütünlüğüne ve Manisa’nın yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Antlaşmaları ile diğer uluslararası sözleşmelerde yer alan kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek, kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini esas almak, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve öneriler oluşturmak, katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı temel almak, değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemek ve benimsetmek ilkeleri çerçevesinde faaliyetlerini yürütür.

Manisa Kent Konseyi, bünyesinde barındırdığı genel kurulu, genel kurulca seçilen yürütme kurulu üyeleri, başkanı, genel sekreteri, gönüllü vatandaşlardan oluşan meclisi, çalışma grupları ve ofis çalışanlarıyla Manisa’nın kent vizyonunun ve hemşerlilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmek amacıyla kurulmuştur (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 17.03.2019).

Manisa Kent Konseyi 2009 yılında kuruluşu itibari ile bir il kent konseyi olarak oluşturulmuş ancak 2013 yılında 6360 sayılı yasa¹⁷ ile Manisa’nın büyükşehir olmasıyla yaşanan bu değişim merkez ilçeleri meydana getirmiş ve hali hazırda Yunussemre ve Şehzadeler isimli iki merkez ilçede de kent konseyleri kurulmuştur.

---

¹⁷ 28489 sayılı Resmi Gazete’de 06/12/2012 tarihinde On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yayımlanmıştır.

3.2.2. Manisa Kent Konseyi Organizasyon Yapısı

Manisa Kent Konseyi yapısını, Kent Konseyi Yönetmeliği çerçevesinde oluşturmuştur. Bu kapsamda konsey bünyesinde çeşitli birimler yer almıştır. Manisa Kent Konseyi, genel kurul, yürütme kurulu, çalışma grupları, kadın meclisi, engelli meclisi, çocuk meclisi ve gençlik meclisi olmak üzere çeşitli yapılarda düzenlenmiştir. Bu yapılara kısaca aşağıda değinilmiştir:

Manisa Kent Konseyi Genel Kurulu: Bu kurul en üst düzey ve karar verici organ olarak belirlenmiştir. Bu kurul, Manisa’da yer alan yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, muhtarlar, vakıflar, noterler, sendikalar ve çalışma grupları temsilcilerinden oluşan bir üye yapısına sahiptir.

Manisa Kent Konseyi Başkanı: Manisa Kent Konseyi Başkanı ise ilde yer alan gerçek ve tüzel kişilere karşı konseyi temsil eder. Yasa ve yönetmelikler kapsamında konsey adına yerine getirmesi gereken görevleri yerine getirirken, genel kurul ve yürütme kuruluna da başkanlık eder.

Manisa Kent Konseyi Yürütme Kurulu: Manisa Kent Konseyinin en önemli organlarından biri olan yürütme kurulu, konseyde görüşülecek olan Manisa’ya ilişkin konuları belirleyerek bu konulara ilişkin konseyin görüş ve önerilerini Manisa Büyükşehir Belediyesine sunar ve bu konulara ilişkin gelişimleri takip eder.

Manisa Kent Konseyi Genel Sekreteri: Kent Konseyi Genel Sekreteri olarak görev yapan kişi, konsey bünyesinde yer alan yapılar ve gruplar arasında koordinasyonu sağlamaktadır. Manisa’ya ilişkin konseyde alınan kararları kamuoyuna duyurmak ve bunları ilgili yetkili organlara ulaştırılmasını sağlamaktadır.

Manisa Kent Konseyi Kadın Meclisi: Kadınların kendi sorunlarına sahip çıkmaları için karar alma süreçlerine ve kentsel yaşamın her alanına katılımını sağlamak amacıyla; kadınların ve kadınlarla ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, siyasi parti, üniversite, meslek odaları ve sendika temsilcileri, kadın muhtarlar ve meclis üyelerinin oluşturduğu demokratik bir yapıdır. Kadın meclisinin

alt çalışma grupları da vardır Manisa Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin çalışma grupları şunlardır: Hanımeli Çalışma Grubu, Çevre Grubu, Eğitim Grubu, Sağlık Çalışma Grubu.

Kent Konseyi Gençlik Meclisi: Gençlerin kent yönetimine aktif olarak katılmaları, kent sorunlarının çözümünde rol almaları, kendi sorunlarına sahip çıkmaları ve gençlik alanında politikalar üretmeleri amacıyla; gençlerin ve gençlerle ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, siyasi parti, üniversite ve lise temsilcilerinin oluşturduğu demokratik bir yapıdır.

Kent Konseyi Gençlik Meclisleri, ulusal ölçekte örgütlenmiş olan Ulusal Gençlik Parlamentosu ile iş birliği içerisinde kurulmuş demokratik bir oluşumdur. Gençlerin, meclis çatısı altında yaratılan uzlaşma ve hoşgörü ortamı içerisinde, dil, din, ırk, kültür, sınıf, eğitim ve cinsiyet farkı gözetmeksizin kentin sürdürülebilir gelişmesinin temelini oluşturacak politikaların yaratılmasında ve öncelikli sorunların belirlenerek bunların çözüm önerilerinin üretilmesine ve uygulanmasına katkıda bulunmalarını sağlar (Sünbül, 2012: 39).

Kent Konseyi Engelliler Meclisi: Engellilerin toplum içinde eğitim ve üretim kapasitelerinin geliştirilmesi ve toplumsal yaşam içinde daha fazla yer almalarının sağlanması, kent yönetimine aktif olarak katılması ve engellilere yönelik sorunlara çözüm üretilmesi amacıyla; engellilerin ve engellilerle ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversite temsilcilerinin oluşturduğu demokratik bir yapıdır.

Çocuk Meclisi: Bu mecliste özellikle bölgesel nedenlerle dezavantajlı konumda olan çocuklara yönelik faaliyetler yapılmaktadır. Bu kapsamda çocukların gelişimi ve aktivite alanları üzerine çalışmalar yürütülmekte ve projeler hazırlanmaktadır. Konsey tarafından oluşturulan bu meclis ile Manisa iline ilişkin eksiklerin tamamlanması amaçlanmaktadır.

3.2.3. Manisa Kent Konseyi Tarafından Yapılan Faaliyetlerin Yerel Demokrasi Ve Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Analizi Gelişimi

Manisa Kent Konseyi, katılımcı demokrasi ve yerel demokrasinin gelişimi için sivil toplum kuruluşları, çeşitli kuruluşlar ve kent konseyi bünyesindeki

meclisleri ile vatandaşların aktif katılımı ve kentlilik bilincinin oluşması için faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyetler kentte yaşayan vatandaşların kent bilincinin oluşturulmasını, hemşehrilik hukukunun geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının geliştirilmesini ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Kentin doğal, tarihi ve kültürel değerlerine sahip çıkarak çevreye duyarlı, kent kaynaklarının kullanımını konusunda bilinçli vatandaşlar yetiştirmek de bir başka amaç olarak söylenebilir. Manisa Kent Konseyi'nin yürüttüğü bu tür faaliyetlerden bazı örneklerin analizini aşağıdaki gibi yaparak yerel demokrasinin gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu somut olarak görmek mümkündür:

Faaliyet Örneği 1: Manisa Büyükşehir Belediyesi, Kent Konseyi Kadın Meclisi ve Halk Sağlığı Müdürlüğü, obezite ile mücadele etmek ve obezite hakkında farkındalık oluşturabilmek amacıyla yürüyüş düzenledi. Atatürk Kent Park'ında yapılan yürüyüşte Gençlik Marşı'nı da söyleyen katılımcılar renkli görüntüler oluşturmuşlardır (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 1'in Analizi: Kadın meclisi, kent konseyi bünyesinde sağlık ve spor meclislerinin olmamasının eksikliğini, bu tür aktiviteler düzenleyip vatandaşların katılımını sağlayarak gidermeye çalışmıştır ve bu kapsamda etkileşimli, bol katılımlı bir etkinlik düzenlenmiştir. Yerel demokrasinin temel değerlerinden olan ve uluslararası anlaşmaların geliştirilmesini istediği kavramlardan birisi olan katılım kavramının örneğini görmekteyiz. Ayrıca bireylerin sağlığı ve sağlıklı gıdaların tüketilmesi açısından da insan sağlığı ile bağlantılı bir faaliyet olarak değerlendirilebilir.

Faaliyet Örneği 2: Manisa Kent Konseyi Kadın Meclisi yönetimi, 24 Kasım Öğretmenler Günü dolayısıyla Vicdan Karaosmanoğlu İlkokulu'nu ziyaret etti. Manisa Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya, Kadın Meclisi üyeleriyle birlikte Vicdan Karaosmanoğlu İlkokulu'nu ziyaret ederek, okulda görev yapan öğretmenlerin Öğretmenler Günü'nü kutladı. Okul yönetimi tarafından karşılanan Kadın Meclisi yönetimi, öğretmenlere çiçek takdim etti. Tüm öğretmenlerin Öğretmenler Günü'nü kutlayan Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya, öğretmenlerin her zaman yanında olduklarını söyledi (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 2'nin Analizi: Öğretmenlerin ve çeşitli meslek gruplarındaki memurların özel günleri için sendikalar ve kadın meclis üyeleri aktif çalışmalar yapmaktadırlar ve memurların dayanışması için önem verildiği görülmektedir. Kent konseyi ve öğretmenlerin buluşmasını, toplumun çalışma gruplarından birisi olan öğretmenlerin de kentin bir parçası olduğu, kentin gelişimi açısından önemli oldukları ve yerel yönetim temsilcilerinden birisi olduğunun göstergesi olarak görebiliriz.

Faaliyet Örneği 3: Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü dolayısıyla Cumhuriyet Meydanı'nda tören düzenlendi. Törene Manisa Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı Nursel Ustamehmetoğlu, Manisa Büyükşehir Belediyesi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri katıldı. Başkan Ustamehmetoğlu ve sivil toplum temsilcileri Atatürk ve Milli Egemenlik Anıtı'na sunulan çelenk sonrasında saygı duruşu ve İstiklal Marşı okundu. Manisa Büyükşehir Belediyesi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya, günün anlam ve önemine ilişkin yaptığı konuşmasında herkesi kadına yönelik şiddete karşı birlik olmaya çağırdı. Yapılan konuşma sonrasında tören sona erdi. Buradaki törenin ardından Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri, Manisa Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu tarafından kadınlara özel olarak sahnelenen 'Kamyon' oyununu izledi (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 3'ün Analizi: Faaliyetin toplumsal cinsiyet ayrımına yönelik dikkat çekmeyi, kamuoyu oluşturmayı amaçladığını ve kadına yönelik şiddete karşı mücadele için örnek teşkil ettiği görülmektedir. Toplumda dezavantajlı olan grupların korunması, bilinçlendirilmesi ve haklarının gözetilmesi uluslararası anlaşmalarda geçen ve önem arz eden bir konudur. Kent konseyinin de böyle bir faaliyet yapması yerel demokrasi açısından başarılı bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Faaliyet Örneği 4: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi, yaz mevsiminin müjdecisi, bolluk ve bereketin simgesi olan Hıdırellezi karşılamak amacıyla kahvaltı programı düzenledi. Uncubozköy Gölet'te düzenlenen programa Manisa Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı Nursel Ustamehmetoğlu da katıldı. Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya ve üyeleri tarafından karşılanan Ustamehmetoğlu, birlik ve beraberliğin simgesi olan

Hıdırellez dolayısıyla düzenlenen bu etkinlik için teşekkür etti. Konukların samimi bir ortamda keyifli saatler geçirdiği program, hatıra fotoğraflarının çekilmesiyle son buldu (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 4'ün Analizi: Faaliyet yerel ve geleneksel değerlerin desteklenmesi, toplumun her kesiminin katılımı, vatandaşların hemşehricilik bilinciyle bütünleşip etkileşimde bulunduğu, dayanışmanın ve birlikteliğin gösterildiği bu faaliyet yerel demokrasi ve katılım açısından verimli bir örnek olarak görülebilir.

Faaliyet Örneği 5: Manisa Büyükşehir Belediyesi ve Manisa Kent Konseyi Kadın Meclisi Çalışma grubu tarafından yürütülen, ihtiyaç sahibi, üreten kadınların gıdadan, giyim ve hediyelik eşyaya kadar tüm ürünlerini sergileme fırsatı bulunduğu Hanımeli Pazarı sergisi Kültür Merkezi Meclis Fuaye Salonu'nda görücüye çıktı. Kadınların el emeklerini satarak, kendi ev ekonomilerine destek olmalarını sağlayan sergi Manisalı vatandaşlara belli bir tarihe kadar açık olacaktır (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 5'in Analizi: Faaliyet kadınların ekonomiye katılımı ve sosyalleşmesi açısından önem arz etmektedir. Kadınların toplumda daha fazla temsil edilmesi ve ekonomik açıdan söz sahibi bireyler olarak şehir ekonomisi ve ev ekonomisine katkı sağlamasının önünü açıcı bir etkinlik olarak görebiliriz. Sürdürülebilir ekonomiler ve kalkınma açısından önemli bir faaliyet olan bu örnekte yerel demokrasinin değerleriyle beraber kentin yerel düzeyde sağlamaya çalıştığı etkileşimi görmekteyiz.

Faaliyet Örneği 6: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin katkılarıyla Saruhanlı'da 'Kadına Karşı Şiddete Son' başlıklı bir seminer düzenlendi. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik ve kadın hakları gibi konular üzerine durulan seminerde kadınların şiddetle karşılaşması durumunda neler yapması gerektiği konusunda bilgi verildi. Her ay tiyatro ve konser gibi benzeri kültürel etkililerle vatandaşların keyifli zaman geçirmesini sağlayan Manisa Büyükşehir Belediyesi bunun yanı sıra düzenlediği seminerler de Manisalı vatandaşları birçok konuda bilinçlendiriyor. Bu kapsamda Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin katkılarıyla Saruhanlı ilçesinde "Kadına Karşı Şiddete Son" başlıklı bir seminer düzenlendi. Katılımcıların ilgiyle takip ettiği seminerin konuşmacılığını Manisa Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Danışma Merkezi

Psikoloğu Tuğçe Başdemir yaptı. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik ve kadın hakları gibi konuları üzerine durulan seminerde Başdemir, şiddetle başa çıkabilmekte en önemli etkenin iletişim olduğuna değindi. Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya da, kadına şiddet ve aile içi iletişimle ilgili seminer programlarını farklı ilçelerde yaparak bu konuda bilinçlendirmelere devam edeceklerini belirterek, katılımcılara teşekkür etti (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 6'nın Analizi: Faaliyet toplumda dezavantajlı durumda olan gruplardan biri olan kadınların şiddete karşı ve vatandaşların kadına şiddete karşı bilinçlenmesi açısından önemli olarak değerlendirilebilir. Sadece merkez ilçede yaşayan vatandaşların değil aynı zamanda ilçelerde yaşayan vatandaşların da bilinçlenmesi için çalışmalar yapılması hizmetlerin ve etkinliklerin geniş alanlara yayılması bakımından oldukça faydalıdır. Kentin tüm yerel aktörlerinin birlikteliği yerel düzeyde çalışmaların daha fazla alana yayılmasını sağlayacak bir rol oynayabilir.

Faaliyet Örneği 7: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi, Zabıta Dairesi Başkanlığına teşekkür ziyaretinde bulundu. Manisa'da 1 Ocak 2018 itibariyle hayata geçen kaldırımlarda sıfır işgaliye uygulaması, vatandaşı memnun etti. Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi de, Büyükşehir Belediyesi Zabıta Dairesi Başkanlığını ziyaret ederek, zabıta ekiplerine uygulama nedeniyle teşekkür etti. Kaldırımlarda sıfır işgaliye uygulamasının başarıyla sürdürüldüğünü belirten Kent Konseyi Başkanı Bekir Dağıstanlı, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Mustafa Genç'e ve Zabıta Dairesi Başkanı Aydoğan İra'ya çiçek ve tatlı ikramında bulundu. Dağıstanlı, yapılan çalışma ile kaldırımların daha rahat ve yürünebilir bir hale geldiğini belirtirken, Genel Sekreter Yardımcısı Mustafa Genç ise çalışmanın, anket sonucuna göre vatandaşların kararı doğrultusunda uygulandığını söyledi (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 7'nin Analizi: Manisa kenti içerisinde yaşanan vatandaşların trafik ve park sorununun bir kısmına çözüm olan kaldırımların işgalinin önlenmesi uygulaması ve vatandaşların rahat olarak yürüyebilmeleri açısından önemli olan eylem olarak yapılan bu uygulamaya teşekkür ziyaretinde bulunulmuştur. Yaşanabilir kentlerin inşa edilmesi açısından böyle bir düzenleme

yapılması kent ve kentlilerin hakkının önemsenmesi ve geliştirilmeye çalışılması açısından önemlidir. Buna benzer her faaliyete kent konseyinin kayıtsız kalmayarak teşekkür ziyaretlerinde bulunması, yerel demokrasinin aygıtlarından birisi olan belediyelerin çeşitli hizmet birimlerinin hizmetlerini ve verimliliklerini arttırıcı nitelikte olabileceği için bu gibi ziyaretlere önem verilerek devam edildiği görülmektedir.

Faaliyet Örneği 8: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin katkılarıyla, Salihli'de kadına şiddet konusunda seminer düzenlendi. Seminerde; kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konuları hakkında katılımcılara bilgi verildi. Manisa Büyükşehir Belediyesi, Salihli'de 'Kadına Yönelik Şiddet' konusunda seminer düzenledi. Zafer Keskiner Tiyatro Salonu'nda düzenlenen seminere Salihli Koordinasyon İşleri Müdürü Ali Rıza Ünveren, Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya ve kadınlar katıldı. Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Danışma Merkezi Uzmanı Psikolog Tuğçe Başdemir ve Kent Konseyi Kadın Meclisi Üyesi Avukat Güldane Dörtbudak tarafından katılımcılara kadına şiddet, gündelik hayatta şiddet, kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konuları hakkında bilgi verildi. Katılımcılar, seminerin kadınların haklarını öğrenmesinde etkili olduğunu belirterek, konuşmacılara teşekkür etti (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 8'in Analizi: Kadına şiddet ve kadın hakları konusunda vatandaşların bilinçlendirilmesinin sadece Manisa'nın merkezi ile sınırlı kalmadığı ilçelerde de bu programlara devam edildiği görülmektedir. Sadece bilgi edinme imkânına sahip, kentin gelişmiş yerlerinde oturan vatandaşların değil aynı zamanda kentin içerisine dâhil olan yerel yönetimlerde yaşayan vatandaşların da hakları konusunda bilinçlendirilmesi açısından önemli bir faaliyet olarak değerlendirebiliriz.

Faaliyet Örneği 9: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi tarafından Ahmetli'de kadına yönelik şiddet olgusunun sosyal, psikolojik ve hukuksal boyutuyla ilgili seminer düzenlendi. Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi tarafından Ahmetli'de kadın yönelik şiddet olgusunun sosyal, psikolojik ve hukuksal boyutuyla ilgili seminer düzenlendi. Seminere, Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya ve Ahmetli'li kadınlar katıldı. Seminerde, Manisa Barosu avukatlarından Güldane Dörtbudak, şiddetin hukuki boyutlarından ve

alınacak tedbirlerden bahsetti. Dörtbudak, konuşmasında kadınların şiddete maruz kaldıklarında başvurabilecekleri kişi ve kurumlar hakkında da bilgi verdi. Manisa Büyükşehir Belediyesi Aile ve Kadın Danışma Merkezi Uzman Psikoloğu Merve Ateş ise şiddetin tanımından, şiddetin çeşitlerinden ve kaynaklandığı sebeplerden bahsetti. Ateş, şiddete maruz kalanlarla görüşme teknikleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularıyla ilgili bilgi verdi. Ateş, aile içi iletişimle ilgili katılımcılarla kısa bir söyleşi de yaptı (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 9'un Analizi: Bu faaliyetlerde kadınların bilinçlenip herhangi bir sorun ile karşı karşıya kaldıklarında yapacakları konusunda aydınlatıcı bilgilerin verildiği seminerlerin devam ettiğini söyleyebiliriz. Manisa'nın hemen hemen her ilçesinde düzenlenen bu tür seminerle tüm vatandaşların faydalanmasının istendiğini görülmektedir. Yine toplumun dezavantajlı gruplarından birisi için yapılan bu faaliyet yerel demokrasinin ve sürdürülebilirliğin öğelerini barındırmaktadır.

Faaliyet Örneği 10: Manisa Büyükşehir Belediyesinin aylık kültür sanat etkinlikleri kapsamında Hanımeli Pazarı sergisi görücüye çıktı. Manisa Büyükşehir Belediyesi ve Manisa Kent Konseyi Kadın Meclisi Hanımeli Çalışma grubu tarafından yürütülen, ihtiyaç sahibi, üreten kadınların ürünlerini sergileme fırsatı bulduğu Hanımeli Pazarı sergisi Kültür Merkezi Meclis Fuaye Salonu'nda görücüye çıktı. Kadınların el emeklerini satarak, kendi ev ekonomilerine destek olmalarını sağlayan sergi 6 Kasım tarihine kadar Manisalılara açık olacak (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 10'un Analizi: Kentte yaşayan kadınların ekonomik gelir elde ederek kalkınması için yürütülen bu faaliyet sürdürülebilir kalkınma ve ekonomiye katılım açısından önemlidir. Devamlı olarak böyle faaliyetlerin yürütülmesi sürdürülebilir kent ekonomisi ve ev ekonomisi bağlamında çok değerlidir. Manisalı kadınların iş gücü oluşturmaları ve ev ekonomisine destek olmaları açısından kadın meclisinin oluşturduğu hanımeli çalışma grubunun her yaşta kadınlara stand ve yer imkânı sunarak ev hanımlarının çalışmalarını teşvik ettiğini söyleyebiliriz.

Faaliyet Örneği 11: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi tarafından hazırlanan Haydi Kadınlar Fuara projesi kapsamında ilçelerden gelen kadınlar, 85'inci İzmir Enternasyonal Fuarı'nın onur konuğu ili olan Manisa standını ziyaret etti. Kent Konseyi Şube Müdürü Sevil Şekercioğlu ile programa katılan kadınları, Manisa Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanı Nursel Ustamehmetoğlu karşıladı. Salihli, Akhisar ve Turgutlu'dan gelen kadınlarla tek tek ilgilenen Ustamehmetoğlu, kadınlara fuarla ilgili bilgiler verdi. Manisa'nın 85'inci İzmir Enternasyonal Fuarı'nın onur konuğu olmasına çok sevindiklerini belirten kadınlar Manisa standının her noktasını ziyaret etti ve bol bol hatıra fotoğrafı da çekti (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 11'in Analizi: İzmir'de düzenlenen geniş katımlı fuara kadın meclisinin öncülüğünde çeşitli ilçelerden kadınların katılımlarının sağlandığı ve ev hanımlarının aktif hayatın içinde daha çok yer almalarının istendiğini gözlemleyebiliriz. Kentte yaşayan kadınların diğer kentlerle ekonomik iş birliği yapması kent ekonomisi için önem arz etmektedir. Sadece Manisa içerisinde değil aynı zamanda yakın olan çevre illerde de aktivitelere katılımın olması hanımeli çalışma grubunun faaliyetler noktasında ne denli gayretli ve istekli olduğunu da göstermektedir.

Faaliyet Örneği 12: Manisalı kadınlar, Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin düzenlediği ağaç dikim etkinliğinde buluştu. Manisa Büyükşehir Belediyesi, Manisalı Kadınlara verdiği destekle kadın dostu belediyeçilik anlayışını sürdürmeye devam ediyor. Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla ağaç dikim etkinliği düzenledi. Yunusemre ilçesine bağlı Yağcılar Mahallesi'nde gerçekleştirilen ağaç dikim etkinliğine katılan yaklaşık 50 kadın, badem fidanlarını toprakla buluşturdu. Ağaçları diktikten sonra mahalleye meydanına giden kadınlar, Büyükşehir Belediyesi'nin katkılarıyla hazırlanan lokma hayrına katıldı (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 12'nin Analizi: Kent çevresi ve kentin yaşanabilir olarak gelişmesi için önemli olan bu faaliyet, kadınların aktif katılımı ve çevre konusunda ortak bir çalışmadır. Kent konseyinin çevre meclisi veya çevre çalışma grubunun olmamasının eksikliğini kadın meclisinin kadın çalışmaları ve doğa, çevre

bilinçlendirilmesi çerçevesinde yaptığı çalışmalarını ile gidermeye çalıştığı görülmektedir.

Faaliyet Örneği 13: “Haydi Kadınlar Manisa’ya” projesiyle Akhisar, Gördes ve Turgutlu ilçelerinden gelen kadınlar, Manisa’yı gezdi. Manisa Büyükşehir Belediyesi’nin desteğiyle, Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi tarafından ‘Haydi Kadınlar Manisa’ya’ projesi devam ediyor. Proje kapsamında Akhisar, Gördes ve Turgutlu ilçelerinden gelen kadınlar Manisa’yı gezme fırsatı buldu. Manisa’nın tarihi ve kültürel noktaları ile Manisa Büyükşehir Belediyesi’nin kente kazandırdığı hizmetleri yakından görme fırsatı buldu (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 13’ün Analizi: Daha önce de kentin çevre ilçelerinden kadınlarla çalışmalar yapan kent konseyi, yerel demokrasi ve katılım açısından önem arz eden toplumun dezavantajlı gruplarından birisi olan kadınlar ile yaptığı çalışmalardan biri olan bu faaliyet, kadın meclisinin Manisa’nın ilçelerinden gelen kadınları Manisa kentini tanınması, ilçelerdeki kadınlar arasında da hemşehrilik hukukunun oluşturulması ve kentin tarihi, kültürel ve doğal özelliklerini görülmesi bağlamında faaliyetlerde bulunduğunu görmekteyiz.

Faaliyet Örneği 14: Manisa Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Halil Memiş, Celal Bayar Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Kulübü, Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi ve Genç Sosyal Bilimciler Derneği işbirliğiyle düzenlenen “6360 Sayılı Kanun ve Yerel Yönetimlere Etkileri” adlı semine katıldı. Seminerde 6360 sayılı kanunun idari uygulamalara getirdiği köklü değişiklikler masaya yatırıldı. Celal Bayar Üniversitesi, Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi ve Genç Sosyal Bilimler Derneği işbirliği ile “6360 Sayılı Kanun ve Yerel Yönetimlere Etkileri” adlı seminer düzenlendi. Celal Bayar Üniversitesi Süleyman Demirel Kültür Merkezi’nde gerçekleştirilen seminere; Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Halil Memiş, Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Mustafa Mıynat, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörü Ruşen Keleş, Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşaviri Elvan Başpınar, Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Şube Müdürü Sevil Şekercioğlu, Kent Konseyi Gençlik Meclisi Başkanı, akademisyenler, dernek ve çok sayıda öğrenci katıldı. Programın başlangıcında Süleyman Demirel Kültür Merkezi’nin önünde çorba ikramı

yapılırken, Büyükşehir Belediyesi Şehzadeler Mehteri de konser verdi. Konserin ardından Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Gençlik Meclisi Başkanı Çağdaş Gönenç seminerin gerçekleştirilmesinde katkısı olan başta Büyükşehir Belediyesi'ne ve ilgili kurumlara teşekkür etti. Gönenç'in konuşmasının ardından Genç Sosyal Bilimciler Derneği Başkanı Burak Öztürk derneğin kuruluş amacı ve seminer hakkında bilgiler verdi. Konuşmaların ardından kürsüye Manisa Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Halil Memiş davet edildi (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 14'ün Analizi: Yönetişimin önemli sacayaklarından birisi olan üniversiteler ve gençlerin yerel yönetim ile bulunduğu bu faaliyette kamu yönetimi ve yerel yönetimler alanında üniversite ve belediyelerin işbirliği açısından beraber çalışmasına örnek olarak gösterebiliriz. Kent konseyi gençlik meclisinin gerçekleştirebildiği nadir çalışmalarından birisi olduğunu söyleyebiliriz.

Faaliyet Örneği 15: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne özel "Manisalı Kadınlar Konseri" düzenledi. Kent Konseyi Kadın Meclisi'nde yer alan ve tamamen amatör kadınların oluşturduğu koro, Türk Sanat Müziği'nin eşsiz eserlerini seslendirerek, Manisalı sanatseverlere güzel bir akşam yaşattı. Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle düzenlediği etkinliklerine "Manisalı Kadınlar Konseri" ile devam etti. Kent Konseyi Kadın Meclisi'nde yer alan ve tamamen amatör bayanların oluşturduğu konsere, Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanı Nursel Ustamehmetoğlu, Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Şube Müdürü Sevil Şekercioğlu, MHP Yunusemre Belediye Meclis Üyesi Seher Baydar, Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Başkanı İsmail Onay, Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya, MHP Kadın Kolları Başkanı Nevin Süleyman Kaleli, ilçe kadın kolları başkanları, davetliler ve çok sayıda Manisalı vatandaş katıldı. Gece, Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Şükran Kaya'nın Kent Konseyi'nin çalışmaları hakkında yaptığı konuşma ile başladı. Ardından Şef Necati Aksoy eşliğinde sahne alan Manisalı Kadınlar Korosu, performanslarıyla göz doldurdu. Konserde, 'Eski Dostlar', 'Hatıra', 'Gitmesin Gözlerinden Pırıl Pırıl Arzular', 'Rüya Gibi Her Hatıra', 'Fikrimin İnce Gülü', 'Aşkın Kanunu', gibi Türk Sanat Müziği'nin seçkin eserleri seslendirildi. Koro, solo ve düetlerden oluşan konser sanatseverlerden büyük

alkış aldı. Konseri izleyen sanatseverlere unutulmaz bir gece yaşatan Manisalı Kadınlar Korosu, konserin sonunda ayakta alkışlandı (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 15'in Analizi: Kent içerisinde sanat, tarih ve kültürel anlamda çalışmalar yapılması kentin gelişimi ve vatandaşların katılımı noktalarında önemlidir. Faaliyet kültürel, tarihi ve sanatsal alanda çalışmalar yapan kadın meclisinin sanat alanında gerçekleştirdiği bir organizasyondur ve organizasyonda amatör kadınların yer alması zaman ve fırsat buldukça Manisalı kadınların ne denli özverili ve çalışkan olduğunu göstermiştir.

Faaliyet Örneği 16: Manisa Büyükşehir Belediyesi ve Kent Konseyi işbirliğiyle düzenlenen Hemşeri Dernekleri Festivali'nin bu yıl üçüncüsü düzenlendi. Birlik ve beraberliğe en çok ihtiyaç duyulan bu günlerde gerçekleştirilen festivale 25 dernek katılırken, kortej yürüyüşü ile başlayan festival dernek sergilerinin açılışı ve konserlerle devam etti. Manisa'da çeşitli illerden gelen derneklerin katılımıyla, Manisa Büyükşehir Belediyesi ve Kent Konseyi'nin katkılarıyla düzenlenen Hemşeri Dernekleri Festivali kortej yürüyüşü ve dernek sergilerinin açılmasıyla başladı. Festival çerçevesinde Ulupark önünden Cumhuriyet Meydanı'na kortej yürüyüşü düzenlendi. Festivalin açılış yürüyüşüne Manisa Büyükşehir Belediye Başkanı Cengiz Ergün, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Halil Memiş, Genel Sekreter Yardımcısı Fuat Uzun, Baro Başkanı Zeynel Balkız, MTSO Başkanı Yaşar Coşkun ile birlikte hemşeri derneklerinin başkanları ve dernek yöneticileri katıldı. Şehzadeler Mehteri öncülüğünde başlayan kortej yürüyüşünde, festivale katılan dernekler yöresel kıyafetleri ile vatandaşları selamladı (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 16'nın Analizi: Sanayileşmenin etkisi olarak ülkemizin çeşitli illerinden göçler almış olan Manisa kentinde çok sayıda hemşehri dernekleri mevcuttur. Yerel yönetim açısından önemli olan dernekler kentin yerel demokrasisi için önemlidir. Bu dernekler çeşitli organizasyonlar ile bir araya gelerek Manisa'da oluşturdukları ortak değerleri, hemşehrilik bilincini ve ortak kültürü paylaşmaktadırlar.

Faaliyet Örneği 17: Manisalı kadınlar, Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi organizatörlüğünde maden faciasında resmi rakamlara göre 301 emekçinin şehit olduğu Soma ilçesine gitti. Ziyarete Soma Maden Şehitliği'ne giderek acılı ailelere baş sağlığında bulunan kadınlar, şehitlerimizi mezarları başında rahmetle andı. Resmi rakamlara göre 301 maden emekçisinin hayatını kaybettiği Soma maden faciasının ardından yaralar sarılmaya çalışılırken, Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi organizatörlüğünde bir araya gelen sivil toplum kuruluşu temsilcisi kadınlar da 301 emekçinin defnedildiği Soma'ya giderek Soma Maden Şehitliği'ni ziyaret etti. Büyükşehir Belediyesi'nin kendileri için tahsis ettiği 3 otobüsle Soma'ya giden yaklaşık 100 Manisalı kadın, Maden Şehitliği'nde bulunan acılı ailelere baş sağlığında bulundu. Faciada hayatını kaybeden 40 işçinin defnedildiği şehitlikte işçileri mezarı başında dualarla anan kadınlar, kendilerine Allah'tan rahmet, acılı ailelerine sabır diledi. Soma ziyaretinde kadınlara eşlik eden Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Sevil Şekercioğlu da elim faciada hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet, kederli ailelerine başsağlığı ve sabırlar diledi (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 17'nin Analizi: Yerel demokrasinin öğelerinden olan sosyal sorumluluk ve sosyal dayanışma kapsamında değerlendirilebilecek olan bu faaliyet, kent konseyinin ve kent konseyi kadın meclisi üyelerinin toplumsal konularda ve ortak acılarda destekte bulunarak hemşehrilik noktasında ve dayanışma noktasında iyi örnekler gösterdiklerini söyleyebiliriz.

Faaliyet Örneği 18: Manisa Belediyesi Kent Konseyi ile CBÜ Öğrenci Konseyi organizasyonu ile gerçekleştirilen "Manisalı Öğrenciler Atası'nın Yolunda Projesi" kapsamında hayatında ilk kez Ankara'ya giden ve Anıtkabir'de Ata'nın huzuruna çıkan öğrenciler projeye önderlik eden Manisa Belediye Başkanı Cengiz Ergün'e teşekkür etti. Anıtkabir'de hep bir ağızdan söyledikleri Andımız'ın gururunu yaşayan gençler, Ankara'dan mutluluk ve umutla ayrıldıklarını ifade ettiler. Türkiye Cumhuriyeti'nin milli değerlerinin korunması ve yaşatılmasına yönelik projelere destek veren Manisa Belediyesi, bu kapsamda Kent Konseyi ve Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci Konseyi tarafından organize edilen Manisalı Öğrenciler Atası'nın Yolunda Projesi'ne tam destek verdi. Manisa Belediye Başkanı Cengiz Ergün'ün tarafından geçtiğimiz haftalar yapılan proje duyurusu kısa sürede geniş bir

kitleye yayıldı ve kontenjanlar dolu bir şekilde gerçekleşen proje hedefine ulaştı. Kendileri için tahsis eden 2 trende 20 vagonla yolculuğa başlayan üniversiteli öğrenciler, Manisa Garı'ndan hareket ederek yaklaşık 15 saat yolculukla Ankara'ya ulaştı. Ankara ziyaretlerinin ardından kentten memnun bir şekilde ayrılan öğrenciler, projeye destek veren başta Manisa Belediye Başkanı Cengiz Ergün ve ekibi olmak üzere Celal Bayar Üniversitesi Rektörlüğü'ne, CBÜ Öğrenci Konseyi'ne teşekkür etti, kendilerine verilen değer için gençlik adına umut verici olduğunu ifade ettiler (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 18'in Analizi: Yerel yönetim ve yerel demokrasinin önemli gruplarından olan gençlerin faaliyetlere katılımının sağlanması ve etkileşimde olması önemli olarak görülmektedir. Kent konseyi gençlik meclisinin üniversite öğrencileri ile beraber gerçekleştirdiği bu faaliyet, gençlerin ortak değerlerini ve tarihini unutmaması, tarihi bilinçlerini diri tutmaları ve milli değerlerini koruması açısından önemlidir.

Faaliyet Örneği 19: Manisa Belediyesi Kent Konseyi, ABD Büyükelçiliği Siyasi Bölüm Diplomatı Cassandra Carraway'ı ağırladı. Kent Konseyi Başkanı Mustafa Genç tarafından karşılanan Carraway, Kent Konseyi'nin projeleri hakkında kendisinden bilgi aldı. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Büyükelçiliği Siyasi Bölüm Diplomatı Cassandra Carraway, çeşitli temaslarda bulunmak üzere geldiği Manisa'da Kent Konseyi'ni ziyaret ederek yönetim kurulu üyeleriyle bir araya geldi. Diplomat Carraway'ı Kent Konseyi Başkanı Mustafa Genç karşıladı. Manisa Belediyesi Bahri Sarıtepe Gençlik Merkezi Kent Konseyi Ofisi'nde gerçekleştirilen ziyarette Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Sevil Şekercioğlu, Kent Konseyi Genel Sekreteri Alper Pınarcı, Kent Konseyi Engelli Meclisi Başkanı Gülnür Türen, Hemşeri Dernekleri Platformu Sekreteri İsmail Önay, Türk Kadınları Kültür Derneği Başkanı Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyesi Sevilay Altan da yer aldı. Öncelikle sıcak karşılamlarından dolayı Kent Konseyi Yönetim Kurulu'na teşekkür eden ABD'li Diplomat Cassandra Carraway, çeşitli temaslarda bulunmak üzere Türkiye'ye geldiğini, Manisa'yı da çok merak ettiğini belirtti. Kent Konseyi oluşumu hakkında bilgi edinmek amacıyla gerçekleştirdiği ziyarette Kent Konseyi'nin çalışmalarını merakla dinleyen Carraway, Kent Konseyi Başkanı Genç'e çeşitli sorular sordu (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 19'un Analizi: Ülkemizde yapılan yerel demokrasi çalışmalarından birisi olan kent konseyleri hakkında bilgilerin verilmesi ve yönetim kavramının yerel düzeyde yansımalarının görülmesi açısından önemli olan bu faaliyet, Manisa kentinin uluslararası alanda tanınırlığının artırılması açısından da önem taşımaktadır. Bu görüşme kent konseylerinin oluşumu hakkında bilgilerin verilmesi, yapılan çalışmalara değinilmesi, yerel demokrasi ve yerel yönetimlerin etkinliği konularında Manisa Kent Konseyi'nin yerel yönetime faydalarının ortaya konulduğu bir görüşme olarak değerlendirilebilir.

Faaliyet Örneği 20: Manisa Belediyesi ve Kent Konseyi'nin de içinde bulunduğu Stratejik Yerel Yönetişim Projesi kapanış toplantısı Ankara Rixos Otel'de yapıldı. Toplantıya İçişleri Bakanlığı olarak; Bakan Muammer Güler, Bakan Yardımcısı, Müsteşar ve genel müdürler düzeyinde katılım sağlarken, projenin paydaşları VNG International temsilcileri hazır bulundu. Toplantıya Manisa Belediyesi'ni temsilen de, Belediye Başkan Yardımcısı Funda Solak, Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Sevil Şekercioğlu ve Kent Konseyi Genel Sekreteri Alper Pınarcı katıldı. Toplantıda Manisa Belediyesi'ne ve Manisa Kent Konseyi'ne İç İşleri Bakanı Muammer Güler plaket verdi. Plaketleri Belediye adına Başkan Yardımcısı Funda Solak, Kent Konseyi adına Kadın Meclisi Başkanı Sevil Şekercioğlu aldı. Manisa Belediyesi'ni projeye verdiği katkılardan ve katılımlarından dolayı tebrik eden Muammer Güler, projenin ülkemizde yerel yönetime fayda sağlayacağını söyledi (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 20'nin Analizi: Kentsel gelişim, sürdürülebilir ve yaşanabilir kentler ve yerel yönetimin gelişimi açısından Manisa Kent Konseyi'nin stratejik projelere ve gelişme sağlayacak her oluşuma destek verdiğini görülmektedir. Manisa Kent Konseyi ve Kadın meclisinin, yerel yönetim ve yerel demokrasi adına Manisa kentine ve ülkemize katkı sağladığını söyleyebiliriz.

Faaliyet Örneği 21: Eğitimci Nedret Keskin, Manisa Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi organizasyonu ile aile içi iletişime yönelik 'Kim Bu Evdeki Yabancı' adlı seminer verdi. Katılımın yoğun olduğu seminerde anne-babalara Türkiye Cumhuriyeti'ne layık evlatlar yetiştirmeleri konusunda mesajlar veren Keskin, "Biz eğitimcilerin görevi geleceğin emanetçileri çocuklarımızı birer Mustafa

Kemal yetiştirmeniz yolunda bildiğimiz ne varsa size anlatmaktır.” sözüyle ayakta alkışlandı. Manisa Belediyesi aylık kültür sanat etkinlikleri kapsamında alanında uzman isimleri Manisa’da ağırlamaya devam ediyor. Bu kapsamda Şubat ayının konuğu iletişim seminerleri yoğun ilgi gören eğitimci Nedret Keskin oldu. Keskin, Manisa Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi organizasyonuyla aile içi iletişime yönelik ‘‘Kim Bu Evdeki Yabancı’ adlı bir seminer verdi. Kültür Merkezi Meclis Salonu’nda gerçekleştirilen seminerde salon tamamen dolarken, Belediye Başkan Vekili Hüseyin Köroğlu ve Kültür Müdürü Pedagog Kemal amlıoğlu da seminere katılanlar arasında yer aldı. Seminerde Türk aile yapısındaki iletişimi esprili bir dille aktaran Keskin, iletişimdeki en büyük sorunun yanlış anlaşılmalardan olduğunun altını çizdi. ğrenme biçimlerini görseller, işitseller, dokunsallar ve tatsal-kokusallar olarak guruplara ayırmanın iletişim konusunda verimli olacağını aktaran Keskin, bireyin önce kendini daha sonra karşısındakinin hangi guruba dâhil olduğunu zmlemesi halinde sağlıklı iletişim kurulabileceğini söyledi. Eğitimci Keskin, anne ve babaların özellikle çocukları ile olan konuşmalarına dikkat etmeleri konusunda uyararak, ‘‘Aslında o çocuklarınız bu vatanımızın geleceğidir. Onları vatanına, milletine hayırlı evlatlar olarak yetiştirmeniz Türkiye Cumhuriyeti’nin bekası için önemlidir. Biz eğitimcilerin görevi ise geleceğin emanetileri çocuklarımızı birer Mustafa Kemal yetiştirmeniz yolunda bildiğimiz ne varsa size anlatmaktır.’’ dedi. Zaman zaman katılımcıları da konuşmalarına dâhil ederek örnekler üzerinde iletişim kurma yollarını aktaran Keskin, seminer sonunda ayakta alkışlandı. Belediye Başkan Vekili Hüseyin Köroğlu ve Kültür Müdürü Kemal amlıoğlu, seminerinden dolayı Nedret Keskin’e katılımcı belgesiyle iek takdim etti (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet rneği 21’in Analizi: Kentin gelişimi açısından önemli olan çeşitli grupların eğitilmesi ve geliştirilmesine örnek olarak gösterilebilecek olan bu faaliyet, eğitim ve gençlik gruplarının verimli bir Şekilde bilinçlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Aile yapısı, çocukların ve gençlerin yetiştirilmesi, öğrenme yöntemleri ve sorunların çözülmesi noktasında vatandaşları bilgilendirici bir seminer olduğunu söyleyebiliriz.

Faaliyet rneği 22: Kent Konseyi Kadın Meclisi evre alışma Grubu, 7. Tarzan evre Günleri etkinlikleri kapsamında halka ücretsiz olarak file ve kese

kâğıdı dağıttı. Atatürk İlköğretim Okulu'nun da destek verdiği yoğun katılımlı etkinliğe, çocuklar gösterileriyle renk kattı. Manisa Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi Çevre Çalışma Grubu, 7. Tarzan Çevre Günleri kapsamında Tarzan Meydanı'nda etkinlik düzenledi. Manisa Belediyesi'nin malzeme desteğinde bulunarak ürettikleri kese kâğıdı ve fileleri halka dağıtan bayanlar, büyük ilgi gördü. Atatürk İlköğretim Okulu öğrencilerinin gösterileriyle renk kattığı etkinliğe Belediye Başkan Yardımcıları Nursel Ustamehmetoğlu ve Funda Solak, Kent Konseyi Başkanı Mustafa Genç, Kültür Müdürü Yonca Ekmekçi, Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Sevil Şekercioğlu, Atatürk İlköğretim Okulu Müdürü Ayşen Oğuz ile çok sayıda Manisalı katıldı. Etkinlik Atatürk İlköğretim Okulu'nun gösterileri ile başladı. Ardından Kent Konseyi Kadın Meclisi Çevre Grubu adına konuşma yapan Emel Pişirgen, amaçlarının çevre bilincini geliştirmek olduğunu belirterek Manisa'da çevreci kese kâğıdı ve filenin kullanım oranını arttırmayı hedeflediklerini söyledi (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 22'nin Analizi: Yerel demokrasi ve çevre konusunda birliktelik ve iki kavramın da beraber gelişmesinin istendiği yerel düzeyde yansımaları örnek olan bu faaliyet, kent konseyinin içerisinde olmamasının önemli bir eksiklik olarak görülebileceği çevre çalışma grubunun ve çevre çalışmalarını kadın meclisinin üstlendiği ve bu yönde çalışmalardan birisi olarak görülmektedir. Hem kadınların aktif olması için düzenlenen bir organizasyon olan bu faaliyet aynı zamanda da çevreye duyarlılığın artırılması açısından önem arz etmektedir.

Faaliyet Örneği 23: Manisa Belediyesi ve Manisa Kent Konseyi katkılarıyla; Dünya Bankası, MTSO ve TEPAV teknik desteğiyle hayata geçen Vatandaş Karnesi Projesi, Dünya Bankası tarafından örnek proje seçildi. Bu çerçevede Dünya Bankası Tanıtım Yetkilisi Alison Schafer ve Dünya Bankası Dış İlişkiler Koordinatörü Tunya Celasin Aydınalp Manisa'ya gelerek projelerin ayrıntılarını inceledi. Bu projenin Amerika'da bazı şehirler tarafından da örnek alınacağını ifade eden Dünya Bankası Yapımcısı Alison Schafer, Manisa Belediyesi'nin önemli bir çalışma yaptığının altını çizdi. Manisa'ya Washington'dan gelen Dünya Bankası Tanıtım Yetkilisi Alison Schafer ve Dış İlişkiler Koordinatörü Tunya Celasin Aydınalp, Manisa Kent Konseyi'nin hazırladığı Vatandaş Karnesi Projesi'nin ayrıntılarını inceledi. Manisa Belediyesi'nde tanıtım filmi çeken ayrıca Belediye Başkan Yardımcısı Nursel

Ustamehmetoğlu ile röportaj yapan Dünya Bankası yetkilileri projenin ayrıntıları hakkında bilgi aldı. Proje ile birlikte yaptıkları hizmetlerin halka yansımalarını gördüklerini ifade eden Başkan Yardımcısı Nursel Ustamehmetoğlu, Vatandaş Karnesi ile eksiklikleri de görme fırsatı yakaladıklarını ifade etti. Halkın yapılan hizmetlere bir anlamda puan verdiğinin altını çizen Ustamehmetoğlu, bu çerçevede halkın isteklerine göre hareket ettiklerini söyledi. Ustamehmetoğlu, Vatandaş Karnesi'nin hazırlanmasında emeği geçen Manisa Kent Konseyi'ne de teşekkürlerini sundu (www.manisa.bel.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Faaliyet Örneği 23'ün Analizi: Vatandaşlık karnesi, yerel demokrasilerde olması istenen vatandaşların yerel yönetimleri değerlendirmesi, şikayet veya önerilerde bulunması gibi katılım ve değerlendirme noktasında olan çalışmalardan birisidir. Yerel yönetim ve katılım çerçevesinde önemli bir faaliyet olan bu örnek başarılı bir çalışma olarak görülebilir. Manisa Kent Konseyi'nin hazırladığı Vatandaş Karnesi, Manisa'da yaşayan vatandaşların sunulan kamu hizmetlerini değerlendirdiği, öneri ve şikâyetlerde buldukları bir proje olarak yerel yönetimler alanında ülkemizde bir ilk olmuştur.

3.2.4. Yerel Demokrasi Ve Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Manisa Kent Konseyinin Genel Bir Değerlendirmesi

Halkın kendisini yönetmesi gerektiğinden yola çıkan demokrasi kavramında halk kendine ilişkin kurallar ve görevler belirleme yetkisine sahiptir. İlk bölümde detaylı olarak bahsettiğimiz demokrasi ve demokrasi modelleri başlıkları düşünsel ve teorik açıdan yerel yönetimlerin yetkili ve aktif bir organ olabilmesine temel oluşturmuştur. Antik Yunan'da başlayan ve ortaçağ demokrasileri ile ilerleyen süreçte yönetim mekanizmasının politika belirlemede ve hizmet oluşturmada uyguladıkları farklılıklar da zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. Modern demokrasiler ile beraber yerel yönetimlere verilen önem ve yerel yönetimlerin hizmet ve politika noktasında daha aktif olmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sosyal demokrasi ve katılımcı demokrasi açısından da önem taşıyan yerel yönetimlerin faaliyet alanının genişlemesi ve kente ilişkin sorunlara destek olmak isteyen duyarlı ve ilgili katılımcılara önem verilmesi konuyla ilgili demokrasi modellerinden destek bulmaktadır. Birinci bölümde bahsettiğimiz yerellik kavramı ilk defa Avrupa Yerel Özerklik Şartı'nda (AYÖŞ) karşımıza çıkmıştır ve kamu

sorumluluklarının genellikle ve tercihen en yakın olan makamlar tarafından kullanılacağını belirtilmiştir ve bu tanımlama ile yerel demokrasilerin ve yerel demokratik kuruluşların hizmet alanının belirlenmesi için temel teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Resmi çerçevede AYÖŞ ve çeşitli kanunlarda genel olarak yerel yönetimlerin merkezi yönetimden bağımsız tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar olduğu, ihtiyaçların yerel düzeyde karşılanarak merkezi yönetimin yükünün hafifletilmesi bağlamında eylemlerinin olması gerektiğinden ve yerel bazda verilecek hizmetlerin yerine getirilmesi için yerel yönetimlere gelir sağlanacağından bahsedilmiştir. Ülkemizde anayasal olarak ilk defa 1876 tarihli Kanun-ı Esasi de yer alan yerel yönetimler kavramı sonraki anayasalarımızda da yer alarak önemini korumuştur. İkinci bölümle bağlantılı olarak yerel yönetimlerin gelişimini ve kalkınma kavramının beraber anılması da 20.yy'ın en önemli konu başlıklarından birisi olmuştur. Kalkınma kavramının sürekli ve sürdürülebilir olması hizmetlerin ve vatandaşların refahının gelişmesinde büyük rol oynayacağı için sürdürülebilir kalkınma kavramı yerel yönetimlerin başlıca kavramlarından birisi olmuştur. Sürdürülebilir kalkınma kavramı insanlığın ihtiyaçlarını karşılarken gelecek kuşakların ihtiyaçlarını göz ardı etmemesi olarak Brundtland Raporu'nda yer almıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeydeki yansımaları ve kalkınma anlayışının olabildiğince yerel zeminde ve insan odaklı olması, bireylere eşit yaklaşan, kapsayıcı ve uygulanabilir nitelikte olması yerel yönetimlerin dikkat etmeleri gereken hususlardan bazıları olarak söylenebilir. Ülkemizde de sürdürülebilir kalkınma ile ilgili faaliyetler OECD ile yürütülen çevre ve kalkınma politika çalışmaları ile olmuştur. Gündem 21 ile ülkemizde ve dünya da sürdürülebilir kalkınmanın tüm insanlığın ortak hedefi olması benimsenerek bu amaçta kalkınma ve çevre sorunlarının ele alınarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik politikalar ortaya koyulması için eylem planları hazırlanmıştır. Yerel yönetimler ve merkezi yönetim arasında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yönünde çalışmaların yapılması teşvik edilmiştir. Bu aşamalardan sonra yerel yönetimlerin bünyesinde çalışmalar oluşturulması veya sivil toplum kuruluşları ile ortak çalışmalar yaparak bu alanda politikalar geliştirip eyleme dönüştürülmesinin gerektiği belirtilmiştir.

Uluslararası programların ve zirvelerin demokrasi ve yerel demokrasinin gelişimi açısından ne gibi katkıları olduğu bakımından incelediğimiz zaman

Stockholm Konferansı ile başlayan çevre hukuku alanındaki gelişmeler ile uluslararası toplumun küresel sorunlara odaklandığını görmekteyiz ve bu küresel sorunların çözümü için yapılması gerekenlerin üstlenmesi noktasında sadece merkezi yönetimlerin değil aynı zamanda hizmet ve çözüm noktasında yakın olan yerel yönetimlerin de üstlenmesi gereken sorumluluğu olduğundan bahsedilerek yerel yönetimlerin önemi kavranmıştır. Daha sonrasında düzenlenen Habitat konferansları ile sürdürülebilir kentsel gelişmeye yönelik hedefler belirlenmiştir. 1983 yılında Ortak Geleceğimiz adlı raporla ilk kez sürdürülebilir kalkınma kavramı tanımlanmıştır. Bu rapor ile beraber çevre ile kalkınmanın arasındaki dengenin sağlanması ve kaynakların etkin kullanımı ile ekonomik büyümeyi sağlama noktasında çeşitli kalkınma modelleri geliştirilmiştir. Rio konferansında Gündem 21 başlığı ile önemli temel sözleşmeler ve eylem planları devreye girmiştir. Sonrasında insan hakları konferansları ve sosyal kalkınma, insan yerleşimleri ve kentleşme üzerine toplanılan konferanslar ile küresel sorunların çözümü açısından değerlendirmeler yapılmıştır. Ülkemizde de Gündem 21'in yerel etkisi olarak Yerel Gündem 21 ile öngörülen eylem planını uygulamaya geçirmek amacıyla, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) desteğiyle ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı'nın (IULA-EMME) koordinasyonunda çalışmalar başlatılmıştır. Bu bağlamda, 1997 yılında ülkemizde "Yerel Gündem 21'lerin Geliştirilmesi Projesi" uygulamaya konulmuştur. 2000'li yıllardan itibaren de belediyelerin bünyesinde kent konseyleri yapılanmalarının oluşturulması öngörülmüştür.

Yerel Gündem 21'lerin Geliştirilmesi Projesi'ni hayata geçirmek amacıyla, 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ile kent konseylerinin kurulması zorunlu hale getirilmiş ve Ekim 2006 tarihinde de Kent Konseyi Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir.

Manisa Kent Konseyi yönetmelik kapsamında oluşumunu gerçekleştirmiş, yönetmelikte öngörülen meclisler ve çalışma grupları üzerine oturtulmuş bir yapıya sahiptir. Genel olarak bahsettiğimiz uluslararası çalışmalar ve programların etkisiyle harekete geçerek kendisine yol haritası ve faaliyet planları hazırlayan kent konseyi, kente her alanda sahip olma ve yetme düşüncesinin hâkim olduğu bu konseyde meclislerin çeşitliliği ve çalışma grubu sayısı azdır. Kent Konseyi'nin meclisler ve çalışma grupları yönünden az sayıda olması etkinlikler noktasında çok aktif olmadığı

şeklinde değerlendirilebilir. Konsey dönemsel olarak çalışmalarını artırmakta olsa da kent konseylerinden beklenen aktif katılım, kent kararlarında etkililik, kent sorunlarının çözümü konularında çalışma yapma yönleri ile zayıf kalmaktadır. Ancak Manisa Kent Konseyi oluşturduğu meclisler ve gruplar aracılığı ile kent genelinde çalışmalar yürütmektedir. Aktivite anlamında çok aktif olmasa da konsey geçmiş dönemlerde Manisa merkez ve ilçe halkı ile önemli kampanyalara imza atmış ve paydaşlık sağlamıştır. Toplamda 4 meclisten oluşan Manisa Kent Konseyi'nin meclisleri; Kadın Meclisi, Gençlik Meclisi, Engelliler Meclisi, Çocuk Meclisidir. Eğitim Çalışma Grubu, Hanımeli Çalışma Grubu, Sağlık Çalışma Grubu ve Çevre Çalışma Grubu olarak 4 çalışma grubu mevcuttur. Çalışma gruplarında ilin yerel özellikleri ve ihtiyaçları ön planda tutulmuş ve bu yönlü çalışma grupları oluşturulmuştur. Manisa Kent Konseyi'nin TEPAV ve Dünya Bankası'nın desteği ile Türkiye'de ilk kez uyguladığı ve 2500 Manisalı vatandaş ile yüz yüze görüşerek yaptığı vatandaş karnesi uygulaması Manisa Kent Konseyi'nin elle tutulur düzeyde en önemli çalışması olarak değerlendirilebilir. Manisa merkezde sunulan kamu hizmetlerine vatandaşların not vermesiyle başlayan bu çalışmada kamu hizmet önceliklerinin belirlenmesi, çözüm ve şikayet olarak değerlendirmeler yapılmıştır. Kent Konseyi'nin yaptığı anketlerde sağlık, eğitim ve kentsel altyapının önemli sorunlar olarak görüldükleri ortaya çıkmıştır. Fakat bu sorunlara çözüm olarak eğitim, sağlık ve kentsel altyapı alanlarında kent konseyinin çalışma grupları ve çözüm noktasında yetersiz kaldığını söyleyebiliriz. Çalışmalar ve yapılan etkinliklere baktığımızda Hanımeli Çalışma Grubu'nun aktif çalışmaları haricinde diğer grupların pek aktif ve verimli olduğu söylenemez. Kentteki okuma yazma oranını artırmak ve kitap okumaya teşvik amaçlı çeşitli gruplar ile çalışmalar yürütülmüştür. Kentin kadınlara yönelik toplantılar düzenlenerek kadınların bilinçlenmesi amaçlamıştır. Konseyin kadınlara ilişkin çalışmalarının yoğunluğu Kadın Meclisi'nin aktifliğini bizlere göstermektedir. Kentleşmeye ve çevreye bağlı sorunlar hakkında politikalar üretecek bir çalışma grubunun olmaması kent konseyinin temelde kente ilişkin sorunlara çözüm olma misyonunu yerine getirememesine sebep olduğunu söyleyebiliriz. Kent Konseyi bir aktivite ve program hazırlayan kuruluştan öteye geçememiştir. Kente ilişkin sorunların çözümüne yönelik belediye meclisine götürülen çözüm önerileri ve tekliflerin çok az sayıda olduğunu, değerlendirilen teklif ve önerilerin ise uygulama ve destek anlamında yeteri kadar olumlu sonuçlar

doğurduğunu söyleyemeyiz. Ayrıca Konsey kente ilişkin önemli günlerde ve tarihlerde de faaliyetler yürütmektedir.

SONUÇ

Teorik olarak altyapısından bahsettiğimiz kavramlar neticesinde demokrasinin, yerel demokrasinin ve yerel yönetimlerin zaman içerisinde geçirdiği değişimler 19. yy'ın üçüncü çeyreğinden itibaren hizmetin yerelleşmesi ve yerel katılımın öneminin artmasına daha fazla değinen anlayışları doğurmuştur. Özellikle sosyal demokrasi ve kalkınmacı demokrasi modellerinin etkilerinin görüldüğü ve hizmet açısından önemli görülen yerel yönetimlere ilgi de bu anlayışların etkisiyle ivme kazanmıştır. Bu süreç içinde belirginleşen ve bizimde ikinci bölümde ortaya koyduğumuz toplumsal adaletsizlik, toplumsal eşitsizlik, sağlık sorunları, göç sorunları, çevre sorunları, küresel ısınma, kentlerin nüfus problemleri ve çarpık kentleşme gibi kavramların kamuoyu gündeminde daha çok yer almaya başladığını görüyoruz. Politika üretme ve eyleme geçme noktasında çok önemli olan 1992 yılında Rio'da düzenlenen Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda bahsedilen Gündem 21 kavramının önem kazanmasıyla beraber yerel yönetimler alanında ülkemizde de 1997 yılında Yerel Gündem 21 başlığı ile politikalar üretilmeye başlamıştır.

Yerel demokrasinin gelişmesi, yerel yönetimlerin önemi ve kent konseylerine giden süreçte önem taşıyan uluslararası anlaşmalar, zirveler, konferanslar ve bildirgelere göz atarak yerel yönetimlerin geniş çaplı ele alınmasını sağlayan gelişmelere bakıldığında 1972 Stockholm Konferansı ile insan ve çevre uyumunun gözetildiğine ilk defa uluslararası bir çerçeveden yaklaşıldığı görülebilir. Takip eden gelişmelerde ise sürdürülebilirlik kavramına çevre açısından bakılarak insanların sürdürülebilir bir çevrede yaşama haklarından söz edilmektedir. Habitat toplantılarının yapılması ile kontrolsüz büyüyen şehirlere ve ekonomik eşitsizliklere dikkat çekilmiştir. Brundtland Raporu'nda ilk defa bahsedilen sürdürülebilir kalkınma kavramı ile çevre ve kalkınma arasında doğrudan bağlantı kurulmuştur. Bu çerçevede insanların ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da gözetmesi gerektiği belirtilmektedir. 1992 yılında ise katılımın en fazla olduğu konferans olan Rio Konferansı, daha önceki programlar ve konferansların kısıtlı ve teoride kaldığı konular için çok ciddi bir temel oluşturmuştur. Rio Konferansı'ndan çok önemli bildirgeler ve sözleşmeler çıkmıştır. Bunlardan biri de konumuz ile doğrudan bağlantılı olan Gündem 21'dir. Daha sonrasında gelen Viyana İnsan Hakları Konferansı ile halkların kendi kaderlerini tayin etmesi ve devletlerin sosyal hizmetleri sağlamada menfaatsiz şekilde hareket etmesi gerektiğinden bahsedilerek

yönetimlerin kendi ekonomik, sosyal ve kültürel idarelerini yapmaları hususunda önemli maddelere değinilmiştir. Ardından gelen Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı ile nüfus ve kalkınma literatüründe yeni bir dönemin başladığından söz edebiliriz. Bu konferansta üreme ve kadın sağlığı konusunda ilk kez açıklamalar yapılmış ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın geniş tabanlı olması temenni edilmiştir. 1995 yılında Kopenhag’da gerçekleşen Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi, Birleşmiş Milletler’in ilk kez yoksulluk, işsizlik ve toplumsal bölünmüşlük veya dışlanmışlık gibi toplumsal sorunları gündeminin ilk sırasına alması ve dünya ölçeğinde bir tartışma başlatmasından ötürü çok önemlidir. Bu konferansta küreselleşmiş piyasanın tekel oluşturmasının kabul edilemeyeceği, diğer toplumların da gelişmeden pay almasının gerektiğinden bahsedilmiştir. 2002 yılında Johannesburg’ta Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) düzenlenerek küreselleşen dünyada refahın eşit olarak paylaşılmadığının, Kuzey ve Güney ayrımının devam ettiğinin, endüstrileşmiş ve fakir ülkelerin sorunlara farklı bakış açılarının bulunduğu altı çizilmiş ve bu konularda önlem alınmasının gerektiğinden bahsedilmiştir. Kent ve insan yaşamı konusunda çok önemli zirveler olan ilki 1976’da, ikincisi 1996’da düzenlenen Habitat konferanslarının üçüncüsü 2016 tarihinde Ekvator’un başkenti Quito’da yapılmıştır.

Birleşmiş Milletler’ in 2015 sonrası gelişim ajandasını yayınlamasından sonra düzenlenen ilk Habitat zirvesi olan Konut ve Sürdürülebilir Kentleşme Konferansı’nda “Yeni Bir Kent Gündemi” üst başlığıyla kentlerin, köylerin, kasabaların iklim değişimi ve sürdürülebilir gelişme çerçevesinde nasıl planlanıp yönetileceği konusu masaya yatırılmıştır. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin, 2050’ye kadar iki katına çıkacak olan dünya nüfusunu etkileyecek olan eşitsizlikler, sosyal ve ekonomik dışlanma ve çevresel bozulma dâhil olmak üzere birçok yeni sınama ve mevcut zorlukların üstesinden gelmede, ekonomik büyümede, sosyal ve kültürel kalkınmada ve çevre korumada ulusların kalkınmasına katkı sunacak bir fırsat olarak görüldüğünden söz edilmiştir. Sürdürülebilir kentsel gelişmeyi hem zorluklar hem de fırsatlar açısından ele alan bir deklarasyon yayınlanarak; planlama, tasarım, finansman, kalkınma ve yönetim boyutlarında bütüncül bir yaklaşım ile sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesinin taahhüt altına alındığı bir konferans olmuştur. Bu anlaşmalar ve konferanslar çerçevesinde genel olarak demokrasiden yerel demokrasiye evrilen süreci ve hizmet odaklı yerel idarelere, kalkınmanın ve

ekonomik, sosyal, kültürel ve yönetsel açıdan kararların ve gelişimlerin yerellik ilkesine doğru yöneldiğinden söz edebiliriz. Konferanslarda önerilen politikalar genel olarak hizmette ve etkinlik aşamasında katılımın ön plana çıkarıldığı görüşlerle temellendirilmiştir. Bu sebepten dolayı da katılımın en yakın ve en yoğun olarak gerçekleştiği yerel yönetimlerin daha aktif olması gerektiğine değinmişlerdir. Rio’da ele alından Gündem 21 başlığı ile de yerel yönetimlere verilen önem gözler önüne serilmiştir.

Uluslararası alanda Gündem 21 biçiminde adlandırılan bu konu ülkemizde de Yerel Gündem 21 olarak ele alınmıştır ve neticeler vermiştir. Türkiye’deki Yerel Gündem 21 ile öngörülen çalışmaları ve eylem planını hayata geçirmek amacıyla, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın (UNDP) desteğiyle “Yerel Gündem 21’lerin Geliştirilmesi Projesi” uygulamaya konulmuştur. Yine Yerel Demokrasinin Geliştirilmesi Projesi’ni hayata geçirmek amacıyla, Temmuz 2005’te yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ile Kent Konseyleri’nin kurulması zorunlu hale getirilmiş ve Ekim 2006 tarihinde de Kent Konseyi Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda ve Kent Konseyi Yönetmeliği’nde Kent Konseylerinin tanımından bahsedilmiştir. Ayrıca Kent Konseyi Yönetmeliği’nde Kent Konseyleri’nin ve Gündem 21’in geniş tanımları da yer almaktadır ve Kent Konseyi’nin çalışma şekli, misyonu ve görevlerinden bahsedilmiştir. Yerel katılımın artırılması gayesinde Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 projelerinin uygulama aşamasında etkin şekilde gözlemlenen temel kurumu kent konseyleridir. Kent konseyleri, kentte yaşamını sürdüren ve kent ile ilgili olan sorunlarla ilgilenen özel ve tüzel kişileri ortak olarak aynı çatı altında toplamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda saptanacak olan kent vizyonunun çerçevesine ve kentin sürdürülebilir kalkınmasına fayda sağlayacak olan etkenlerin yine aynı kentte yaşayan kişiler olacağı anlayışıyla hareket edilmiştir. Sivil toplum örgütlerinin idareye baskı oluşturabilmelerine destek sağlayacak olan Kent Konseyleri 2009 yılında kanuni olarak zorunlu kılınmıştır. Fakat bu duruma rağmen hala ülkemizde Kent Konseyleri’nin olmadığı kentlerin sayısı azımsanmayacak kadar çoktur.

Yerel Gündem 21 programının en önemli çıktılarından birisi olarak kent konseylerini örnek verebiliriz. Ülkemizde 2000 yılındaki Yerel Gündem 21 programının ilk meyvesi olan kent konseyleri 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile

zorunlu hale getirilmiştir. Önemi geçmişten günümüze artarak devam eden kent konseyleri, kente ve kentte yaşayanlara sosyal, ekonomik, kültürel ve yönetsel boyutlarda önemli katkılar sunma potansiyeli olan bir oluşum olarak değerlendirilebilir. Bu oluşumun temel öğeleri olarak çoğulcu yönetim, gönüllülük, hemşehrilik bilinci, kent ve kentlilik bilinci, ortak sorumluluk, ortak akıl ve ortak değerler sayılabilir. Saydığımız bu öğeler kentin gelişimine katkı sağlayarak, devamlı ve sürdürülebilir bir kent geleceği sağlama noktasında çalışmalar için temel teşkil etmişlerdir. Bu aşamada kent konseyleri buldukları konum itibariyle tartışmalar ve çözümler ortaya koymaktadır.

Kent konseyleri, buldukları kentin geliştirilmesi için çalışmalar yaparken bölgesel ve ulusal anlamda kent konseyleri birlikleri ise kent konseylerini geliştirme ve işlevselliğini artırma noktasında çalışmalar yapmaktadır. Ülkemizde, Türkiye Kent Konseyleri Birliği ve Türkiye Kent Konseyleri Platformu olarak iki ayrı oluşum mevcuttur. Bu iki yapılanmada farklı kent konseyi üyeleri mevcut ise de temelde aynı hedef ve istekler etrafında çalışmalar yapmakta oldukları söylenebilir. Öncelik olarak kent konseylerinin destek bulması ve gelişiminin desteklenmesi ile işbirliği ve dayanışma ilişkilerinin oluşturulmasına çalışılmaktadır. Kent konseylerinin üyeler bazında temsil edildiği bu birliklerde kent konseylerinin deneyimleri ve yeni fikirlerinden yola çıkılarak daha faydalı çalışmalar gerçekleştirmek için toplantılar yapılmaktadır. Aşağıda örneklendireceğimiz şekilde aktif biçimde toplantılar ve seminerler düzenleyen Kent Konseyleri Birliği, kent konseylerinin gelişimi için sorunlar ve çözümler çerçevesinde çalışmalar yapmaktadır. Kent konseyleri birlikleri, en başta kent konseylerine yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını sağlamak, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin benimsenmesini sağlamak gibi görevlerinin olduğundan hareketle kent konseyleri için geniş kapsamlı analizler yaptırmakta ve oluşan bilgi kümesi aracılığıyla kent konseyleri arasında koordinasyon oluşturmaktadır.

Bu analizler ekseninde Kent Konseyleri Birliği kent konseylerinin sorunlarını şöyle sıralamaktadır:

- Belediyelerin veya belediye başkanlarının, kent konseylerinin kurulmasına öncülük etme noktasındaki tereddütleri,

- Belediyelerin kent konseylerine personel, mekan ve para hususlarında destek ve imkan sağlamaması.
- Kent konseylerinde oluşturulan ve kabul edilen görüşlerin belediye meclislerinde görüştürülmemesi.
- Kent konseylerinin belediyenin bir birimi olarak görülmesi,
- Kent konseyi başkanlığını belediye başkanının veya belediye başkan yardımcısının yapması.
- Kent konseylerinin sivil toplum kuruluşu olarak görülmesi,
- Belediye ve kent konseyi arasında kurallar veya ilkeler yerine kişisel ilişkilerin ön planda olması.
- Kent konseyinin organ ve yönetim seçiminde belediye veya belediye başkanının etkisinin olması ve kent konseyi yönetmeliğinin yetkili organları tarafından dikkate alınmaması veya keyfiyete göre kullanılması (<http://kentkonseyleribirligi.org.tr>, Erişim Tarihi: 29.04.2019).

Bu sorunlara rağmen kent konseylerinin yerel yönetişimi güçlendirici etkilerinin olduğu, sorunların yasal ve uygulamada çözümler üretilerek yerel yönetim olgusuna dönüşebileceği gibi iyimser düşüncelerin varlığı da söz konusudur. Diğer yandan yerel katılım açısından yeni bir “vesayet” ilişkisinin gelişebileceği ve yerel katılım dinamiklerinin bundan önemli yararlar alabileceği de kötümser düşünceler arasındadır (Güneş ve Beyazıt, 2012: 145).

Kent Konseyleri Birliği'nin Kent Konseyleri'nde “Sorunlar” başlıklı analizinin diğer yüzü olan Kent Konseyleri için “Beklentiler” analizi ise şu sonuçlara varmaktadır:

- Kent konseylerinin etkin ve verimli faaliyetlerde bulunabilmesi için belediyelerin kendilerine, yasayla verilmiş görevlerini yerine getirmelerine yardım ve destek olmaları beklenmektedir.
- Kent konseylerinin kurulması veya kurulmasına destek olmak için yasada herhangi bir yaptırımın olmamasının belediyelere bu konuda duyarsız kalmalarının yolunu açtığını söyleyerek bir yaptırım olması veya herhangi bir yaptırım gelene dek en azından İçişleri Bakanlığı veya Sayıştay denetçilerinin denetleme raporlarında kent konseyi olup olmadığına veya belediyelerin kent

konseylerine destek olup olmadığı hususunda detaylı olarak yer verilmesi istenmektedir.

- Faaliyetler için personel, mekân ve para konusunun önemli olduğuna değinilerek bu konuda en azından bir alt sınır miktarınca yardımın belirlenmesi veya belediye harcama usul ve esaslarına göre bir destek sağlanması beklenmektedir.
- Yerel siyaset kurumlarının, kent konseylerini ele geçirecek bir yapı olarak görmelerini engelleyecek, yerel halkın katılımının sağlanacağı ve fikirlerin özgürce ifade edilebileceği, objektif ve demokratik bir platformun oluşturulması için özen gösterilmesi talep edilmektedir (<http://kentkonseyleribirligi.org.tr>, Erişim Tarihi: 29.04.2019).

Yerel Gündem 21 sonrasında 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu önemli bir adım olarak görülebilir. Bu kanunla birlikte kent konseylerinin oluşturulmasından bahsedilmesi, yerel yönetimi ve yerel demokrasiyi güçlendirerek halkın daha geniş katılımının sağlanması yönünde önemli bir basamak olabilir. Kent Konseyleri Yönetmeliği'nin daha işlevsel ve etkili uygulanabilmesi açısından getirilen öneriler de mevcut sorunların çözümüne yönelik olması sebebiyle önem taşımaktadır. Yine de yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda atılan adımların yeterli olmadığı söylenebilir. Belediye sayısının 1397 olduğu ülkemizde kent konseylerinin sayısı Mayıs 2016 itibarıyla 228'dir. Başka bir ifadeyle ülkemizde bulunan belediyelerin %16,3'ü oranındadır. Bunun gibi olumsuz durumlara rağmen kent konseylerinin beklenti olarak hedeflediği hususlarda çalışmalarına devam ettiği ve belediyelerin bütçe çalışmalarından pay almak, kendilerine mekân ve personel tahsisi konularında belediyelerle ilişkilerini geliştirmek yönünde çalışmalar yaptıkları ileri sürülebilir. Türkiye geçmişte Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından Yerel Gündem 21'in başarılı uygulamaları kapsamında değerlendirilerek "en iyi uygulama" örneği olarak 2002 Johannesburg Zirvesinde tanıtılmıştır (<http://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa>).

Manisa Kent Konseyi organizasyon yapısı, yapılan çalışmalar, katılım ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi gibi konular açısından Türkiye'de benimsenen modelin tipik bir örneğidir. Tezimiz bu örnek üzerinden olgu ve sorunları daha somut bir zeminde çözümlenmeyi amaçlamıştır. Manisa Kent Konseyi'nin organizasyon

yapısının ülkemizdeki diğer kent konseylerinde olduğu gibi, başkan, başkan yardımcısı, genel sekreterlik ve genel sekreter yardımcıları, yürütme kurulu, genel kurul, çalışma grupları ve meclisler şeklinde oluştuğunu görmekteyiz. Manisa Kent Konseyi, çalışma grupları ve meclisleri ile yerel sorunların çözümüne yönelik çalışmaları amaç edinmiş aynı zamanda da halkın ve sivil toplum kuruluşlarının yönetime katılımını sağlamayı ve böylelikle çoğulcu yönetimin, yönetişimin önemini ortaya koymayı hedeflemiştir.

Elde ettiğimiz ve 3. bölümde sunduğumuz verilere göre hemşehrilerine etkin hizmet verebilmek ve kenti daha iyi tanıtılabilmek adına yapılan çalışmalarla Manisa Kent Konseyi'nin belediyelerin işlerini yavaşlatarak bürokrasiyi arttıran bir oluşum değil aksine belediyenin kent ile ilgili işlerinde yardımcı görevi gördüğünü söyleyebiliriz. Manisa Kent Konseyi, katılım ve işlevsellik konusunda 2013 yılında büyükşehir belediyesi olana dek çok daha verimli ve etkin hizmet ve faaliyetlerde bulunmuştur. Manisa Belediyesi, büyükşehir belediyesi statüsüne eriştikten sonra Manisa Kent Konseyi'nin daha pasif bir oluşuma doğru kaydığını yapılan çalışmalara baktığımız zaman ifade edebiliriz. Kent konseyinin bünyesinde bulunan Kadın Meclisi'nin Manisa şehri içerisinde ve ilçeler arasında kadınların kenti tanımaları açısından sıkça geziler, turlar ve çeşitli organizasyonlar açısından çok aktif olduğunu belirtmekle beraber engelliler meclisi, çocuk meclisi ve gençlik meclisinin ise birkaç çalışması haricinde çalışmalar noktasında yetersiz kaldığını söyleyebiliriz.

Kent Konseyleri Birliği'nin kent konseyleri için ortaya koyduğu sorunları Manisa Kent Konseyi açısından değerlendirecek olursak:

Belediyenin ve belediye başkanının Manisa kentinde kent konseyinin kurulması konusunda öncülük etmemesi veya tereddüt etmesi gibi bir sorunun olmadığı, Manisa Kent Konseyi'nin kurulmasında belediye ve belediye başkanının öncülük ettiğini ifade edebiliriz.

Manisa Belediyesi ve Manisa Büyükşehir Belediyesi'nin kent konseyine personel, mekân ve para hususlarında yardım etmesi konusunda ise kent konseyinin kurulduğu zamanlarda yeteri kadar personel, mekân ve para kaynağı sağlandığını ifade edebiliriz fakat Manisa kentinin büyükşehir olmasından sonra bu konularda

yardımların eskisi kadar olmadığı ve personel, mekân ve para konularında çok kısıtlı ve pasif kalındığını dile getirebiliriz.

Kent Konseyleri Birliği tarafından sorunlardan birisi olarak gösterilen kent konseyinde alınan kararların ve görüşlerin belediye meclislerinde görüştürülememesi ile ilgili olarak Manisa Kent Konseyi Şube Müdürlüğü'nde fiziki bir şekilde biriktirilen çalışmalar ve görüşlerin olduğu dosyaların belediye meclisinde değerlendirilmemiş olması, önem gösterilmemiş olması ve bu karar, faaliyet planları, ve görüşlerin dikkate alınmadığını söyleyerek bu sorunun Manisa Kent Konseyi'nde de geçerli olduğunu öne sürebiliriz.

Kent konseyinin belediyenin bir birimi olarak görülmesi sorunu bakımından ise Manisa Kent Konseyi'nde çalışan personelin belediyenin başka birimlerine kaydırılması, belediye personelinin bazı durumlarda kent konseyinin işleri için görevlendirilmesi gibi iç içe geçmiş bir çalışma şeklinden bahsedebiliriz.

Ortaya konan bir başka sorun olan kent konseyi başkanlığını belediye başkanı veya belediye başkan yardımcısının yapması sorunu çerçevesinden Manisa Kent Konseyi'nde böyle bir durumun söz konusu olmadığını, sendika temsilcilerinden birisinin başkanlık ettiğini görmekteyiz.

Kent konseyi organları ve başkanlarının seçiminde belediye başkanının etkisi sorunu bağlamında Manisa Kent Konseyi organ ve başkan seçiminde sendikaların ve siyasi desteğin etkili olduğu kanısı Manisa Kent Konseyi personellerinin sıklıkla dillendirdiği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent konseyi başkanının seçimi ve belirlenmesi sürecinde de yine karşımıza sendika ve siyasi destek ile orantılı bir seçim sonucu çıkmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma, yerel demokrasi ve kent konseyleri üçgeninde çalışmamıza bakacak olursak kentsel refah artışı, hemşehrilik hukukunun gelişimi, kent problemlerinin hızlı ve etkin çözümü, yönetim çerçevesinde sorunlara yaklaşım, çevreyle bağlantılı kent gelişimi gibi konular açısından bağlantıların önem kazandığını ve geliştiğini ifade edebiliriz.

Manisa Kent Konseyi örneğinde ortaya koymaya çalıştığımız sorunlar ve tespitlerin ülkemizdeki diğer kent konseylerinin de ortak sorunları olduğunu Kent

Konseyleri Birliği ortaya koymuştur. Giriş bölümünde söz ettiğimiz kendilerine büyük umutlar atfedilen kent konseylerinin (zelde de Manisa Kent Konseyi'nin) yerel demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma açısından etkin olarak kullanılmadığı görülmektedir. Bu çerçevede yukarıda saydığımız sorunların devam ettiğini ileri sürdüğümüz temel tezimizin doğrulanmış olduğunu belirtebiliriz. Kentte, ortak akıl ve katılım konusunda zorlukların yaşanması, gönüllülük esasının zayıf kalması ve kent konseyinin tam olarak anlaşılamamasından ötürü sürdürülebilir, etkin, işlevsel ve aktif bir yapı oluşturulmasında istenen sonuçlar elde edilememiştir. Kent konseyleri, sürdürülebilir kalkınma ve yerel demokrasi bağlamındaki beklentileri karşılamaktan uzak kalmıştır.

Sonuç olarak kent konseylerini vatandaşların yönetime katılımlarının beklendiği ortak bir anlayış etrafında hemşehrilik hukukunun gelişmesi, kentlerin problemlerine katkı sağlanması, sürdürülebilir kalkınma politikalarına zemin hazırlanılması, kolektif sorunlara kolektif çözüm sunulması, çoğulcu yönetimin geliştirilmesi gibi faydalarıyla birer yönetişim mekanizması olarak kabul edebiliriz. Manisa Kent Konseyi'nin, Manisa Büyükşehir Belediyesi tarafından Manisa şehrinin gelişimi amacıyla, hemşerilerinin daha fazla katılımı ve kentin yönetiminde daha etkin olması hususunda desteklemesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede kentin gelişmesi ve geleceğe dair planların daha uygulanabilir kılınması noktasında Manisa Kent Konseyi'nin verimli çalışmalar ile büyükşehir belediyesine yardımcı olacağı konusunda hiçbir şüphe yoktur. Bu tezde analiz edilen zorluklara rağmen gerek tekil bir örnek olarak Manisa Kent Konseyi'nin gerekse genel manada kent konseylerinin katılımcı bir yapıyla aktif hale getirilmesi suretiyle geleceğe dönük olarak umutların sürdürülebileceğini ileri sürebiliriz. Bunun için bu tür katılımcı mekanizmaların yerel yönetimler açısından bir yük değil fırsat olduğuna dair bir zihniyet değişimine ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Aksu, C. (2011). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre*. Güney Ege Kalkınma Ajansı.

Al, H. (2007). *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*. Ankara: Vadi Yayınları.

Algan, N. (2000). *Türkiye’de Devlet Politikaları Bağlamında Çevre ve Çevre Korumanın Tarihine Kısa Bir Bakış*. İstanbul: Türkiye’de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu.

Arslan, R. (2013). *Demokratik Yönetim Sistemleri*. Bursa: Dora Basım Yayın.

Aşkın, M. D. (2003). *Eşitlik ve İyi Yönetişim*. Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayını. Başbakanlık. Ankara: Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü.

Atvur, S. (2008). Yerel Gündem 21 ve Çevre: Antalya Kent Konseyi Örneği. Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 35(2): 231-241.

Aydın, A. H. (2016). *Kamu Yönetimine Giriş*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Aydınlı H. İ. ve Memiş, L. (2014). Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma ve Katılımı, Mesudiye İlçe Kurultayı Örneği Üzerinden Yeniden Kurgulamak. KSÜ İİBF Dergisi.(6) :53-68.

Balcı, A. (2005). “Türkiye-AB İlişkileri Perspektifinden Kamu Yönetimi Sisteminin Yeniden Yapılandırılması”. Amme İdaresi Dergisi. 38(4).

Barın, T. (2016). *Anayasa Yargısının Demokratik Meşruiyeti*. İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Bayar, D. (2003). “Yönetim, Yerel Yönetim ve İl Özel İdaresi İçin Bir Model Önerisi”. Sayıştay Dergisi. (256): 57.

Bayramoğlu, S. (2005). *Yönetişim Zihniyeti Türkiye’de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bekcan, U. (2005). *Demokrasi Kuramları Açısından Türk Demokrasisine İlişkin Bir İnceleme (Yüksek Lisans Tezi)*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bozkuş, B. (2009). *Türk Kamu Yönetiminde Yönetişim Tartışmaları ve Yönetişimin Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bozkurt, Ö. K. (2011). *Uluslararası Nüfus Ve Kalkınma Konferansı (ICPD, 1994) Eylem Programı’nın Türkiye’de Uygulanan Sağlık Politikalarına Yansımalarının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden İncelenmesi*. (Uzmanlık Tezi). T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Bozlağan, R. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını. (50): 1011-1029.

Bilgin, S. ve Altunok, H. (2013). Yönetimsel ve Mali Boyutlarıyla Köy Kanunu Tasarı Taslağı. Çağdaş Yerel Yönetimler.

Bingöl, Y., Yazıcı, E., Büyükkakın, T. (2013). *İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli Kocaeli Deneyimi*. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Yayınları.

Büke, T. Köne, Ç. (2006). Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı Çerçevesinde Türkiye'nin Enerji Tüketiminin Analitik Şebeke Yöntemiyle İncelenmesi. Türkiye 10. Enerji Kongresi.

Bülbül, Z. (2009). Ekonomik Dönüşüm Süreci, Kentleşme, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kent Konseyi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceylan, T. (1995). *Sürdürülebilir Kalkınma, Gelişme İktisadı*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Coşkun, V. (1999). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. Türk İdare Dergisi.(422): 93-110.

Çevikbaş, R.(1995). Yerel Yönetimler, İşlevi ve Türkiye'deki Durumu. Türk İdaresi Dergisi. (407): 379.

Çukurçayır, M. A. (2006). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Konya: Çizgi Kitapevi.

Dahl, R. A. (2001). *Demokrasi Üstüne*. (Çev. Betül Kadioğlu). Ankara: Phoenix Yayınları.

Dağdemir, Ö. (2005). "Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Ekonomik Büyüme: İklim Değişikliği Politikasının Türkiye İmalat Sanayii Üzerindeki Olası Etkileri". Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. 60(2): 49-70.

Dicle, E. (2012). Modern Ulus Devlet Projesinde Bir İdeal Mekân Temsili Olarak Köy Ütopyası, Turkish StudiesInternational Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic.

DPT, 2007. *Kamuda İyi Yönetişim*. Dokuzuncu Kalkınma Planı. Ankara: Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

Dursun, D. (2004). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta Yayım.

Eldem, H. (2013). *Dağlık Alan Yönetiminde Sürdürülebilirlik: Yunt Dağı Örneği*. İstanbul: Zinde Yayıncılık.

Emrealp, S. (2005). *Yerel Gündem 21: Uygulamaya Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*. İstanbul: IULA-EMME Yayını.

Emrealp, S. (2010). *Türkiye'nin Katılımcı-Demokratik Yerel Yönetişim Modeli Olarak Dünyaya Armağanı Kent Konseyleri*. İstanbul: UCLG-MEWA Yayınları.

Ergin, B. (2008). *Belediyelerde Yönetime Katılım ve Zeytinburnu Belediyesi Kent Konseyi Uygulaması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erim, R. (2000). *Çevreyle İlgili Hukuksal Düzenlemelerin Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyum Bildirileri (The Legal Regulations about the Environment Proceedings of the Symposium on the History of Environment and Environmental Protection in Turkey)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Eroğlu, H. T. (2010). "Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 26(2): 4455.

Eroğul, C. (2000). *Anatüzeye Giriş*, Ankara: İmaj Yayınevi.

Es, M. (2008), *Osmanlı Devletinde Mahalli İdareler, Yerel Siyaset Dergisi*. (27): 29-38.

Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Konya: Vadi Yayınları.

Görmez, K. ve Altınışık, H.U. (2011). *Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri*. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Kent Konseyi.

Gözler, K. (2004). *Anayasa Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Kitabevi.

Gözübüyük, A.Ş.(2003). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Gül, H. (2008). *Yerinden Yönetim Kavramının Gelişimi, Tanımı Türleri ve Özellikleri. Türkiye'de Yerel Yönetimler*. Ankara: Nobel Yayınları.

Gündoğan, E. (2010). *Kavram, Kuram ve Boyutlar. Yönetişim: Kuram-Boyutlar Uygulama*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Güneş, M. ve Beyazıt, E. (2012). *Yerel Gündem 21'den Kent Konseylerine*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Haktankaçmaz, M. İ. (2003). "Türk Kamu Yönetiminde Yönetişimin Uygulanabilirliği". *Amme İdaresi Dergisi*. (37): 45-62.

Han, E. ve Kaya, A.A. (2006). *Kalkınma Ekonomisi - Teori ve Politika*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Hatam, S. (2012). *Belediyelerde Katılımcı Demokrasi Aracı Olarak Kent Konseyleri: Samsun Örneği*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Heywood, A. (2012). *Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları.

İnaç, H. ve Ünal, F. (2006). İngiltere’de Yerel Yönetimler. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 19(1): 120-135.

Kalabalık, H.(2005). *Avrupa Birliği Ülkeleri İle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku Teori-Uygulama*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kalaycıoğlu, E. ve Göymen, K. (2010). *Sürdürülebilir İstanbul İçin Yeni Yönetim Modeli”, Metropolitan Yönetişim*. İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi Yayını.

Karabulut, H. (2009). Yerel Demokrasilerde Kent Konseylerinin Rolü: Bursa Kent Konseyi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaçor, S. ve Oltulu, A. (2011). Demokrasi Ve Yönetişim Boyutu ile Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 9(18): 507-532.

Karadaş, F. (2008). Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesinde Türkiye’deki Enerji Sektörü ve Politikaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncüyıl Üniversitesi.

Karakılıçık, Y. ve Özcan A. (2005). Yerellik (Subsidiarite) İlkesinin Türk Yerel Yönetim Dizgisinde Uygulanabilirliğinin İrdelenmesi. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. 14(4): 5-30.

Kavas, K. ve Sezer, S. (2002). Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nin Ardından. Türk İdare Dergisi. 47(3): 10-21.

Keleş, R. (1993). *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar: 1975–1992*. İstanbul: IULA EMME.

Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İmge Kitabevi.

Keleş, R. Hamamcı, C. (1998). *Çevrebilim*. Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, R. (2011). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Kentleşme Şurası, (2009). Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim. Ankara.

Kızılböğâ, R. (2011). Köy İdaresine Yönelik Kanun Tasarısı’ndaki Düzenlemeler. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi. 9(35): 183-197.

Lijphart, A. (2006). *Demokrasi Motifleri* (Çev: Güneş A.ve Utku B.). İstanbul: Salyangoz Yayınları.

Manfred G. Schmidt. (2002). *Demokrasi Kuramları*. Ankara: Vadi Yayınları.

Memduhoğlu H.B. ve Yılmaz, K. (2010). *Yönetimde Yeni Yaklaşımlar*. Pegem Yayınları.

Minibas, T. (2003). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Etkileri*. Ankara: Tübitak

Munasinghe, M. (2009). *Sustainable Development in Practice: Sustainomics Methodology and Applications*, Cambridge University Press, New York.

Nadaroğlu, H. (2001). *Mahalli İdareler*. İstanbul: Beta Yayınları.

Ortaylı, İ. (1995). Devraldığımız Miras, Yeni Türkiye. *Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı*. 8(4): 553.

Ortaylı, İ.(1982). Osmanlı İmparatorluğunda İdari Modernleşme ve Mahalli İdare Alanındaki Gelişmeler. *İdare Hukuku ve İlimler Dergisi (İHİD)*. 3(1-3): 137-148.

Ökmen, M. ve Görmez, K. (2009). *Türkiye’de Yerel Gündem 21 ve Yerel Yönetişim Uygulamaları. Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları, Küresel, Bölgesel ve Yerel Perspektifler*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Öner, Ş. (2006). *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Özbudun, E. (1995). *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları

Özdek, E. Y. (1993). *Çevre Hakkı*, Ankara: TODAİE.

Özden, M.S. (2010). Türkiye’de Yerel Yönetim Reformu Uygulamasının Devamına Destek (LAR II) Projesi. Türkiye.

Özer, M. A. (2000). “Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Kavramlarının Tahlili Üzerine”. *Türk İdare Dergisi*. 72(426): 429.

Özmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları. Yaşar Üniversitesi. *Journal Dergisi*. 1(1-2): 103-118.

Patterson, A. and Theobald, K. S. (1995). “Sustainable Development Agenda 21 and the New Local Governance in Britain”. *Regional Studies*.

Sağır, M. (2003). Küreselleşme Süreci ve Siyasal Katılımda Yeni Arayışlar: Yerel Gündem 21 Antalya, Kent Konseyi Kadın Meclisi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. 10(22): 85-105.

Sander, O. (2007). *Siyasi Tarih: İlk Çağlardan 1918’e*. Ankara: İmge Yayınları.

Sarıbay, A. (2008). *Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji*. İstanbul: Everest Yayınları.

Sartori, G. (1993). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*. (Çev. Tunçer Karamustafaoğlu, Mehmet Turhan). Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayını.

Schumpeter, A.J. (2014). *Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi*. (Çev. Hasan İlhan). Ankara: Alter Yayınları.

Sönmez, N. (1995). "Ortak Geleceğimiz Stockholm 1972-Rio 1992 ve Sonrası". *Yeni Türkiye Dergisi* (Çevre Özel Sayısı). 193- 209.

Strange, T. and Bayley, A. (2008). *Sustainable Development: Linking Economy, Society and Environment*. Paris: OECD Publications.

Sünbül, M. (2012). *Yerel Yönetimlerde Demokratik Katılım Açısından Kent Konseyinin Önemi Ve Küçükçekmece Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Talu, N. (2007). *Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi*. T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Sürdürülebilir Kalkınma Durum Değerlendirme Raporu.

Tanilli, S.(1996). *Devlet ve Demokrasi: Anayasa Hukukuna Giriş*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Taylan, K. (2009). *Yerel Demokrasi, Katılım ve Yönetişim Adana Örneği* (Doktora Tezi).

TOBB (1996). *Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması- Yerel Yönetim Reformu*. Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.

Toprak, Z. (2006). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tortop, N. (1992). *Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri*. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. 1(3): 431.

Turşucu, H. (2008). *Sosyal Demokrat Teori ve Pratiğe Giriş*. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*. 3(9).

Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2009). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Uslu, A. (2013). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Yordam Kitabevi

Uygun. O. (2011). *Demokrasi Tarihsel, Siyasal ve Felsefi Boyutlar*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Yayla. A. (2015). *Siyaset Bilimi*. Ankara: Adres Yayınları.

Yazar, K. H. (2006). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Yeşil, R. (2002). *Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldırım, S.(1994). *Yerel Yönetim ve Demokrasi*. İstanbul: IULA-EMME Yayın Birimi.

Yıldırım, K. (1995). *Çalışanların Günlüğü Dergisi*. Nisan-Mayıs. Timsahın Gözyaşları: Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi.

Yirmibeşoğlu, F. ve Yiğiter, R.G. (2006). Kentsel dönüşüm sürecinde yerel gündem 21”in rolünün Türkiye’deki uygulamalar ile değerlendirilmesi. Ankara: TMMOB Şehir Plancıları Odası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiri Kitabı.

Zeyrekli, S. ve Ekizceleroğlu, R. (2007). Avrupa Birliği Bağlamında Hizmette Yerellik (subsidiarite) İlkesi ve İlkenin Türkiye Açısından Ele Alınışı. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. 16(3): 19-48.

URL (WEB) KAYNAKLARI

<http://20yil.habitatdernegi.org/habitat-1.html/>, Erişim Tarihi: 24.04.2018

<http://ab.immib.org.tr>, Erişim Tarihi: 24.01.2019.

https://angora.baskent.edu.tr/acik_arsiv/dosya_oku.php, Erişim Tarihi: 19.09.2018.

https://ekodialog.com/kamu_yonetimi/yerinden_yonetim_idari_cografi.html, Erişim Tarihi: 14.01.2019.

<http://erdembeyler.wordpress.com>, Erişim Tarihi: 11.02.2019.

<http://habitat.csb.gov.tr/kavram-dokumanlari-issue-papers-i-5734>, Erişim Tarihi: 19.05.2018.

<http://habitat.csb.gov.tr/yeni-kentsel-gundem-new-urban-agenda-i-5733>, Erişim Tarihi: 20.05.2018.

<http://iklim.cob.gov.tr/iklim/AnaSayfa/Kyoto.aspx?sflang=tr>, Erişim Tarihi: 09.05.2018.

<https://iklim.csb.gov.tr/birlesmis-milletler-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi-i-4362>, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/uzmanlik-tezleri/uluslararası-nufus-ve-kalkınma-konferansı-icpd-1994-eylem-programı-nin-türkiye-de-uygulanan-sağlık-politikalarına-yansımalarının-toplumsal-cinsiyet-perspektifinden-incelemesi.pdf>, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

<http://kentkonseyleribirligi.org.tr/raporlar/bilgi-ve-deneyim-dizisi-3/>, Erişim Tarihi: 29.04.2019.

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>, Erişim Tarihi: 05.11.2018.

https://unfccc.int/resource/docs/publications/rio_20_forests_brochure.pdf, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

<https://webdosya.csb.gov.tr/db/habitat/editordosya/file/dokumanlar/Istanbul%20Deklerasyonu.pdf>, Erişim Tarihi: 26.01.2019.

<https://www.cbd.int>, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/821_1.pdf, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

<http://www.eba.gov.tr>, Erişim Tarihi: 14.02.2019.

<http://www.habitat.org.tr/gundem21/43-yerelgundem21/50-yerel-gundem-21-birinci-asama.html>, Erişim Tarihi: 22.05.2018.

<http://www.hukukihaber.net/mevzuat/buyuksehir-yasasi-neler-getiriyorh29338.html>, Erişim Tarihi: 22.01.2018.

http://www.isg-yonetim.com/tr_0006_02_07_02.html, Erişim Tarihi: 26.04.2018.

<http://www.kentkonseyleri.net/changepage.aspx?lg=2&pi=61>, Erişim Tarihi: 22.05.2018.

http://www.kentkonseyleri.net/dl/KentKonseyleri_book.pdf, Erişim Tarihi: 22.05.2018.

<http://www.kentkonseyleri.net/changepage.aspx?lg=2&pi=58>, Erişim Tarihi: 12.04.2018.

<http://www.lar.org.tr>, Erişim Tarihi: 16.01.2019.

http://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos--4-eylul-2002_.tr.mfa, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

<http://www.mfa.gov.tr/kuresel-isinma-bm-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi-ve-kyto-protokolu.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 14.05.2018.

<http://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 12.04.2019.

http://www.manisa.bel.tr/s12_kent-konseyi.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/5088_obeziyle-mucadele-icin-yuruduler-video-haber-.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/19642_kent-konseyinden-24-kasim-ziyareti.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/19612_kadınlar-kadına-siddete-hayir-dedi.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/16478_kadin-meclisinden-hidirellez-kahvaltisi.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/16085_kadınların-el-emegi-urunleri-bu-sergide.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/15134_kadınlara-siddet-semineri.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/14997_kent-konseyinden-sifir-ısgaliye-tesekkuru.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/12456_siddet-konusunda-bilinclendiler.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/11137_ahmetlili-kadinlar-siddet-konusunda-bilinclendi.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/9935_hanimeli-pazari-kultur-merkezinde.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/9219_haydi-kadinlar-fuara.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/7483_badem-fidanlari-toprakla-bulustu.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/7264_buyuksehirle-kadinlar-manisayi-geziyor.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/6840_6360-sayili-kanunun-yerel-yonetimlere-etkileri-mas.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/4787_manisali-kadinlardan-sanat-muzigi-ziyafeti.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/3363_kadinlar-maden-sehitlerini-kabirleri-basinda-andi.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/2900_manisadan-ankaraya-uzanan-bin-kisilik-sevgi-seli.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/2759_kent-konseyi-diplomat-carrawayi-agirladi.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/2554_ic-isleri-bakanligi-manisa-belediyesini-kutladi.asp, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/1876_aile-ici-iletisim-seminerine-yogun- ilgi.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/1155_cevreci-kadinlar-file-ve-kese-kagidi-dagitti.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.manisa.bel.tr/Haberler/971_dunya-bankasi-vatandas-karnesini-ornek-proje-secti.aspx, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_41.pdf, Erişim Tarihi: 23.02.2019.

<http://www.uiportal.net/antik-yunan-demokrasisi-ve-modern-demokrasinin-karsilastirilmas.html>, Erişim Tarihi: 12.01.2019.

<http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>, Erişim Tarihi: 08.12.2018.

<https://www.un.org/ruleoflaw/wp-content/uploads/2015/10/istanbul-declaration.pdf>, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

<http://www.un-documents.net/wced-ocf.html>, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/kop_deklar.pdf, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

https://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/mill_decl_turkce.pdf, Erişim Tarihi: 09.04.2019.

https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf, Erişim Tarihi: 20.03.2019.

<http://www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler/>, Erişim Tarihi: 18.05.2019

<https://www.tr.undp.org/content/turkey/.../millennium-development-goals-report-2014.html>, Erişim Tarihi: 09.04.2019.